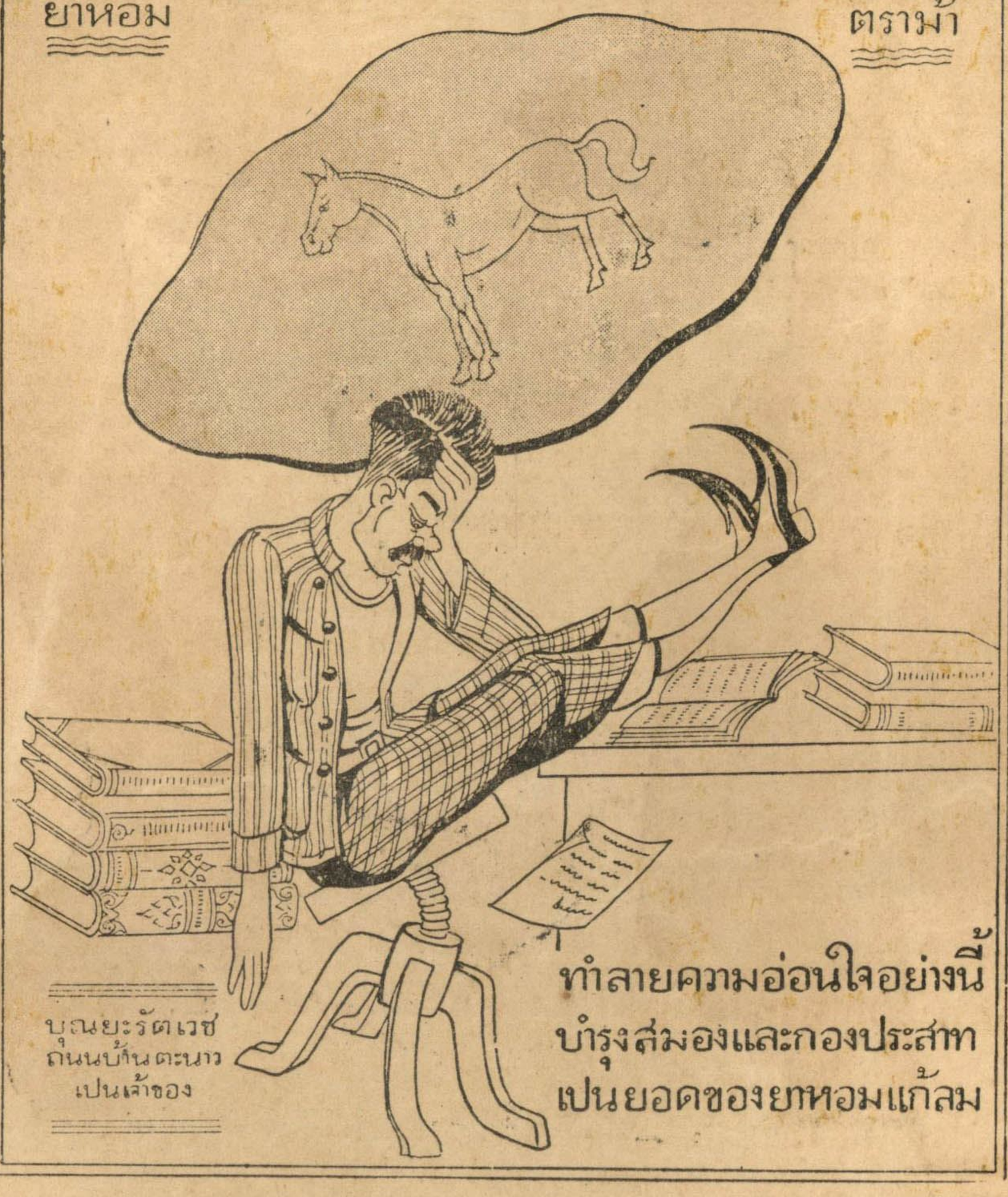

สูตรโอสถ

ยาหอม ตราม้า

ทำลายความอ่อนใจอย่างนี้
บำรุงสมองและกองประสาท
เป็นยอดของยาหอมแก้ลม

บุณยะรัตเวช
ถนนบ้านตะนาว
เป็นเจ้าของ

บัญชีเรื่อง

(ปีที่ ๙ เล่ม ๘ วันที่ ๑๕ ธันวาคม พ. ศ. ๒๔๗๕)

ถวายพระพรชัยมงคล . . .	คณะไทยเขษม . . .	หน้า พิเศษ
โคลงรัฐธรรมนูญอนุสสร . . .	ศารทูล	,, ,,
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม		,, ๕๙๓
คำกราบบังคมทูลพระกรุณาสนองพระราชปรารภ		,, ๖๐๕
กำหนดงานฉลอง		,, ๖๐๗
กำหนดการพระราชทานกับการฉลอง		,, ๖๑๑
แจ้งความสมุหพระนครบาล		,, ๖๑๒
หมายกำหนดการ		,, ๖๑๕
ผู้บริสุทธิ์	พิศ เกิดศุข	,, ๖๑๗
เลือดเนื้อของหล่อน	มรกต	,, ๖๒๗

๏ ขอคุณพระพุทธทั้ง ธรรมสงฆ์
บื้นประชาธิปกองค์ ปกเกล้า
อีกทวยเทพทรง ศักดิ์บ่ม บุญเฮย
อารักษ์ปวงราษฎร์เช้า– ค่ำสิ้นสบสมัย ฯ

๏ เจริญ ในอายุทั้ง วรรณสุข
เจริญ พละนฤทุกข์ อีกทั้ง
เจริญ ปฏิภานทะนุก ถนอมชาติ ไทยนา
เจริญ รัฐธรรมนูญตั้ง ตราบฟ้าดินสลาย ฯ

ศรทูล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม

สมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก
มหันตเดชนดิลกรามาธิบดี
พระปกเกล้าเจ้าแผ่นดินสยาม

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลเบื้นอดิตภาค ๒๔๗๕ พรรษา ปี่ขุนันสมัย จันทรคตินิยม ปละวังคสมพัตสร มฤคศิรมาสศุกลปักษ์ เตรสี ดิถี สุริยคติกาล ธันวาคมมาส ทศมสุรทิน สนิวาร โดยกาลบริเฉท

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก มหันตเดชนดิลกรามาธิบดี เทพยปริยมหาราชรวิวงศ อสัมภินพงศพิระกษัตร บุรุษรัตนราชนิกโรดม จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ อุภโตสุชาตสำศุทธเคราหณี จักริยรมนาถ จุฬาลงกรณราชวรางกูร มหามกุฎวงศวิรสุรชิษฐ ราชธรรมทศพิธอุต์กฤษฎนิบุณ อดุลยกฤษฎาภินิร์หาร บูรพาธิการสุสาธิต ธันยลักษณวิจิตรเสาภาคยสรรพางค์มหาชโนตมางคมานท สนธิมตสมันตสมาคมบรมราชสมภาร ทิพยเทพาวตารไพศาลเกียรติคุณ อดุลยศักดิเดช สรรพเทเวศปริยานุรักษ มงคลลัคนเนมาหวัย สุโขทัยธรรมราชา อภิเนาวศิลปศึกษาเดชนาวุธวิชัยยุทธศาสตรโกศล วิมลนรรยพินิต สุจริตสมาจาร ภัทรภิชญานประดิภานสุนทร ประวรศาสโนปสดมภก มูลมุขมาตยวรนายกมหาเสนานิ สราชนาวิพยูหโยธโพยมธร บรมเชษฐโสทรสมมต เอกราชยยศสธิคมบรมราชสมบัติ นพปฏลเศวตฉัตราดิฉัตร ศริรัตโนปลักษณ มหาบรมราชาภิเษกาภิษิกต์สรรพทศทิควิชิตเดโชไชย สกลมไหศวรยมหาสวามินทร มเหศวรมหินทรมหารามาธิราชวโรดม บรมนาถชาติอาชันยาศรัยพุทธาทิไตรรัตนศรณารักษ วิศิษฏศักดอัครนเรศวราธิบดี เมตตากรุณาศีตลหฤทัย อโนปไมยขุนยการ สกลไพศาลมหารัษฎราธิบดินทรปรมินทรธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนาถบพิตร พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

เสด็จออกณพระที่นั่งอนันตสมาคม ท่าม กลางอุดมสันนิบาต พระบรมราชวงศานุวงศ์ และทูตานุทูต ผู้แทนนานาประเทศ สมาชิก สภาผู้แทนราษฎร เสนามาตยราชบริพาร เฝ้าเบื้องบาทบงกช พร้อมกันโดยอนุกรม

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้ประกาศความพระราชปรารภว่า ข้าราชการทหารพลเรือนและอาณาประชาราษฎร ของพระองค์ ได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณา ขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สยามราชอาณาจักรได้มีการปกครองตามวิสัยอารยประเทศในสมัยปัจจุบัน

ทรงพระราชดำริเห็นว่า สมเด็จพระเจ้าแผ่นดิน ในพระบรมราชจักรีวงศ์ ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชย์ผ่านสยามพิภพ ทรงดำเนินพระราโชบาย ปกครอง ราชอาณาจักร ด้วย วิธีสมบูรณาญาสิทธิราช ภายใน ทศพิธ ราชธรรม จรรยา ทรงทำนุบำรุงประเทศให้ รุ่งเรืองไพบูลย์สืบมาครบ ๑๕๐ ปีบริบูรณ์ ประชาชนชาวสยามได้รับพระบรมราชบริหารในวิถีความเจริญนานาประการโดยลำดับ จนบัดนี้มีการศึกษาสูงขึ้นแล้ว มีข้าราชการประกอบด้วยวุฒิปรีชาในรัฐาภิปาลโนบาย สามารถนำประเทศ ชาติ ของตน ใน อัน ที่ จะก้าวหน้าไป สู่ ฉันว์

สากลอารยธรรมแห่งโลกโดยสวัสดิ์ สมควรแล้วที่จะพระราชทานพระบรมราชวโรกาส ให้ข้าราชการและประชาชนของพระองค์ได้มีส่วนมีเสียงตามความเห็นดีเห็นชอบในการจรรโลงประเทศสยามให้วัฒนาการในภายภาคหน้า จึงทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานรัฐธรรมนูญการปกครอง แผ่นดินสยามตามความประสงค์เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๗๕ เป็นการชั่วคราว พอให้สภาผู้แทนราษฎร และคณะกรรมการราษฎรได้จัดรูปงานดำเนินประศาสโนบายให้เหมาะสมแก่ที่ได้เปลี่ยนการปกครองใหม่ ครั้นแล้วโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้สภาผู้แทนราษฎรปรึกษากันร่างพระราชกำหนดยทรัฐธรรมนูญอันจะพึงตรึงเป็นหลักถาวรแห่งประศาสนวิธีต่อไป ซึ่งสภาผู้แทนราษฎรได้แต่งตั้งอนุกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบการร่างรัฐธรรมนูญนั้น

บัดนี้อนุกรรมการได้เรียบเรียงรัฐธรรมนูญฉบับถาวรสนองพระเดชพระคุณสำเร็จลงด้วยดี นำเสนอสภาผู้แทนราษฎร และสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาปรึกษาลงมติแล้ว จึงทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายคำปรึกษาแนะนำด้วยความยินยอม พร้อมที่จะตราเป็นรัฐธรรมนูญการปก

ถวายพระพรชัยมงคล

ด้วยวันที่ ๒๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕ นี้ เป็นดฤถีมหามงคลอันประเสริฐยิ่ง คล้ายวันพระราชสมภพ ของ สมเด็จพระนางเจ้า รำไพพรรณี พระบรมราชินี พระแม่เจ้าแห่งพสกนิกรชนชาวสยาม ซึ่งได้ประกอบการพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ข้าพระพุทธเจ้า คณะไทยเขษม ขอถวายพระพรชัยมงคล

ขออำนาจคุณพระรัตนตรัย และเทพยเจ้าอันสถิตณสถานแห่งสกลโลก มีพระสยามเทวาธิราชเป็นอาทิ จงคุ้มครองพระองค์ให้ปราศจากภยันตรายทั้งปวง บรรดาศัตรูหมู่ร้ายอย่าได้มาพ้องพานพระยุคลบาท ขอให้พระองค์ทรงพระเกษมสำราญสถิตสถาพร อยู่คู่พระบารมีแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ชั่วกาลนาน เทอญ

โคลงรัฐธรรมนูญอนุสสร

๏ เมืองไทยนัยหนึ่งนั้น เมืองทอง
เหตุอุตดมสมบัติของ ค่าล้น
ชาวไทยสถิตครอง ครอบรัฐ- บาลแฮ
รักชาติรักศาสน์พ้น เพื่อนผู้ดูแคลน ฯ

๏ แดนใดมุ่งร้ายรบ ราวี
ไทยอุททิศกายพลี เลือดเนื้อ
พร้อมพรักหักโหมตี ปรบักษ์ ป่นเฮย
สละชีพกู้ชาติเกื้อ เกียรติก้องโลกัย ฯ

๏ เมืองไทยไทยอยู่ได้ โดยไทย แท้พ่อ
สามัคคีมีใจ จอดเจ้า
สุจริตบูชิตไตร- รัตน์ร่วม ฤดีนา
เพื่อชาติเพื่อธรรมเผ้า ใฝ่พื้นภูมิธรรม ฯ

๏ รวมกำลังเริ่มตั้ง ธรรมนูญ
บัดกราบบังคมทูล แด่ไท้
ขอสิทธิบริบูรณ บงเกด
แก่ประชาราษฎร์ได้ ร่วมรู้การเมือง ฯ

๏ เปล่าเปลื่องเลือดเนื้อเหนื่อย แรงนาน
พระปกเกล้าเจ้าปราณ โปรดให้
ตรารัฐธรรมนูญสาร สำเร็จ
ที่สิบธนุสมาสได้ ฤกษ์แล้วมีฉลอง ฯ

● สม ปองปราโมทย์ปลื้ม เปรมใจ ไทยเอย
สม มโนรถไทย ทั่วหน้า
สม กาละเทศสมัย สมมาด
สม พระองค์ผ่านพ้า ไพร่ฟ้าสมบูรณ์ ฯ

◎ รัฐธรรมนูญนน จงเนา นานเทอญ
จวบโลกและขุนเขา แหลกล้าง
จวบสุริยจันทร์เผา เผือดสมุทร
อยู่คู่ฟ้าดินร้าง อย่ารู้โรยรา ฯ

◎ ศารทูลเอ่ยอรรถเอื้อน อนุสสร
รัฐธรรมนูญถาวร ว่าไว้
เฉลิมพระยศภูธร อธิราช ไทยรา
ปลอบปลุกปวงราษฎร์ได้ สดับด้วยดุษฎี ฯ

◎ สามัคคีร่วมคิดค้น การควร
ปลุกประชาไทยชวน ผ่องแผ้ว
หมั่นกอบกิจกระบวน เบาหนัก นั้นฤๅ
ตามแต่หน้าที่แล้ว เรียบร้อยทุกราย ฯ

◎ ขวนขวายเลี้ยงอาตม์ทั้ง ครอบครัว
สหายกับกันภัยพัว พาดพ้อง
ทำเบ็ญจพลีตัว ตัดห่วง
สงเคราะห์สมณส้อง เสพด้วยเมธา ฯ

◎ รักษาอิสสระไว้ วงศ์ไทย
ทะนุศาสน์กษัตริย์ใจ จ่อจ้อง
บำเพ็ญประโยชน์ใน อิธโลก
ปรโลกมรรคผลพ้อง เพื่อพ้นเพ็ญบุญ ฯ

ครองแผ่นดินได้ เมื่อและทรงพระราชวิจารณ์ถี่ถ้วนทั่วกระบวนความแล้ว ทรงพระราชดำริเห็นสมควรพระราชทานพระบรมราชานุมัติจึงมีพระบรมราชโองการดำรัสเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมสั่งให้ตารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ประสิทธิ์ประสาทประกาศพระราชทานแก่ประชากรของพระองค์ ให้ดำรงอิสสราธิปไตยโดยบริบูรณ์ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ขอให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรของเรานี้ จงเป็นหลักที่สถาพรสถิตประดิษฐานสมรรถภาพอันประเสริฐ เป็นบ่อเกิดความผาสุก สันติคุณวิบุลราศี แก่อาณาประชาชนตลอดจำเนียรกาลประวัติ นำประเทศสยามบรรลุสรรพพิพัฒนชัยมงคล อเนกศุภผลสกลเกียรติยศมโหฬาร ขอให้พระบรมราชวงศานุวงศ์ และข้าราชการทั้งทหารพลเรือน ทวยอาณาประชารายฎร จงมีความสมัครสโมสรเป็นเอกฉันท์ ในอันจะรักษาปฏิบัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามนี้ ให้ยืนยงอยู่คู่กับสยามรัฐราชสีมา ตราบเท่ากัลปาวสาน สมดังพระบรมราชประณิธานทุกประการเทอญ

บททั่วไป

มาตรา ๑ สยามประเทศเป็นราชอาณาจักรอันหนึ่งอันเดียวจะแบ่งแยกมิได้

ประชาชนชาวสยาม ไม่ว่าเหล่ากำเนิดหรือศาสนาใด ย่อมอยู่ในความคุ้มครองแห่งรัฐธรรมนูญนี้เสมอกัน

มาตรา ๒ อำนาจอธิปไตยย่อมมาจากปวงชนชาวสยาม พระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นแต่โดยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

หมวด ๑
พระมหากษัตริย์

มาตรา ๓ องค์พระมหากษัตริย์ดำรงอยู่ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการ ผู้ใดจะละเมิดมิได้

มาตรา ๔ พระมหากษัตริย์ต้องทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก

มาตรา ๕ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพสยาม

มาตรา ๖ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๗ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจบริหารทางคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๘ พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจตุลาการทางศาลที่ได้ตั้งขึ้นตามกฎหมาย

มาตรา ๙ การสืบราชสมบัติ ท่านว่าให้เป็นไปโดยนัยแห่งกฎมนเทียรบาล ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์ พ. ศ. ๒๔๖๗ และประกอบด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๑๐ ในเมื่อพระมหากษัตริย์จะไม่ประทับอยู่ในราชอาณาจักร หรือด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง จะทรงบริหารพระราชภาระไม่ได้ จะได้ทรงตั้งบุคคลหนึ่ง หรือหลายคนเป็นคณะขึ้นให้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ด้วยความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร ถ้าหากพระมหากษัตริย์มิได้ทรงตั้ง หรือไม่สามารถจะทรงตั้งได้ไซร้ ท่านให้สภาผู้แทนราษฎรปรึกษากันตั้งขึ้น และในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรยังมิได้ตั้งผู้ใด ท่านให้คณะรัฐมนตรีกระทำหน้าที่นั้นไปชั่วคราว

มาตรา ๑๑ พระบรมวงศานุวงศ์ตั้งแต่ชั้นหม่อมเจ้าขึ้นไป โดยกำเนิดหรือโดยแต่งตั้งก็ตาม ย่อมดำรงอยู่ในฐานะเหนือการเมือง

หมวด ๒
สิทธิและหน้าที่
ของชนชาวสยาม

มาตรา ๑๒ ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนี้ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย ฐานันดรศักดิ์โดยกำเนิดก็ดี โดยแต่งตั้งก็ดี หรือโดยประการอื่นใดก็ดี ไม่กระทำให้เกิดเอกสิทธิ์อย่างใดเลย

มาตรา ๑๓ บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในการถือศาสนา หรือลัทธิใด ๆ และย่อมมีเสรีภาพในการปฏิบัติพิธีกรรมตามความเชื่อถือของตน เมื่อไม่เป็นปฏิปักข์ต่อหน้าที่ของพลเมือง และไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมของประชาชน

มาตรา ๑๔ ภายในบังคับแห่งบทกฎหมาย บุคคลย่อมมีเสรีภาพบริบูรณ์ในร่างกาย เคหสถาน ทรัพย์สิน การพูด การเขียน การโฆษณา การศึกษาอบรม การประชุมโดยเปิดเผย การตั้งสมาคม การอาชีพ

มาตรา ๑๕ บุคคลมีหน้าที่เคารพต่อกฎหมาย และมีหน้าที่ป้องกันประเทศ ช่วยเหลือราชการโดยทางเสียภาษี และอื่น ๆ ภายในเงื่อนไข และโดยอาการที่กฎหมายบัญญัติ

หมวด ๓
สภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๑๖ สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเป็นผู้เลือกตั้งขึ้น

มาตรา ๑๗ คุณสมบัติแห่งผู้เลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้ง อีกทั้งวิธีเลือกตั้งและจำนวนสมาชิก ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๑๘ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้อยู่ในตำแหน่งได้คราวละสี่ปี ถ้าตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่น นอกจากถึงคราวออกตามวาระ ให้เลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทนให้เต็มตำแหน่งที่ว่างอยู่ แต่สมาชิกที่เข้ามาแทนนั้น ให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

มาตรา ๑๙ ก่อนเข้ารับหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ต้องปฏิญาณในที่ประชุมแห่งสภาว่าจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๒๐ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรย่อมเป็นผู้แทนของปวงชนชาวสยาม มิใช่แทนแต่ฉะเพาะผู้ที่เลือกตั้งตนขึ้นมา ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของตนโดยบริสุทธิ์ใจ ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมายใด ๆ

มาตรา ๒๑ สมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง เมื่อ

(๑) ถึงคราวออกตามวาระหรือยุบสภา

(๒) ตาย

(๓) ลาออก

(๔) ขาดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งตามกฎหมาย ว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๕) สภาผู้แทนราษฎร วินิจฉัยให้ออกจากตำแหน่ง โดยเห็นว่ามีความประพฤติในทางจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่สภา มติในข้อนี้ต้องมีเสียงไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม

มาตรา ๒๒ พระมหากษัตริย์ทรงตั้งสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎร ตามมติของสภาให้เป็นประธานแห่งสภาหนึ่งนาย เป็นรองประธานนายหนึ่ง หรือหลายนายก็ได้

มาตรา ๒๓ ประธานแห่งสภามีหน้าที่ดำเนินกิจการของสภาให้เป็นไปตามระเบียบ รองประธานมีหน้าที่กระทำกิจการแทนประธานในเมื่อประธานไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

มาตรา ๒๔ ในเมื่อประธานและรองประธานไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกเลือกตั้งกันเอง

หอสมุดแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม

ขึ้นเป็นประธานการประชุมในคราวประชุมนั้น

มาตรา ๒๕ การประชุมทุกคราว ต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่ต่ำกว่า หนึ่งในสาม ของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงเป็นองค์ประชุมได้

มาตรา ๒๖ การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษานั้น ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นไว้แต่เรื่อง ซึ่งมีบทบัญญัติไว้เป็นพิเศษในรัฐธรรมนูญนี้

สมาชิกคนหนึ่ง ย่อมมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีจำนวนเสียงลงคะแนนเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่ง เป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา ๒๗ ในที่ประชุมแห่งสภา สมาชิกผู้ใดจะกล่าวถ้อยคำใด ๆ ในทางแสดงข้อความหรือแสดงความเห็น หรือออกเสียงลงคะแนน ท่านว่าเป็นเอกสิทธิ์อันเด็ดขาด ผู้ใดจะนำไปเป็นเหตุฟ้องร้อง ว่ากล่าว สมาชิกผู้นั้นในทางใด ๆ มิได้

เอกสิทธิ์นี้คุ้มครองไปถึงผู้พิมพ์ และโฆษณารายงานการประชุมโดยคำสั่งของสภา และคุ้มครองไปถึงบุคคลที่สภาเชิญมาแสดงข้อความ หรือออกความเห็นในที่ประชุมด้วย

มาตรา ๒๘ ในปีหนึ่งท่านให้มีสมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่ง หรือหลายสมัย แล้วแต่สภาจะกำหนด การประชุมครั้งแรกต้องกำหนดให้สมาชิกได้มาประชุม ภายในเวลาเก้าสิบวันนับแต่การเลือกตั้งเสร็จแล้ว วันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปี ท่านให้สภากำหนด

มาตรา ๒๙ สมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่ง ๆ ท่านว่ามีกำหนดเวลาเก้าสิบวัน แต่พระมหากษัตริย์จะโปรดเกล้า ฯ ให้ขยายเวลาออกไปก็ได้

อนึ่งในระหว่างเวลาเก้าสิบวันนั้น จะโปรดเกล้า ฯ ให้ยืดประชุมก็ได้

มาตรา ๓๐ พระมหากษัตริย์ทรงเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรตามสมัยประชุม และทรงเปิดปิดประชุม

พิธีเปิดประชุม จะทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินมาทรงทำ หรือจะโปรดเกล้า ฯ ให้รัชชทายาทที่บรรลุนิติภาวะแล้ว หรือนายกรัฐมนตรี กระทำพิธีแทนพระองค์ก็ได้

มาตรา ๓๑ เมื่อเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐ พระมหากษัตริย์จะทรงเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาผู้แทนราษฎรก็ได้

มาตรา ๓๒ เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนไม่ต่ำกว่า หนึ่งในสาม ของจำนวนทั้งหมด เห็นเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งรัฐแล้ว ย่อมมีสิทธิรวมกันทำคำร้องขอต่อ

ประทานแห่งสภา ให้นำความกราบบังคมทูลขอให้ทรงเรียกประชุมวิสามัญแห่งสภาผู้แทนราษฎรได้ ในกรณีเช่นนี้ท่านให้ประธานแห่งสภานำความกราบบังคมทูล และรับสนองพระบรมราชโองการ

มาตรา ๓๓ ในระหว่างสมัยประชุม ผู้ใดจะฟ้องสมาชิกแห่งสภาในทางอาชญา ท่านว่าศาลจะต้องได้รับอนุญาตจากสภาก่อนจึงพิจารณาได้ แต่การพิจารณาคดีนั้นต้องมิให้เป็นการขัดขวางต่อการที่สมาชิกผู้นั้นจะมาเข้าประชุม

อนึ่ง การพิจารณาคดีที่ศาลได้กระทำไปก่อนมีคำอ้างว่า ผู้ต้องหาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ท่านว่าเป็นอันใช้ได้

มาตรา ๓๔ ในระหว่างสมัยประชุม ห้ามมิให้จับ หรือหมายเรียกตัวสมาชิกไปกักขัง เว้นไว้แต่จับในขณะกระทำผิด แต่ต้องรีบรายงานไปยังประธานแห่งสภา และประธานแห่งสภาอาจสั่งปล่อยผู้ถูกจับให้พ้นจากการกักขังได้

มาตรา ๓๕ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะยุบสภาผู้แทนราษฎร เพื่อให้ราษฎรเลือกตั้งสมาชิกมาใหม่ ในพระราชกฤษฎีกาให้ยุบสภาเช่นนี้ ต้องมีกำหนดให้เลือกตั้งสมาชิกใหม่ภายในเก้าสิบวัน

มาตรา ๓๖ บรรดาพระราชบัญญัติทั้งหลาย จะตราขึ้นเป็นกฎหมายได้แต่โดยคำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๓๗ งบประมาณแผ่นดินประจำปี ท่านว่าต้องตราขึ้นเป็นพระราชบัญญัติ ถ้าและพระราชบัญญัติออกไม่ทันปีใหม่ ท่านให้ใช้พระราชบัญญัติงบประมาณปีก่อนนั้นไปพลาง

มาตรา ๓๘ เมื่อสภาผู้แทนราษฎรได้ร่างพระราชบัญญัติขึ้นสำเร็จแล้ว ให้นายกรัฐมนตรีนำขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวาย เพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย และเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ท่านให้ใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา ๓๙ ถ้าพระมหากษัตริย์ไม่ทรงเห็นชอบด้วยร่างพระราชบัญญัตินั้น จะได้พระราชทานคืนมายังสภาภายในหนึ่งเดือน นับแต่วันที่นายกรัฐมนตรีนำทูลเกล้า ฯ ถวายก็ดี หรือมิได้พระราชทานคืนมายังสภาภายในหนึ่งเดือนนั้นก็ดี สภาจะต้องปรึกษากันใหม่และออกเสียงลงคะแนนลับโดยวิธีเรียกชื่อ ถ้าและสภาลงมติตามเดิมไซร้ ท่านให้นำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้า ฯ ถวายอีกครั้ง

หนึ่ง เมื่อ พระมหากษัตริย์ มิได้ทรงลงพระปรมาภิไธย พระราชทานลงมา ภายในสิบห้าวันแล้ว ท่านให้ประกาศพระราชบัญญัตินั้นใช้บังคับเป็นกฎหมายได้

มาตรา ๔๐ สภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจควบคุมราชการแผ่นดิน

ในที่ประชุม สมาชิกทุกคนมีสิทธิตั้งกระทู้ถามรัฐมนตรีใน ข้อความใด ๆ อันเกี่ยวกับการงานในหน้าที่ได้ แต่รัฐมนตรีย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะไม่ตอบ เมื่อเห็นว่าข้อความนั้น ๆ ยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัย หรือประโยชน์สำคัญของแผ่นดิน

มาตรา ๔๑ สภา ย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะลงมติความไว้ใจในรัฐมนตรี รายตัว หรือ ทั้งคณะ

ญัตติความไว้ใจนั้น ท่านมิให้ลงมติในวันเดียวกันกับวันที่ปรึกษา

มาตรา ๔๒ การประชุมของสภาผู้แทนราษฎร ย่อมเป็นการเปิดเผยตามลักษณะที่จะได้กำหนดไว้ในข้อบังคับของสภา แต่การประชุมลับก็ย่อมมิได้ เมื่อ คณะรัฐมนตรีร้องขอ หรือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รวมกัน ไม่ต่ำกว่าสิบห้าคนร้องขอ

มาตรา ๔๓ สภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจ เลือกสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมาธิการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลที่เป็นสมาชิกหรือมิได้เป็นสมาชิกก็ตาม เป็นคณะกรรมาธิการวิสามัญ เพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนข้อความใด ๆ อันอยู่ในวงงานของสภา แล้วรายงานต่อสภา คณะกรรมาธิการที่กล่าวนี้ ย่อมมีอำนาจเรียกบุคคลใด ๆ มาชี้แจง แสดงความเห็นในกิจการที่กระทำหรือพิจารณาอยู่นั้นได้

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ ในมาตรา ๒๗ นั้น ท่านว่า คุ้มครอง ถึงบุคคลผู้กระทำหน้าที่ตามมาตรานี้ด้วย

มาตรา ๔๔ การประชุมคณะกรรมาธิการตามมาตรา ๔๓ นั้น ท่านว่าต้องมีกรรมาธิการมาประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่งจำนวน จึงเป็นองค์ประชุมได้

มาตรา ๔๕ สภาผู้แทนราษฎร มีอำนาจตั้งข้อบังคับการประชุมและการปรึกษาของสภา เพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

หมวด ๔
คณะรัฐมนตรี

มาตรา ๔๖ พระมหากษัตริย์ ทรงตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วย นายก

นายหนึ่ง และรัฐมนตรีอีกอย่างน้อยสิบสี่นาย อย่างมากยี่สิบสี่นาย

ในการตั้งนายกรัฐมนตรี ประธานแห่งสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

ให้คณะรัฐมนตรีมีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน

มาตรา ๔๗ นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีอีกสิบสี่นาย ต้องเลือกจากสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎร นอกนั้นจะเลือกจากผู้ที่เห็นว่ามีความรู้ความชำนาญเป็นพิเศษ แม้มิได้เป็นสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎรก็ได้ แต่ต้องเป็นผู้ที่อาจดำรงตำแหน่งการเมืองได้

มาตรา ๔๘ รัฐมนตรีผู้มิได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ย่อมมีสิทธิไปประชุมและแสดงความเห็นในสภาผู้แทนราษฎรได้ แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

เอกสิทธิ์ที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๒๗ นั้น ท่านให้นำมาใช้ด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๔๙ การตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นรัฐมนตรีนั้น ไม่ทำให้ผู้ได้รับตั้งจำต้องลาออกจากสมาชิกภาพ

มาตรา ๕๐ ในการบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความไว้ใจของสภาผู้แทนราษฎร

รัฐมนตรีผู้ได้รับแต่งตั้งให้บัญชาการกระทรวงทะบวงการ ต้องรับผิดชอบในหน้าที่ของตนต่อสภาผู้แทนราษฎรในทางรัฐธรรมนูญ และรัฐมนตรีทุกคนจะได้รับแต่งตั้งให้บัญชาการกระทรวงทะบวงการหรือไม่ก็ตาม ต้องรับผิดชอบร่วมกันในนโยบายทั่วไปของรัฐบาล

มาตรา ๕๑ รัฐมนตรีทั้งคณะต้องออกจากตำแหน่ง เมื่อสภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้ใจในคณะ หรือเมื่อสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ให้ความไว้ใจแก่คณะรัฐมนตรีในขณะเข้ารับหน้าที่นั้นสิ้นสุดลง ในกรณีทั้งสองนี้ ท่านว่าคณะรัฐมนตรีที่ออกนั้น ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินการไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

นอกจากนี้ความเป็นรัฐมนตรีจะสิ้นสุดลงเฉพาะตัวโดย

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ขาดคุณสมบัติตามมาตรา ๒๑(๔)

(๔) สภาผู้แทนราษฎรลงมติไม่ไว้ใจ

มาตรา ๕๒ ในเหตุฉุกเฉินซึ่งจะเรียกประชุมสภาผู้แทนราษฎรให้ทันท่วงทีมิได้ พระมหากษัตริย์จะทรงตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติก็ได้

ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ต่อไป ท่านให้นำพระราชกำหนดนั้นเสนอต่อสภา เพื่ออนุมัติ ถ้าสภาอนุมัติแล้ว พระราชกำหนดนั้นก็เป็นพระราชบัญญัติต่อไป ถ้าสภาไม่อนุมัติไซร้ พระราชกำหนดนั้นก็เป็นอันตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบถึงกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้พระราชกำหนดนั้น

คำอนุมัติ และไม่อนุมัติ ของสภาที่กล่าวนี้ ท่านว่าให้ทำเป็นพระราชบัญญัติ

มาตรา ๕๓ พระมหากษัตริย์ทรงประกาศใช้กฎอัยยการศึก ตามลักษณะ และวิธีการในพระราชบัญญัติกฎอัยยการศึก

มาตรา ๕๔ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการประกาศสงคราม ทำหนังสือสัญญาสันติภาพสงบศึก และทำหนังสือสัญญาอื่น ๆ กับนานาประเทศ

การประกาศสงครามนั้น จะทรงทำต่อเมื่อไม่ขัดแก่บทบัญญัติแห่งกติกาสันนิบาตชาติ

หนังสือสัญญาใด ๆ มิบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตต์สยาม หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติ เพื่อให้การเป็นไปตามสัญญาไซร้ ท่านว่าต้องได้รับความเห็นชอบของสภาผู้แทนราษฎร

มาตรา ๕๕ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะพระราชทานอภัยโทษ

มาตรา ๕๖ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจที่จะตราพระราชกฤษฎีกาโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย

มาตรา ๕๗ ภายในบังคับแห่งมาตรา ๓๒ และ ๔๖ บทกฎหมาย พระราชหัตถเลขา และพระบรมราชโองการใด ๆ อันเกี่ยวกับราชการแผ่นดิน ท่านว่ารัฐมนตรีนายหนึ่งต้องลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เป็นผู้รับผิดชอบ

หมวด ๕

ศาล

มาตรา ๕๘ การพิจารณาพิพากษาอรรถคดี ท่านว่าเป็นอำนาจของศาลโดยฉะเพาะ ซึ่งจะต้องดำเนินตามกฎหมาย และในนามพระมหากษัตริย์

มาตรา ๕๙ บรรดาศาลทั้งหลาย จักตั้งขึ้นได้แต่โดยพระราชบัญญัติ

มาตรา ๖๐ ผู้พิพากษาย่อมมีอิสสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย

หมวด ๖
บทสุดท้าย

มาตรา ๖๑ บทบัญญัติแห่งกฎหมายใด ๆ มีข้อความแย้งหรือขัดแก่รัฐธรรมนูญนี้ ท่านว่าบทบัญญัตินั้น ๆ เป็นโมฆะ

มาตรา ๖๒ ท่านว่าสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ทรงไว้ซึ่งสิทธิเด็ดขาดในการตีความแห่งรัฐธรรมนูญนี้

มาตรา ๖๓ รัฐธรรมนูญนี้จะแก้ไขเพิ่มเติมได้แต่โดยเงื่อนไขต่อไปนี้

๑. ญัตติขอแก้ไขเพิ่มเติม ท่านว่าต้องมาจากคณะรัฐมนตรีทางหนึ่ง หรือมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งรวมกันมีจำนวนไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสี่แห่งจำนวนสมาชิกทั้งหมดทางหนึ่ง

๒. เมื่อสมาชิกได้ลงมติครั้งหนึ่งแล้ว ท่านให้รอไว้หนึ่งเดือน เมื่อพ้นกำหนดแล้วให้นำขึ้นเสนอสภาเพื่อลงมติอีกครั้งหนึ่ง

๓. การออกเสียงลงคะแนน ท่านให้ใช้วิธีเรียกชื่อ และต้องมีเสียงเห็นชอบด้วยการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นไม่ต่ำกว่าสามในสี่แห่งจำนวนสมาชิกทั้งหมด

เมื่อการออกเสียงลงมติได้เป็นไปตามที่กล่าวข้างบนนี้แล้ว ท่านจึงให้ดำเนินการต่อไปตามบทบัญญัติมาตรา ๓๘, ๓๙

หมวด ๗
การใช้รัฐธรรมนูญและบทฉะเพาะกาล

มาตรา ๖๔ ภายในบังคับแห่งบทบัญญัติหมวดนี้ ให้ใช้รัฐธรรมนูญนี้ตั้งแต่วันประกาศเป็นต้นไป

มาตรา ๖๕ เมื่อราษฎรผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ยังมิการศึกษาไม่ขั้นประถมศึกษาสามัญมากกว่ากึ่งจำนวนทั้งหมด และอย่างช้าต้องไม่เกินกว่าสิบปี นับแต่วันใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕ สภาผู้แทนราษฎรประกอบขึ้นด้วยสมาชิก ๒ ประเภท มีจำนวนเท่ากัน

(๑) สมาชิกประเภทที่ ๑ ได้แก่ผู้ที่ราษฎรเลือกตั้งขึ้นตามเงื่อนไขในบทบัญญัติมาตรา ๑๖, ๑๗

(๒) สมาชิกประเภทที่ ๒ ได้แก่ผู้ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในระหว่างเวลาที่ใช้บทบัญญัติฉะเพาะกาลในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม พุทธศักราช ๒๔๗๕

มาตรา ๖๖ ในระหว่างกำหนดเวลาที่กล่าวในมาตรา ๖๕ หากว่ามีการยุบสภาตามความในมาตรา ๓๕ ไซร้ ท่านให้มีการเลือกตั้งสมาชิกใหม่ ฉะเพาะในส่วนสมาชิกประเภทที่ ๑

มาตรา ๖๗ ภายในบังคับแห่งมาตรา ๒๑ (๒)(๓)(๔)(๕) ท่านว่าสมาชิกประเภทที่ ๒ คงอยู่ในตำแหน่งได้ตลอดเวลาที่กำหนดไว้ในมาตรา ๖๕ แต่ท่านมิให้มีการประชุมดำเนินการของสภาในระหว่างที่สภาต้องยุบตามความในมาตรา ๓๕

มาตรา ๖๘ ในระหว่างเวลาตั้งแต่ใช้รัฐธรรมนูญนี้ จนกว่าสมาชิกตามมาตรา ๖๕ นั้น จะได้เข้ารับหน้าที่แล้ว ท่านว่าสภาผู้แทนราษฎรคงประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีอยู่แล้วโดยพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พระยามโนปกรณนิติธาดา

ประธานคณะกรรมการราษฎร

คำกราบบังคมทูลพระกรุณา
สนองพระราชปรารภ
พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระยาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส กราบบังคมทูลพระกรุณา ในนามแห่งประชาชนชาวสยามทุกถ้วนหน้า

ด้วยการที่ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมประสิทธิ์ประสาทพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ให้ประชาชนนิกรได้ดำรงอิสสราธิปไตยโดยบริบูรณ์ ทั้งนี้ย่อมเป็นที่ชื่นชมยินดีแห่งข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงเป็นล้นพ้นพระเดชพระคุณเป็นล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้

อันการที่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงได้นำความขึ้นกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สยามราชอาณาจักรได้มีการปกครองตามวิสัยอารยประเทศในบัดนั้น ใช่ว่าจะได้เป็นไปโดยขาดความจงรักภักดีในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทก็หาไม่ แต่หากได้เป็นไปด้วยความคิดอันแรงกล้าในการที่เข้ามีส่วนช่วยเหลือปลดเปลื้องพระราชภาระ ในอันที่จะบรรโลงสยามรัฐให้รุ่งเรืองทัดเทียมอารยประเทศ

ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงย่อมตระหนักด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมโดยแท้จริงดังนี้ว่า การปกครองราชอาณาจักรด้วยวิธีสมบูรณาญาสิทธิราชนั้น เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งในสมัยที่ประชารายฎรยังไม่เจริญในการศึกษา สมเด็จพระราชาธิบดีต้องทรงดำเนินรัฐประศาสโนบายประกัญต่อเหตุการณ์น้อยใหญ่บรรดามี นับว่าทรงรับพระราชภาระหนักอย่างใหญ่หลวง แต่

ด้วยเดชะพระบุญญาบารมีอันไพศาลของพระมหากษัตริยาธิราชเจ้าในปางก่อน ๆ สืบตลอดมา ได้ทรงนำสยามประเทศให้รุ่งเรืองตามกาลสมัย ประชาชนจึงได้รับพระราชทานการศึกษาเข้าสู่อารยภูมิ ซึ่งเป็นเหตุให้ทรงพระราชปรารภอยู่แล้วที่จะพระราชทานรัฐธรรมนูญ แต่ความข้อนี้ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายมิได้หยั่งถึงพระปริชาญาณอันสุขุมคัมภีรภาพ จึงได้กราบบังคมทูลพระกรุณาด้วยประการนั้น

บัดนี้เป็นที่ประจักษ์แก่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงแล้ว ว่าทรงมีพระราชหฤทัยหวังดีในอันจะทำนุบำรุงประชารายฎร จึงมิได้ทรงถือว่าการที่ประเทศมีรัฐธรรมนูญปกครองนั้นจะเป็นเครื่องตัดรอนพระบรมเดชานุภาพส่วนพระองค์ดังนี้แม้แต่อย่างใดอย่างหนึ่งเลย เมื่อพระราชทานรัฐธรรมนูญชั่วคราวแล้ว ยังได้ทรงอุปถัมภ์ทำนุบำรุงทุกอย่างทุกทาง ที่ทรงเห็นว่าเกื้อกูลแก่วิธีการปกครองนั้น ตราบเท่าจนถึงได้พระราชทานรัฐธรรมนูญถาวรอีกวาระหนึ่งในครั้งนี้ พระเดชพระคุณในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเป็นที่ตื้นตันซาบซึ้งใจข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงนี้ยิ่งนัก ล้นเกล้าล้นกระหม่อมทรงรักชาติจริง ๆ ทรงเห็นแก่อาณาประชารายฎร์จริง ๆ มิได้ทรงถือเหตุการณ์ปลีกย่อยประการอื่น ซึ่งบังเกิดขึ้นเพราะเปลี่ยนการปกครองนั้นเป็นประมาณเลย ทั้งนี้ล้วนเป็นพระบารมีที่ปกเกล้าปกกระหม่อมให้อุ่นใจมั่นใจถึงสามประการ คือ พระปริชาบารมี พระเมตตาบารมี พระขันติบารมี ข้าพระพุทธเจ้าทั้งปวงนี้ ขอถวายปฏิญาณณะเพาะพระพักตร์ ว่าเป็นผู้มีความจงรักภักดีในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทเป็นเนืองนิตย์

ในอวสานแห่งคำกราบบังคมทูลพระกรุณานี้ ขออำนาจอันศักดิ์สิทธิ์ในสกลจักรวาลจงอภิบาลใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทองค์ประมุขของชาติให้ทรงเจริญพระราชสิริสวัสดิพิพัฒนมงคลพระชนมสุขทุกประการ เพื่อทรงพระราชบริหารสยามประเทศให้ถึงความเจริญรุ่งเรืองไพบูลย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรที่พระราชทานมานี้เทอญ.

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

กำหนดงานฉลองรัฐธรรมนูญ

แห่งพระราชอาณาจักรสยาม

ด้วยจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ โปรดกระหม่อม พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

ในการพระราชทานรัฐธรรมนูญนี้จะได้มีการพิธีณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ตามหมายกำหนดการซึ่งจะได้ประกาศ ให้ทราบเป็นส่วนหนึ่ง

ทางราชการเล็งว่า ในการพระราชทานรัฐธรรมนูญครั้งนี้ควรมีการฉลองให้ครึกครื้นตามควร คณะรัฐมนตรีจึงได้ตั้งให้พระยาจ่าแสนยบดี ๑ พระยาประมวญวิชาพูล ๑ พระยาศรีเสนา ๑ พระยาบำเรอภักดี ๑ พระยาพหลพลพยุหเสนา ๑ พระยาปรีชาชลยุทธ ๑ พระยาดำรงแพทยาคุณ ๑ เป็นกรรมการพิจารณา และอำนวยการตามที่สามารถที่จะทำได้ตลอดทั้งในกรุงเทพ ฯ และหัวเมือง

กรรมการได้ประชุมพร้อมกันณศาลาว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ. ศ. ๒๔๗๕ ตกลงกำหนดการดังนี้คือ

๑. การมหรสพ

ก. การมหรสพนั้นจะได้จัดให้มีขึ้นในท้องสนามหลวง เริ่มตั้งแต่คืนวันที่ ๑๐ ตลอดไปจนถึงวันที่ ๑๒ ธันวาคม พ. ศ. ๒๔๗๕ เวลาเที่ยงคืนเป็นเสร็จงาน

มหรสพที่จะมีนั้นได้กำหนดไว้ ๘ โรงกับภาพยนตร์อีก ๒ ขอ และมีดอกไม้เพลิงด้วย

ข. บริเวณลานพระบรมรูปทรงม้าหน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม จะได้ตั้งกะโหมและจัดให้มีแตรวงของทหารบก ๑ กับปี่พาทย์ร้องส่งของหลวง ๑ บรรเลงตั้งแต่เวลาเย็นไปจนเวลาเที่ยงคืนตลอดงาน

นอกจากนี้สภากาชาดสยาม และกรมสาธารณสุข จะได้ตั้งที่ทำการบรรเทาทุกข์และน้ำบริโภค สำหรับประชาชนตามสมควร

๒. การแสดงของทางวิทยาศาสตร์ อาชีพ และทางเศรษฐวิทยา

๓. การ Parade นักเรียนชายหญิงและลูกเสือ

เพราะเหตุงานนี้ได้เริ่มขึ้นเย็นเวลากระชั้น ไม่สามารถที่จะคิดจัด และกระทำการอันเย็นพิเศษได้ทันตามกำหนด กรรมการจึงได้ตกลงกันดังนี้

ก. เจ้าหน้าที่ทหารเรือจะได้จัดเรือรบหลวงรัตนโกสินทร์เทียบที่ท่าราชวรดิตถ์ เปิดโอกาสให้ประชาชนลงชมได้ตลอดทั้งลำ กับจะได้จัดเครื่องยุทธภัณฑ์บางอย่างแสดงแก่ประชาชนที่ท่าราชวรดิตถ์ นั้นด้วย

ข. เจ้าหน้าที่กระทรวงวังจะได้เปิดวัดพระศรีรัตนศาสดาราม และปราสาทพระเทพบิดร ให้ประชาชนเข้านมัสการและถวายบังคม พระบรมรูปจนตลอดงาน

ค. เปิดพิพิธภัณฑ์สถานและหอพระสมุดสำหรับพระนคร

ฆ. เปิดพิพิธภัณฑ์สรรพสินค้า ซึ่งตั้งอยู่ที่เชิงสะพานพระพุทธยอดฟ้า

ง. เปิดสวนสัตว์ และพิพิธภัณฑ์ของสถานเสาวภา

การนี้ ได้ตกลงกันว่าจะจัดให้มีกระบวนของลูกเสือ และนักเรียนโรงเรียนต่าง ๆ ในวันที่ ๑๒ ธันวาคม พ. ศ. ๒๔๗๕ เริ่มแต่เวลา ๑๖.๐๐ นาฬิกา

ถ้าไม่เย็นการขัดข้องแล้ว กรรมการได้ตกลงกันว่าสมควรจะ กราบบังคม ทูลอัญเชิญเสด็จพระบาท สมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินี ประทับ ทอดพระเนตรโดยเจ้าหน้าที่กระทรวงวังจะจัดตั้ง พระที่นั่งชุมสายเย็นที่ประทับหน้าพระที่นั่งสุไรยสวรรย์อย่างงานลูกเสือที่แล้วมา

กระบวนของลูกเสือ และนักเรียนที่จะจัดขึ้น จะได้ตั้งกระบวนที่วัดพระเชตุพน แล้วเดิรกระบวน ถวายตัว ผ่าน หน้า พระที่นั่งไปตามถนนสนามชัย ถนนราชดำเนิรในเลี้ยวถนนราชินี ไปตามถนนหน้าพระธาตุ วงรอยสนามหลวง แล้วเลี้ยวถนนหน้าพระลานลงไป ถนนมหาราชไปเลิกกระบวนที่มุมถนนท้ายวัง

๔. การตกแต่งและโคมไฟ

ก. จะได้แจ้งความชักชวน ให้ประชาชนตกแต่งสถานบ้านเรือน เท่าที่สามารถจะกระทำได้ ทั้งจังหวัดพระนครและธนบุรี

ข. สถานที่ราชการทุกแห่ง ให้ตกแต่งประดับธงทิวทั่วไป

แต่สถานที่ราชการ บางแห่ง ที่เปิด ให้ประชาชนชมก็ดี หรือที่อยู่ต่อเนื่องกับบริเวณที่มีงานก็ดี ให้ประดับและจุดโคมไฟด้วย เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการต่างประเทศ พิพิธภัณฑ์สถานหอพระสมุดสำหรับพระนคร กระทรวงยุติธรรม ศาลสถิตยุติธรรม พิพิธภัณฑ์สรรพสินค้า เรือรบหลวง เหล่านี้เป็นต้น

ส่วนพระบรมมหาราชวังและพระที่นั่งอนันตสมาคม วังปารุสกวัน นั้น ปลัดขัญชาการพระราชวัง ซึ่งเป็นกรรมการได้รับไปจัดการในหน้าที่ฝ่ายพระราชวังแล้ว

๕. การเบ็ดเตล็ดอย่างอื่น

ก. ในเวลาพระราชทานรัฐธรรมนูญ เมื่อได้ยินเสียงปืนฤกษ์ครั้งแรก ขอให้พระสงฆ์ทุกพระอาราม ย่ำฆ้อง กลอง และสวด ชยันโต เป็นหน้าที่กรรมการ ผู้แทน กระทรวง ธรรมการไปจัดการนัดหมายติดต่อกับคณะสงฆ์

ข. ส่วนตามสุเหร่าและวัดศาสนาอื่น เป็นหน้าที่สมุหพระนครบาลที่จะแจ้งความ ชักชวนนัดหมาย

ค. ในตอนบ่ายวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งเป็นเวลาพระราชทานรัฐธรรมนูญ ประชาชนผู้ใดมีความ ปรารถนา จะแสดง การรื่นเริงตามถนนหนทาง เช่น มีกระบวนแห่หรือเล่นเครื่องดีดสีตีเป่าอย่างใด ก็อนุญาตให้กระทำได้

๖. หัวเมืองนอกจากจังหวัดพระนครและธนบุรี

ตามหัวเมืองต่าง ๆ นั้น กระทรวงมหาดไทยได้ โทรเลขสั่งการไปแล้ว โดย ความ เห็นชอบของกรรมการดังนี้

ก. ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ ให้ประดิษฐาน พระบรมรูป พระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว และประชุมข้าราชการพ่อค้าราษฎร ณศาลากลางจังหวัด นิมนต์พระสงฆ์สวดชยันโตตามเวลาฤกษ์ ซึ่งจะได้ โทรเลขบอก

ไปอีกครั้งหนึ่ง ในเมื่อได้รับหมายกำหนดการ แต่วันที่ ๑๐ ถึง วันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ รวม ๓ วัน

ข. จัดให้ลูกเสือ และนักเรียนมีการสวนสนามในวันที่ ๑๐ ธันวาคม หรือเล่นกีฬาอื่นเพื่อให้การเป็นไปตามกำหนดการนี้รื่นเริงตลอดงานนี้

ค. เล่นมหรสพตามควรที่จะมีได้ ตั้งแต่วันที่ ๑๐ จน ถึง เที่ยงคืน วันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

ฆ. แต่งสถานที่ราชการและบ้าน ร้องชักชวนให้ราษฎรตกแต่งเท่าที่จะทำได้

ง. ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม เมื่อถึงฤกษ์พระราชทานรัฐธรรมนูญ ขอให้พระสงฆ์ทุกพระอารามสวดชยันโตในพระอุโบสถ และย่ำฆ้องกลองด้วย

๗. การปิดสถานที่ราชการต่าง ๆ

ตลอดงานนี้สถานที่ราชการต่าง ๆ จะปิดหยุดทำการ เพื่อแสดงความยินดีรื่นเริง ตั้งกรรมการขึ้นได้ตั้งอนุกรรมการเจ้าหน้าที่ขึ้นอีก ๒ แผนก คือ

๑. แผนก อำนวยการ มหรสพ มี พระยาเพ็ชร์พิไสยศริสวัสดิ์ ๑ พระอนุสสรธุรการ ๑ พระพิศาลสุขุมวิท ๑ พระพิจารณ์พลกิจ ๑ พระบรรณศาสน์สาทร ๑ หลวงไมตรีแพทยารักษ์ ๑ พระยาวัชรินเสวี ๑ เป็นกรรมการ

๒. การ Parade ลูกเสือ และนักเรียน มีพระยาพิรุณพิทยาพรรณ ๑ หม่อมเจ้ารัชฎาภิเศกโสณกุล ๑ พระยาศริสิทธิสงคราม ๑ พระพิพิฐนิติศาสน์ ๑ พระปวโรพารวิทยา ๑ พระเสนอพานพากย์ ๑ หลวงสิทธิวุฒิ ๑ เป็นกรรมการ

กำหนดการ

พระราชทานรัฐธรรมนูญกับการฉลอง

งานพระราชพิธีพระราชทานและฉลองรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรสยามนั้น ได้โปรดเกล้า ฯ ให้ผู้สำเร็จราชการพระราชวังกำหนดงาน และทางศาลาว่าการพระราชวังได้กำหนดรายการพระราชพิธีนำทูลเกล้า ฯ ถวายทอดพระเนตรแล้ว เมื่อวันที่ ๓๐ เดือนที่แล้วเท่าที่ทรายโดยสังเขป มีรายการ คือ

งานนี้จะจัดให้มี ๓ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑๐ ถึงวันที่ ๑๒ เดือนนี้ ณพระที่นั่งอนันตสมาคม

วันที่ ๑๐ มีพระสงฆ์ชั้นสมเด็จพระราชาคณะ และพระราชาคณะเจริญพระพุทธมนต์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้าทรงเย็นประธาน ในท้องพระโรงพระที่นั่งอนันตสมาคม

ครั้นเวลาบ่าย ถึงกำหนดพระฤกษ์จะได้เสด็จทรงเครื่องต้นขัตติยราชวราภรณ์อย่างวันเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติ เสด็จออกประทับณห้องท้องพระโรงณท่ามกลางแห่งชุมนุมคณะทูตานุทูตและสมาชิกผู้แทนราษฎร และข้าราชการ ทรงพระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรสยาม ให้แก่ประธานสภาราษฎร ในโอกาสนั้น จะได้ยิงปืนใหญ่ และย่ำระฆังตามพระอารามต่าง ๆ ทั่วพระราชอาณาจักร เสด็จแล้วเปลี่ยนเครื่องทรงออกประทับมุขเด็จ ให้พสกนิกรโดยทั่วหน้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระยาท และจะได้มีพระราชดำรัสแก่ที่ชุมนุมราษฎรนั้น พอสมควรแก่เวลาแล้วเสด็จขึ้น

วันที่ ๑๑ เวลา ๑๑ น. พระสงฆ์ทเจริญพระพุทธมนต์ รับพระราชทานฉัน

วันที่ ๑๒ เวลาบ่าย จะได้เสด็จพระราชดำเนินประทับยังพระที่นั่งชุมสาย ทอดพระเนตรการสวนสนาม ถวายพระพรชัยมงคลของเหล่าลูกเสือ ณที่หน้าพระที่นั่งสุทธัยสวรรย์ด้วย

ทั้ง ๓ วันนี้ ตามกระทรวงทะบวงการต่าง ๆ ได้ตกแต่งประดับประดาธงทิวและจุดโคมไฟโดยทั่วไป พร้อมด้วยมีการมหรสพเย็นการฉลองด้วย

แจ้งความสมุหพระนครบาล

เรื่องงานฉลองรัฐธรรมนูญ

ในการที่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรสยามในวันที่ ๑๐ ธันวาคม นับว่าเป็นวันที่ระลึกสำคัญวันหนึ่ง ของชาวสยาม ทางราชการเห็นว่าควรจะมีงานมหกรรมฉลองให้เป็นการครึกครื้น และกำหนดงานพระราชพิธีและงานฉลอง ดังนี้

วันที่ ๑๐ ธันวาคม เวลาย่ายก่อนพระฤกษ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะเสด็จออกพระที่นั่งอนันตสมาคม ประทับเหนือพระที่นั่งพุดตานกาญจนสิงหาสน์บนพระราชบัลลังก์ ภายใต้นพปฎลมหาเศวตฉัตร พระยรมวงศานุวงศ์ คุณะทูต ข้าทูลละอองธุลีพระบาท เฝ้าตามตำแหน่ง เมื่อสุดเสียงประโคมแล้ว โปรดเกล้า ฯ ให้อาลักษณ์อ่านคำประกาศ ดำเนิรกระแสพระบรมราชโองการ พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามจบแล้ว มหาอำมาตย์โท พระยามโนปกรณ์นิติธาดา นายกรัฐมนตรี เชิญ ฉะบับ พระธรรมนูญ น้อมเกล้า น้อมกระหม่อมถวาย ถึงอุตตมมงคลฤกษ์ระหว่างเวลา ๑๔.๕๓ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๕.๐๕ นาฬิกา โหราธิบดีลั่นฆ้องชัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานฉะบับพระธรรมนูญ แห่ง ราชอาณาจักรสยาม แด่ มหาอำมาตย์เอก เจ้าพระยาพิชัยญาติ ประธานสภาผู้แทนราษฎร ชาวพนักงานประโคมสังข์และดุริยางค์ กองทหารถวายเคารพ แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี ยิงปืน มหาฤกษ์ มหาชัย มหาจักร มหาปราบยุค ๑๐ นัด และทหารบกทหารเรือจะได้ยิงปืนใหญ่ ฝ่ายละ ๒๑ นัด แล้ว มหาอำมาตย์เอก เจ้าพระยาพิชัยญาติ ประธานสภาผู้แทนราษฎร จะได้เชิญฉะบับพระธรรมนูญไปยืนที่ลานพระที่นั่งอนันตสมาคมทิศใต้ พร้อมด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จออกสิหบัญชรทักษิณ พระที่

นั่งอนันตสมาคม ครั้นสุดเสียงประโคมแล้ว โปรดเกล้า ฯ ให้อาลักษณ์อ่านประกาศดำเนิร กระแสพระบรมราชโองการ พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งพระราชอาณาจักรสยาม จบแล้ว ประธานสภาผู้แทนราษฎรชูพานฉะบับพระธรรมนูญ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จกลับคืนเข้าในพระที่นั่ง ชาวประโคมกระทั่งแตรมะโหระทึก กองทหารถวายเคารพ แตรวงบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบารมี เป็นเสร็จการ

ในวันที่ ๑๐ ธันวาคมนี้ ขอชักชวนให้ประชาชนสยาม ทุกชาติ ภาษา ไปประชุมเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ลานพระที่นั่งอนันตสมาคม เวลาพระราชทานธรรมนูญ เมื่อได้ยินเสียงปืนยิง ขอให้เปล่งเสียงไชโยพร้อมกันจนสุดเสียงประโคม

อนึ่ง ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ระหว่างเวลา ๑๔.๕๓ นาฬิกา ถึง ๑๕.๐๕ นาฬิกา ซึ่งเป็นเวลาพระราชทานธรรมนูญนี้ เจ้าหน้าที่กระทรวงธรรมการ จะได้อาราธนาพระสงฆ์วัดพระพุทธศาสนาทั่วพระราชอาณาจักร ประชุมสงฆ์สวดชยันโต ย่ำกลองระฆัง จึงขอชักชวนว่า ถ้าบรรดาสถานที่ลัทธิศาสนาอื่น ๆ เช่นสถานที่โรมันคาทอลิก คริสเตียน และตามสุเหร่าอิสลาม จะพร้อมกันประชุมตามสถานที่นั้น ๆ กระทำพิธีตามลัทธิศาสนา และย่ำกลอง หรือระฆัง สำแดงความยินดีให้พรักพร้อมกันด้วยได้ จะยินดีมาก

ในบ่ายวันที่ ๑๐ ธันวาคม เมื่อเสร็จพิธีพระราชทานรัฐธรรมนูญแล้ว คณะหรือบุคคลใดมีใจยินดีจะริ้นเริง เช่นมีกระบวนแห่ตามถนนหนทาง นอกจากเขตต์ที่กำหนดห้าม หรือจะมีการมหรสพอย่างใดตามบ้านเรือน เพื่อความครึกครื้น อนุญาตให้จัดทำได้

วันที่ ๑๒ ธันวาคม เวลา ๑๖ นาฬิกา กระทรวงธรรมการ จะจัดให้มีการเดินกระบวนของลูกเสือและนักเรียนชายหญิง เริ่มต้นแต่หน้าวัดพระเชตุพน มาตามถนนสนามชัย ถนนราชดำเนินใน ถนนราชินี ถนนหน้าพระธาตุ ถนนหน้าพระลาน ถนนมหาราช ไปเลิกแถวที่ถนนท้ายวัง

การมหรสพฉลองรัฐธรรมนูญ จะมีที่ท้องสนามหลวง คือ โขน ละคร ลิเก เพลงฉ่าอวด งิ้ว ภาพยนตร์ รวม ๑๐ โรง เริ่มตั้งแต่วันที่ ๑๐ ธันวาคม เวลา ๑๙ นาฬิกา

พระราชหัตถเลขาพิมพ์ถวายในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

แจ้งความสมุหพระนครบาล

ธนวา

จนถึงวันที่ ๑๒ ธันวาคม เวลา ๒๔ นาฬิกา และมีดอกไม้ไฟจุดทั้ง ๓ คืน

เพื่อความคึกคื้นประกอบกับงานฉลองนี้ กระทรวงกลาโหม จะจัดแตรวง และกระทรวงวัง จะจัดพิณพาทย์หลวง บรรเลงที่หน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม ตั้งแต่เวลาเย็น จนเที่ยงคืนทุก ๆ คืน เจ้าหน้าที่จะเปิดพิพิธภัณฑ์สถาน และหอพระสมุดสำหรับพระนคร วัดพระศรีรัตนศาสดาราม หอพระเทพบิดร สถานเสาวภาพิพิธภัณฑ์สรรพสินค้า เชิงสะพานพระพุทธยอดฟ้าให้ประชาชนเข้าชม เจ้าหน้าที่ทหารเรือจะนำเรือรบหลวงรัตนโกสินทร์มาเทียบที่ท่าราชวรดิตถ์ และมีการตั้งเครื่องยุทธภัณฑ์ให้เข้าชมด้วยทั้ง ๓ วัน

กองบรรเทาทุกข์สภากาชาดสยาม และกรมสาธารณสุข จะตั้งกองบรรเทาทุกข์ที่กระโจมแตร ข้างสถานกาแฟนรสิงห์ ลานพระบรมรูป และที่ท้องสนามหลวง ผู้ใดที่มาในงานฉลอง มีการบาดเจ็บขึ้นในบริเวณนั้น ขอให้มาที่กองบรรเทาทุกข์นั้น ๆ จะได้รับความบำบัดโรคตามสมควร

หวังว่าประชาชนทุกชาติ ภาษา คงจะมีความยินดีในโอกาสที่ได้รับพระราชทานรัฐธรรมนูญนี้ จึงขอชักชวนให้ช่วยกันตกแต่งบ้านเรือน ห้างร้านต่าง ๆ และจุดประทีปโคมไฟอย่างเฉลิมพระชนมพรรษา ในวันที่ ๑๐–๑๑–๑๒ ธันวาคม ทั้ง ๓ วัน หรือจะยินดีมีมหรสพฉลองตามบ้านเรือนและสถานที่ด้วยก็ได้

ศาลาว่าการนครบาล

แจ้งความมา ณ วันที่ ๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

(ลงนาม) มหาอำมาตย์ตรี พระยาเพ็ชร์พิไสยศรีสวัสดิ์

ทำการแทนสมุหพระนครบาล

หมายกำหนดการ

ฉลองรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม

พุทธศักราช ๒๔๗๕

มหาเสวกเอก เจ้าพระยาวรพงศพิพัฒน์ ผู้สำเร็จราชการพระราชวัง รับพระบรมราชโองการเหนือเกล้า ฯ สั่งว่า ประธานสภาผู้แทนราษฎรนำความกราบบังคมทูล พระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ ในการที่สภาผู้แทนราษฎรจะทำการฉลองรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ซึ่งจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานนั้นณพระที่นั่งอนันตสมาคมพระราชวังดุสิต และขอพระราชทานพระกรุณาบารมีปกเกล้า ฯ เสด็จพระราชดำเนินพร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีไปประทับเป็นประธานในการนั้น เพื่อเป็นสวัสดิมงคลแด่ราษฎรสยาม มีพระราชหฤทัยยินดีอำนวยตามความประสงค์ จึงโปรดเกล้า ฯ ให้กำหนดงานมีรายการดังต่อไปนี้

วันที่ ๑๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

โปรดเกล้า ฯ ให้พนักงานพระราชพิธีเชิญพระพุทธปฏิมาชัยวัฒนรัชชกาลปัจจุบันไปประดิษฐานพร้อมด้วย ฉะบับ รัฐธรรมนูญ แห่ง ราชอาณาจักรสยาม ที่ พระที่นั่ง อนันตสมาคมพระราชวังดุสิต สรรพด้วยเครื่องมงคลพิธีพร้อมเสร็จ สำหรับการฉลองฉะบับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามนั้น.

เวลา ๑๗ นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงรถยนต์พระที่นั่ง เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งอนันตสมาคม ทรงเป็นประมุขนำคณะ รัฐมนตรี และ เสนาบดี ประเคนผ้าไตรแด่พระสงฆ์ ๒๑ รูป มีสมเด็จพระสังฆราชเจ้าเป็นประธาน พระสงฆ์ออกไปครองผ้า เสร็จกลับมานั่งเหนืออาสนแล้วทรงจุดเทียนเครื่องนมัสการ พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนตร์จบแล้ว ถวายอติเรก ถวายพระพรลา เสด็จพระราชดำเนินกลับ.

วันที่ ๑๒ ธันวาคม เวลา ๑๐ นาฬิกา ๓๐ นาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและ

สมเด็จ พระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี เสด็จ พระราชดำเนิรมายังพระที่นั่งอนันตสมาคม พระสงฆ์ ๒๑ รูปรับพระราชทานฉันเสร็จแล้ว ทรงเป็น ประมุข นำ คณะ รัฐ มนตรี และ เสนาบดี ประเคนเครื่องไทยธรรม พระสงฆ์ถวายอนุโมทนาถวายอติเรก ถวายพระพรลา โปรดเกล้า ฯ ให้พราหมณ์เบิกแว่น ข้าราชการรับแว่น เวียน เทียน สมโภช พระพุทธปฏิมาชัยวัฒน และฉลองรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามถ้วนแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจิมฉะบับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามแล้วเสด็จกลับ

เวลา ๑๖ นาฬิกา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และ สมเด็จ พระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนิรไปประทับพระแท่นราชอาสน์หน้า พระที่นั่ง สุทไธสวรรย ปราสาท นักเรียนและลูกเสือ จะได้เดิร กระบวนผ่านหน้าพระที่นั่งถวายตัวเสร็จแล้วเสด็จกลับ

ตำแหน่งเผ้า

พระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้า ฝ่ายในหม่อมห้ามเผ้า ฯ ที่มุขเหนือ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเผ้า ฯ ที่มุขใต้

ข้าราชการทั่วไปเผ้า ฯ ที่มุขตะวันออก

สตรีผู้มีตำแหน่งเผ้า ฯ เผ้า ฯ ที่มุขใต้หรือมุขตะวันออก.

การแต่งกาย

วันที่ ๑๑ ธันวาคม เย็น แต่งเครื่องเต็มยศ ประดับราชอิสริยาภรณ์สวม สายสะพายตราช้างเผือก

วันที่ ๑๒ ธันวาคม เช้าแต่งเครื่องครึ่งยศ เย็นแต่งเครื่องยศปกติ.

ฉะบับรัฐธรรมนูญ

ซึ่งได้เชิญขึ้นประดิษฐานบนพานทอง ๒ ชั้นเหนือตั่งทอง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

กำลังทรงลงพระปรมาภิไธยในฉะบับรัฐธรรมนูญ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

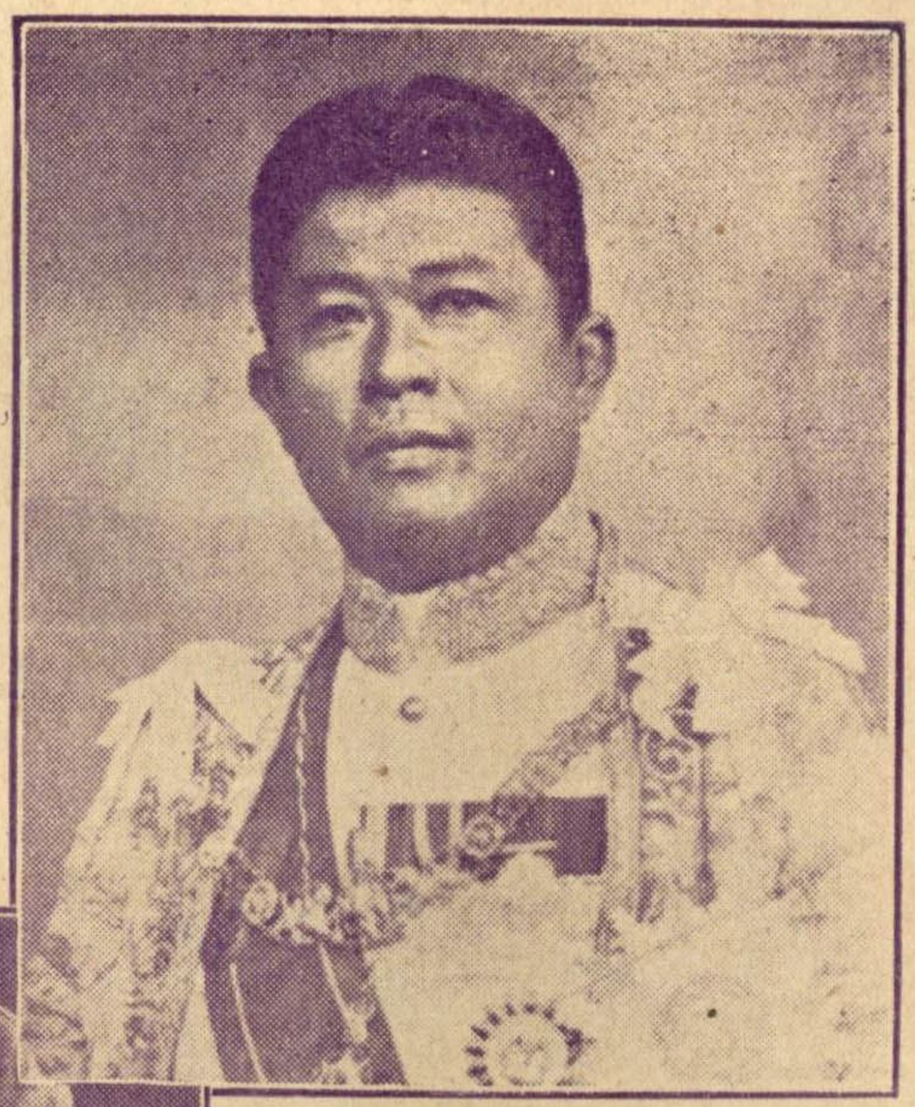
กำลังพระราชทานฉะบับรัฐธรรมนูญแด่เจ้าพระยาพิชัยญาติ

ประธานสภาผู้แทนราษฎร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

เสด็จออกสีหบัญชรทักษิณทิศพระที่นั่งอนันตสมาคม

เจ้าพระยาพิชัยญาติ

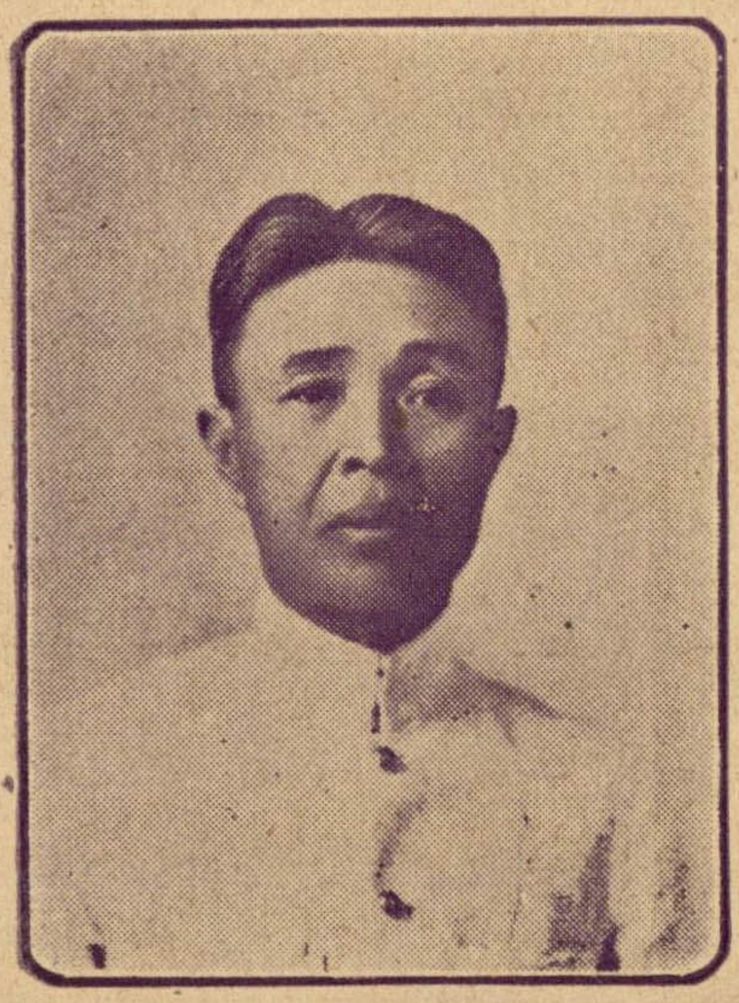

พระยาศรยุทธเสนี

ประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร

พระยามโนปกรณ์นิติธาดา

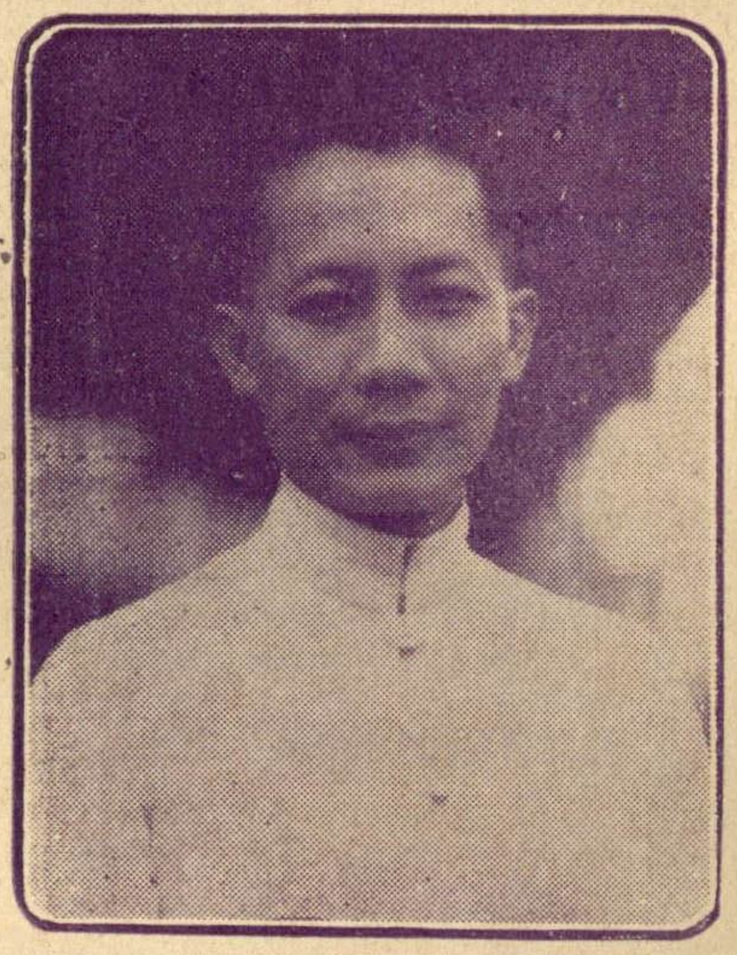

พระยาเทพวิทุร

พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์

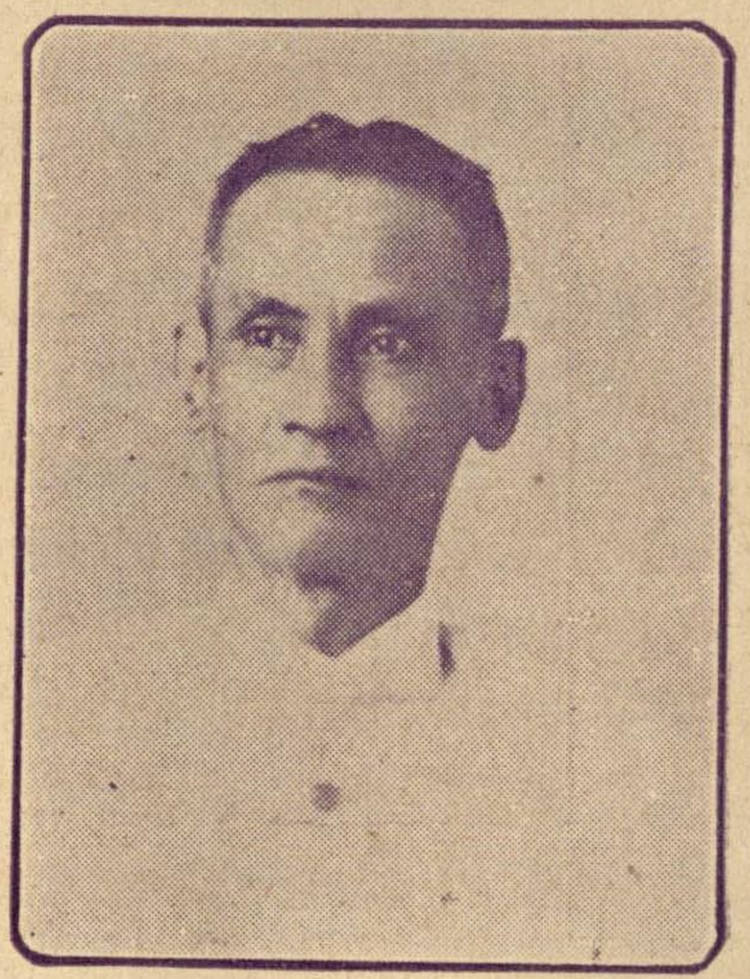
อนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

พระยาศรีวิสารวาจา

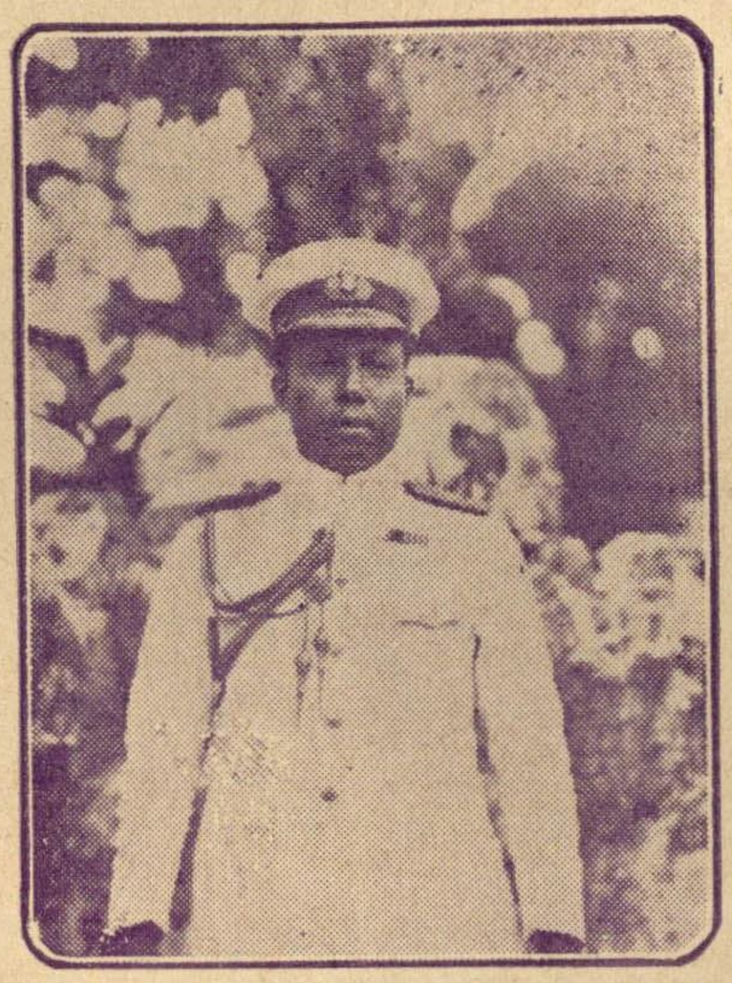

พระยามานวราชเสวี

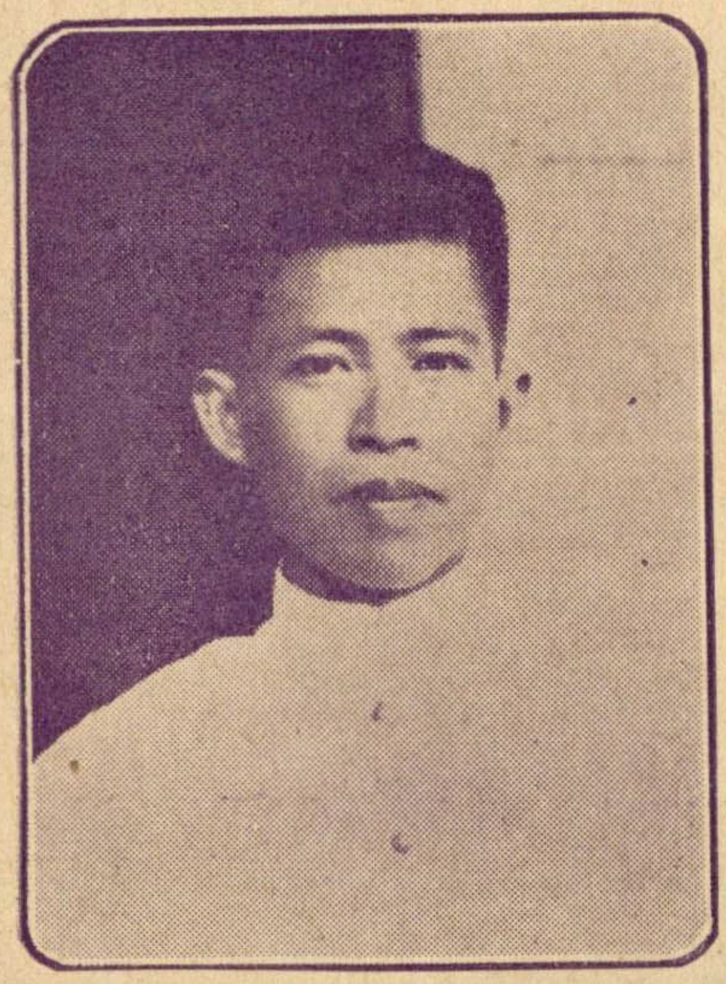

พระยาปรีดานฤเบศร์

อนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

พระยาราชวังสัน

หลวงประดิษฐ์มนูธรรม

หลวงสินาดโยธารักษ์

อนุกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

ผู้บริสุทธิ์

ของ

พิศ เกิดศุข

การที่ฉันเขียนเรื่องนี้ขึ้น ก็เพื่อให้เป็นอนุสสาวรีย์แก่ความรักของฉัน ซึ่งได้ผ่านพ้นมาแล้วไม่ถึง ๒ ปี ฉันมิสามารถจะเก็บงำความรู้สึกอันนี้ไว้ได้ โดยเหตุที่มันเสียดแทงหัวใจของฉันอยู่เสมอ ฉันคลั่งแทบเป็นบ้าในเมื่อคิดขึ้นมา เข้าแผลรักของฉันอันนี้แหละมันอาจจะทำลายชีวิตของฉันให้สูญสิ้นไปเสีย มิวันใดวันหนึ่งอย่างแน่แท้ เช่นนี้ฉันอยากจะเผยแผ่ความรู้สึกและความจริงใจของฉันก่อนที่จะสิ้นชีวิตไปจากโลกนี้

ฉันเป็นชาวพิษณุโลกอย่างแท้จริง บ้านเกิดเมืองนอนของฉันก็จังหวัดนี้ และเช่นเดียวกันความตายของฉันก็จังหวัดนี้ บิดามารดาฉันมิอาชีพในทางค้าขาย แต่เรามีพี่น้องเพื่อนฝูงเหลือเฟือนัก เป็นแต่พอมีพอกินเมื่อเล็ก ๆ ฉันถูกส่งเข้ามาเล่าเรียนในกรุงเทพ ฯ พอสำเร็จมัธยมตอนกลาง ก็ลาออกจากโรงเรียนโดยเบื่อหน่าย กลับไปอยู่ภูมิลำเนาเดิม และยังไม่มีอาชีพอะไรเป็นหลักแหล่ง คงช่วยบิดามารดาทำการงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ไปตามเรื่องตามราว

คืนวันหนึ่ง ฉันจำได้อย่างแน่นอนทีเดียว ละครร้องคณะหนึ่ง ในกรุงเทพ ฯ ได้ขึ้นไปแสดงที่จังหวัดนี้ (โดยเหตุที่นาน ๆ จะมีละครขึ้นไปแสดงสักครั้งหนึ่ง) ฉันกับสุจินต์จึงได้ไปดูด้วยกัน

คืนนั้นเป็นคืนแรก ภายในบริเวณของวิกอัดแอไปด้วยมหาชน สุจินต์ไปซื้อตั๋วบ๊อกซ์มาให้ฉัน เราผ่านมหาชนเข้าไป เก้าอี้บ๊อกซ์ร่วมเต็มหมดก่อนละครออกแสดง ฉันและสุจินต์เลือกได้เก้าอี้ด้านทางขวามือเข้า เพราะทางอื่น ๆ ไม่มีว่างเสียแล้ว ก่อนที่ฉันจะนั่งลง สายตาของฉันประสพกับหญิงสาวผู้หนึ่งซึ่งนั่งเว้นระยะจากเราไป เพียง ๒ เก้าอี้เท่านั้น เพียงแต่สายตาของเธอที่ประสานกับฉันก็ทำให้ฉันรู้สึกว่า สายตาของเธอช่างคม และมีเสน่ห์

รุนแรง ฉันรู้สึกสงสัยยิ่งนัก เพราะมาอยู่ที่ข้างดัง แต่พิณพาทย์ซึ่งกำลังทำเพลงกลบ
นี่ตั้ง ๔ เดือนกว่าแล้ว แต่ยังไม่เคยพบหน้าเสียงของฉันเสีย มิฉะนั้น บิดาของรำไพคง
ของผู้หญิงคนนี้สักครั้ง ครั้งนี้แหละที่ฉันจะต้องเหลียวมาดูเราอย่างแน่นอน
พบ แต่ก็ผูกมัดหัวใจของฉันเย็นอันมาก “ดูซิคะเลย ไม่ว่ารำไพจะไปไหนจะต้อง

เมื่อนั่งกันเรียบร้อยแล้ว ฉันสะกิดถาม มีบิดาหรือมารดาไปด้วยเสมอ ดูแกช่าง
สุจินต์เบา ๆ ว่า “สุจินต์ผู้หญิงคนที่นั่งถัด สนใจในเรื่องนี้จริง ๆ นะ อนันต์_” เขา
เราไปสองเก้าอี้คือใคร?” สัพยอกแล้วยิ้ม “ระวังเถอะ ไม่มีใครกล้าไป
ยุ่งยิ่งกับหล่อนเลย โดยเหตุที่กลัวอำนาจ
สุจินต์เหลียวไปดูตามที่ฉันบอก แล้วหัน ของบิดาหล่อน”
มายิ้มกับฉัน และว่า “พ่อเขานั่งคุมแจอยู่
นั่นอย่างไรเล่า” “อุวะ! เช่นนั้นเทียวหรือ?” ฉันร้อง
ด้วยเสียงอันดังไปหน่อย “ถ้าเช่นนั้น บิดา
มันผิดความประสงค์ของฉันที่คาดไว้ใน หล่อนก็คงเย็นคนโตน่ะซี?”
การที่ถามไป ฉันจึงเร่งเร้ากับเขาว่า “ไม่ใช่
กันถามว่าพ่ออะไร อยู่ที่ไหน?” “ถึงเขาไม่โต แต่ก็มีคนนับหน้าถือตา
มากทีเดียว” สุจินต์บอกเมื่อเห็นอาการฉัน
เขายิ้มอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเห็นอาการเร่งร้อน เต็มไปด้วยความสงสัย
ของฉัน แล้วตอบว่า “ชื่อ รำไพ_ไสยเสนันท์
บ้านเขาอยู่ถัดวนไปหน่อยหนึ่ง” กะดิ่ง ๒ ของละครสั่นขึ้นในหลังฉากแล้ว
ม่านสีเลือดนก ก็ถูกแหวก ตระหลบไปไว้ข้าง
“รำไพ_ไสยเสนันท์” ฉันทวนคำอุบอิบ หนึ่ง ฉันมิได้ตั้งใจดูละครเท่าใดนัก นึกถึง
อยู่ในคอ “ทำไมกันจึงไม่เคยเห็นหล่อนเลย ชื่อของรำไพอยู่ทุกหายใจที่เข้าออก ท่าทาง
สักที ตลอดเวลาที่กันมาอยู่นี่?” ของหล่อนสงบเสงี่ยมเสียจริงเทียว หล่อนช่าง
งามนี่กระไร เต็มไปด้วยเสน่ห์ หวานแสน
สุจินต์รีบตอบทันควันว่า “พ่อเขาเก็บ หวานยิ่งนัก นั่งคิดนั่งนึก ถ้าฉันไม่ได้ไปอยู่
ลูกสาวออกจะตายไป กันอยู่นี่นานกว่าแก กรุงเทพ ฯ เสียจนโตถึงเพียงนี้ ฉันคิดว่า
ก็พยกับหล่อนแทบนับครั้งถ้วน” อย่างน้อยฉันก็คงรู้จักรำไพเท่า ๆ กับสุจินต์
“ตาพ่อท่าจะเย็นคนดู” ฉันพูดขึ้นเมื่อ
สังเกตดูหน้าตาของบิดา รำไพด้วยเสียงค่อน

รู้จัก

ฉากหนึ่งของละครหมดสิ้นไปโดย ฉันมิรู้เรื่องราวสักนิดเลย ว่าไปถึงไหนต่อถึงไหน ฉัน มัวเพลิดเพลิน ต่อ การ ดู รำไพ เสีย ทั้งสิ้น และรำไพก็เช่นเดียวกัน ในเมื่อเหลียวมาเห็นฉันจ้องมองดูหล่อน ดูรำไพช่างสะเทิ้นอายและสงบเสงี่ยมยิ่งขึ้น ครั้งหนึ่งบิดาของหล่อนรวนขัยได้ ในการลอบมองของฉัน แต่ฉันไหวคิริยะกิด สุจินต์ ซึ่งนั่งดู ละคร อย่าง มิรู้อิโหน่อิเหน่สักหน่อย โดยทำเย็นชอไม้ชิดเย็นอันว่าละครคืนนั้นทั้ง ๕ ฉาก ฉันรู้เรื่องไม่ถึงฉาก

ถึงเวลาละครเลิกฉันไม่รู้สึกตัว นึกเสียดายเวลาดูช่างรวดเร็วเสียเหลือเกิน ทิอยู่ในห้องเรียนใจฉันเร่งเวลาที่จะให้หมดไป แต่ดูมันช่างช้า แต่เวลานี้มันเร็วยิ่งกว่ามียักษ์เวลากลับเราได้มองกันอีก ครั้งหนึ่ง อย่างนานด้วยสายตาไม่กะพริบ เต็มไปด้วยความหมายอันลึกซึ้งที่ไม่มีใครจะล่วงรู้ได้ นอกจากเราทั้งสอง แต่แล้วรำไพก็เย็นฝ่ายหลบ เดินนำหน้าบิดาไปพร้อมกับน้องชายเล็กของหล่อน

ฉันเหลียวและเดินตามหลัง รำไพ ออกมาใกล้ ๆ กัน มิได้ละสายตาไปทางอื่นเลย จนหล่อนลับกายไปแล้ว แต่ฉันก็คงดูผ่าความมืด เหมือนจะเพ่งให้ทางที่หล่อนเดินไปนั้นสว่างด้วยสายตาของฉัน

คืนนี้ฉันนอนไม่หลับแทบตลอดคืน ทุกส่วนทุกสัดของรำไพติดตาฉันมิสร่างหายไปเลย ชั่วแต่เพียงที่เห็นครั้งแรก ฉันรู้สึกว่ารำไพช่างถูกอารมณ์ของฉันโดยจริงใจ ฉันคิดแล้วคิดเล่า ดู ๆ ก็เหมือนคนบ้า บางครั้งก็นึกภูมิอกภูมิใจในการที่มองเห็นช่องทางทะลุปรุโปร่งออกไป ฉันฝันดีในเมื่อหลับ ในฝันนั้นว่า ฉันได้กอดสัมผัสกับรำไพเหมือนอย่างคาดหมาย

วันรุ่งขึ้น ฉันตื่นสายผิดปกติจนมารดาต้องมาปลุกและรู้สึกประหลาดใจ เพราะเหตุว่าฉัน แม้จะนอนดึกเพียงไรฉันก็เคยตื่นเช้า ลุกขึ้นตักบาตรเสมอ แต่วันนี้ฉันไม่สมัครใจจะลุก โดยเหตุที่ฉันฝันดี รู้สึกว่าการนอนปล่อยให้อารมณ์เต็มไปด้วยความพึงซ่าน ดีกว่าที่จะตื่นขึ้นไปทำการอย่างอื่น ๆ

เมื่อฉันรับประทานอาหารเสร็จแล้ว ก็จัดแจงแต่งตัวอย่างเรียบ ๆ บอกมารดาว่าจะไปธุระสักหน่อย ตรงดิ่วไปยังบ้านสุจินต์ทีเดียว แต่ความจริงตั้งแต่มาอยู่ไม่ค่อยได้ไปบ้านสุจินต์บ่อยนัก เย็นแต่สุจินต์แหละเย็นฝ่ายมาหาฉันเสมอ

ถึงบ้านสุจินต์ ฉันก็ถือวิสาสะในฐานกัน รู้ความจริง เอง นำตนขึ้นไปยนบ้านสุจินต์ ทำความเคารพต่อผู้ใหญ่แล้ว บอกความประสงค์ของฉันที่จะมาหาสุจินต์ ท่านบิดาของสุจินต์ก็บุ้ยให้ฉันเข้าไปในห้อง แสดงว่าเขากำลังอยู่ในห้องของเขา

ฉันค่อยย่องเข้าไปในห้องแต่เบา ๆ สุจินต์กำลังนอนอ่านหนังสือ หันหน้าเข้าสู่ด้านหน้าต่าง ฉันเดินเข้าไปใกล้ข้างเขา สุจินต์สะดุ้งแล้วเหลียวมาดูฉันด้วยอาการตกใจ

"นึกว่าใครเสียอีก ไปไหนมา อนันต์?"

"ก็มาหาน่ะซี_" ฉันรีบตอบโดยเร็วมิต้องคิด

"ทำไมมาแต่วันนักเล่า" เขาแย้ง

"จะมาถามว่า คืนนี้ไปดูละครกันอีกไหม_?" ฉันแสร้งพูด

"แหม! รีบมาเกรินข่าวไว้ล่วงหน้าแต่วันเชียวนะ" สุจินต์พูดแล้วหัวเราะโยนหนังสือที่มือไปบนโต๊ะ

"สนุกดีนี่ จึงรีบมาเกรินไว้ก่อน" ฉันยิ้มกับเขาด้วยสีหน้าเจื่อน ๆ "คืนวันนี้ตอนขบไม่ใช่หรือ_?"

"ละครสนุกหรือคนสนุก?" เขากล่าวแล้วมองหน้าฉันเหมือนจะอ่านสีหน้าของฉันให้ภายในใจอยากให้ไปเสียแต่เดี๋ยวนี้ยิ่งดี

สุจินต์ให้เด็กคนใช้ยกเครื่องว่าง มารับประทานกันในห้อง เราต่างคุยกันพลางรับประทานพลางเพลิดเพลิน ส่วนฉันเพลิดเพลินอยู่แต่อาการภายนอก แต่ภายในช่างเร่งเร้าและรบกวนอยู่มิสร่างที่จะพยหน้ารำไพ

พอได้เวลา ฉันและสุจินต์ก็พากันเดินไปตามถนนหน้าวน สุจินต์ถามฉันว่า "จะไปทางไหนเล่าอนันต์?"

"ไปทางบ้านแม่รำไพซี กันอยากดูบ้านของหล่อน" ฉันรีบตอบอย่างไม่ตรึกตรอง

สุจินต์ยิ้มอย่างรู้ที แต่ฉันแสร้งมองเมินประดุจว่ามิมีอะไรผิดแผกไปจากความจริงของ

ตัวอักษรยุ่งแทบอ่านมิออก แสดงความเร่ง พอลุกขึ้นจะก้าวออกเดิร ฉันก็รู้สึกหน้ามืดร้อนของผู้เขียน ฉันอ่านจดหมายนั้นจบลงด้วย เย็นลมทันที คุณอาหลวงต้องจัดการเรียกอาการอันเศร้าใจอย่างยิ่ง เย็นความขอร้อง แพทย์มาแก้ไข ฉันรักษาตัวอยู่ตั้งหลายวันจึงของรำไพฉันจึงงดการส่งข่าวต่อหล่อนชั่วคราว ค่อยเย็นปกติ

ฉันเวลานั้น กลุ้มอก กลุ้มใจอย่างพูดไม่ถูก จากนี้ต่อมา ฉันก็เจ็บออดแอดเรื่อยมา ฉันจึงลาออกจากงาน กลับมายังจังหวัดเดิม สืบ

อีกเดือนหนึ่งต่อมา วันหนึ่งฉันนอนหลับฝันไปว่า รำไพได้มาหาฉัน และบอกว่าหล่อนได้ตายไปแล้ว ขอให้ฉันอย่าได้เสียอกเสียใจเลย ไม่ใช่บุพเพสันนิวาสของเราทั้งสอง แล้วหล่อนก็หายไป ฉันสะดุ้งตกใจตื่น เหงื่อไหลออกจนโทรมกาย พยายามข่มสติให้มั่นคง โดยมิเชื่อแน่ว่าการจะเย็นไปเช่นนั้น เนื่องจากฉันคิดมากไปจึงฝันเห็นเช่นนี้ ฉันพยายามที่จะนอนต่อไปอีก เพราะยังไม่สว่าง แต่ไม่หลับ คอยสะดุ้งสะเทือนอยู่ร่ำไป

วันรุ่งขึ้น ฉันก็จดหมายส่งไปยังรำไพทันที คอยรับตอบแล้วก็คอยเล่า หนึ่ง, สอง, สาม ก็แล้ว ไม่ได้รับตอบสักฉะบับเดียว ฉันยิ่งสนเท่ห์ใหญ่ หรือรำไพจะตายตามที่มาเข้าฝันให้ฉันเห็น ฉันอึดอัดใจเสียเต็มกำลัง จึงถามไปยังสุจินต์ จึงได้รู้ข่าวว่ารำไพนั้นตายแล้วร่วมครึ่งเดือน

หัวใจฉันหวาดหวิว บอกไม่ถูก น้ำตาไม่ออกเลยสักนิด ไม่รู้หายไปทางไหนหมด

สืบสาวราวเรื่องของรำไพ ก็ได้ความว่าหล่อนตรอมใจตาย เนื่องด้วยเหตุอะไรไม่มีใครรู้นอกจากสวรรค์และฉันกับเจ้าตัว ใครเล่าจะสามารถรู้ว่าการตายของรำไพครั้งนี้ด้วยเหตุอะไร

ฉันทอดสายตาอย่างเศร้า ๆ ไปยังที่บรรจุศพของรำไพ พวงหรีดแห้ง ๆ ๓–๔ พวงวางอยู่กับพวงของฉันที่พึ่งมาวางใหม่ ชื่อของรำไพที่จารึกไว้นั้นยังใหม่สะอาด ฉันต้องนั่งลงเอามือยีดตาอย่างเศร้าแสนเศร้า เสียงระฆังยอดมณฑปดังสนั่น เมื่อถูกลมพัดแกว่งไกว ฉันแสนจะวังเวงใจ

มันเย็นความรักอันบริสุทธิ์ในระหว่างรำไพและฉัน ไม่มีการทุจริตในหัวใจของเราทั้งสองเลย แม้แต่การพูดจากันเพียงเล็กน้อย เราก็รู้สึกว่าได้กลั่นมาจากดวงใจอันมั่นคงของเราทั้งสอง

รำไพตายจากฉันไปอย่างบริสุทธิ์ขาวสะอาด

พิศ เกิดศุข

ธันว์

_ บริสุทธิ์เหมือนน้ำค้างที่ตกลงมาก่อนกะทบยอดหญ้า ฉันไม่เคยสัมผัสกับหล่อนสักคราวนอกจากความฝัน แต่ใจของเราต่อและสัมผัสกันทุกขณะจิตก็แทบจะว่าได้ มันเป็นการสัมผัสที่บริสุทธิ์อันแท้จริงจากเราทั้งสอง

ฉันแสนเสียดายนักหนา โดยเหตุที่รำไพได้สูญสิ้นชีวิตไปก่อนที่จะอ่านความรู้จักของฉันให้มากกว่านี้ การพูดจาของฉันมันยังแสดงความเย็นไปให้รำไพรู้น้อยนักทีเดียว ถ้ารำไพมีชีวิตอยู่คงจักเห็นความรู้สึกของฉันได้อย่างดี

ฉันวาดเรื่องราวของฉันลงเป็นอักษรในคราวนี้ไม่ได้ครึ่งหนึ่งในเนื้อแท้ของความรู้สึกที่ฉันมีอยู่ในดวงใจ โดยเหตุที่ฉันไม่ใช่นักประพันธ์ที่เชี่ยวชาญ เท่าที่เขียนมาเท่านี้ก็รู้สึกว่ามันกินเวลาไปตั้งสองเดือนกว่า แต่ฉันก็ยังอดภูมิใจของฉันเองมิได้ว่า ที่ฉันสามารถเขียนมาได้ถึงเพียงนี้ มันเป็นความจริงใจของฉันที่วาดลงไป แม้สำนวนจะไม่เพราะพริ้งก็ช่างเถอะ

ฉันอยากให้รำไพ แม่ยอดรักของฉันรู้ต่อการกระทำอันนี้ด้วย ขอวิญญาณอันบริสุทธิ์ของรำไพ จงส่องสว่างให้เห็นหัวใจของฉันที่แสนจะกลัดกลุ้มในเรื่องนี้ด้วยเถิด รำไพไปจากฉันแล้ว ไปโดยความสงบสุข ไปในที่ซึ่งไม่มีใครรู้ได้เลย คงปล่อยให้ฉันทนทุกข์ทรมานอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน

คอยฉันก่อนเถอะรำไพ ก่อนที่เรื่องนี้จะจบลง ฉันก็ต้องฝ่าฝืนอำนาจใจอย่างลันพันแต่ก็รู้สึกตัวเองว่า คงมิรอดพ้นจากความตาย ฉันยินดีจะต้อนรับพญามัจจุราชที่จะมาเด็ดชีวิตฉันให้ออกจากร่าง แต่ให้ฉันเขียนเรื่องนี้เป็นที่ระลึกสำเร็จก่อนเถิด แล้วฉันยินดีตามรำไพไป_ ไปทุกหนทุกแห่ง ในแห่งที่ไม่มีอุปสรรคจะขัดขวางความรักของเรา เรื่องของฉันขออุตติ เพราะฉันไม่สามารถจะเขียนต่อไปได้ โดยกะวนกะวายในใจ ฉันต้องคิดมากเพียงใดในเรื่องนี้ รับฉันไปด้วยเถอะรำไพ_ รำไพแม่ยอดหญิงของฉัน__

เลือดเนื้อของหล่อน

๒ ธาตุ

บทที่ ๑

เมื่อประมาณ ๒๐ ปีที่ล่วงมาแล้ว คือปีที่เกิดเหตุไฟไหม้โรงหนังปีระกานั้น หวังว่าเมื่อกล่าวขึ้นเช่นนี้ ท่านทั้งหลายคงหวนระลึกถึงเหตุการณ์ครั้งนั้นได้ดี แต่ข้าพเจ้าแน่ใจว่ายังมีอีก บางเรื่อง บางราย ซึ่งเกิดขึ้นเนื่องจากเหตุนั้นเหมือนกัน แต่ท่านทั้งหลายโดยมากจะยังไม่ทราบ ฉะนั้น เพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงเหตุไฟไหม้โรงหนังปีระกา หรือเพื่อให้ท่านทราบเรื่องราวอันเนื่องจากเหตุนั้นตลอด ข้าพเจ้าขอเล่าเรื่อง ๆ ๑ ให้ท่านฟัง แต่ฟังเข้าใจเสียก่อนว่า ไม่ใช่เรื่องของข้าพเจ้าเอง————

ชั้นแรกที่ได้ยินเสียงเอะอะเกรียวกราวและคนดูหนังพากันร้องขึ้นเป็นอลหม่านนั้น นายอนันต์ บุญสนอง ซึ่งนั่งดูอยู่ที่ชั้น ๕๐ สตางค์ ยังหาได้สำนึกว่าเกิดเหตุอันใดขึ้นไม่ ทั้งนี้เพราะเธอมัวเพลิน เพลินดูสิ่งที่ยวนตายวนใจ แต่มิใช่ภาพหนัง เป็นภาพมนุษย์และมนุษย์เพศอิตถีลิงค์เสียจนดวงจิตต์เป็นสมาธิฉะนั้น ต่อเมื่อเปลวแม่พระเพลิงแลบแวบ ๆ ผ่านคลองจักษุ คุณอนันต์จึงได้รู้สึกขึ้นว่าไฟไหม้

"ไฟไหม้โวย! ไฟไหม้โวย!" เสียงฝูงชนตะโกนกันโหวก ๆ แล้วก็เสียงวี้ดว้ายงอแงแห่งเหล่าสตรีและทารก ประดังกันขึ้นจนฟังไม่ได้ศัพท์ นอกจากนั้น นัยน์ตาคุณอนันต์ยังได้เห็นประจักษ์ บุคคลที่ผลักไสทำร้ายและเบียดแย่งกันจะหนีออกอยู่เป็นอลหม่าน

อนิจจา, เป็นการน่าสังเวชสงสารอย่างที่สุด บางคนพอจวนจะถึงประตู ก็มีผู้ฉุดดึงไว้ บางคนล้มลงแล้ว คนข้างหลังก็เหยียบข้ามไป บางคนถูกเบียดแบนจนร้องไม่ออก ผัวก็ทิ้งเมีย แม่ทิ้งลูก ปล่อยให้ทารกร้องไห้จอแจ แต่ _ แต่ใครจะทำกะไรได้ เพราะชีวิตใคร

ก็ชิวิตใคร ต่างคิดแต่จะเอาตัวรอด เหลือ

หนุ่มน้อย นายอนันต์ คงยืนตะลึงอยู่ด้วยความหมดสติ เพราะการที่ประสพเหตุขึ้นโดยปัจจุบัน เย็นครู่ เมื่อไอไฟลุกลามใกล้เข้ามาจนร้อน จึงรู้สึกตัวอีกครั้ง ๑ ทันทีเธอก็รีบกะโดดพรวด ๆ จะลงทางบันได แต่—อนิจจา หมดหนทางเสียแล้ว เธอจะไปดังหวังไม่ได้ เพราะไฟไหม้บันไดเสียแล้ว เธอชะงักหันกลับมองไปยังหน้าต่าง ใจมาเย็นกะปุง เพราะทางนั้นเธอสามารถจะเอาตัวรอดได้

"เจ้าประคุณ ช่วยด้วย! ช่วยด้วยเจ้าข้า!" เสียงนี้แล่นมากะทบโสตคุณอนันต์ ขณะเมื่อเธอกำลังพยายามยืนขึ้นหน้าต่าง พลันเธอก็หันไปดูตามเสียง

โอ, พระเจ้าช่วย สิ่งที่ประจักษ์แก่ตาคุณอนันต์บัดนั้น ก็คือ สุภาพสตรีผู้มีอายุ กับเจ้าหล่อน เจ้าหล่อนผู้ที่ทำให้คุณอนันต์มองจนหมดสติเมื่อกี้ กำลังอยู่ในวงอัคคี

คุณอนันต์ได้สังเกตแต่แรกแล้วว่า สตรีทั้งสองนั้นนั่งอยู่ในบ๊อกซ์เดียวกัน และยังมีหญิงคนใช้นั่งอยู่ข้างหลังอีกคน ๑ แต่บัดนี้คนใช้นั้นหายไปแล้ว คงเอาตัวรอดไปได้ แต่สุภาพสตรีผู้เฒ่า และ—และเจ้าหล่อน กำลังตกอยู่ระหว่างอัคคีภัย และปราศจากผู้ช่วย

"ช้าไม่ได้" อนันต์รำพึง พลันเธอก็โจนจากหน้าต่าง กลับลงยังพื้นซึ่งไฟกำลังลามไหม้อยู่ วิ่งไปยังสุดเขตต์ที่นั่งชั้น ๕๐ สตางค์กับชั้นที่ ๑ ต่อกัน แต่ระวางนั้นเย็นที่ว่างระยะห่างกันประมาณสัก ๒ วา คุณอนันต์มิพักต้องหยุดคิดว่า เธอจะกะโดดข้ามไปได้หรือไม่ และถ้าพลาดท่าตกลงไป คอจะหักหรือไม่ พอวิ่งไปสุดพื้น ก็กะโดดข้ามทันที เคราะห์ดีที่ระดับพื้นทางชั้นที่ ๑ ต่ำกว่าทางเธออยู่ จึงสงเคราะห์ให้การกะโดดของเธอเย็นผลสำเร็จดี

ขณะนั้น สุภาพสตรีผู้มีอายุ กำลังเย็นลมหมดสติอยู่ในวงแขนของแม่สาวน้อย ส่วนแม่สาวเองก็พยายามจะอุ้มหนีให้พ้นไฟ แต่ไม่สามารถจะทำได้ เพราะบันไดซึ่งเย็นทางลงแต่ทางเดียวไฟกำลังไหม้คุอยู่ ทั้งกำลังของเธอก็ไม่มีเพียงพอ พอคุณอนันต์ไปถึง เธอมิพักต้องพูดสักคำเดียว ปราดเข้าอุ้มสตรีผู้หมดสตินั้นใส่ย่า แล้วค่อย ๆ ยืนข้ามลูกกรงและไต่ลงมาจนมือจับพื้นได้มั่นคงแล้ว ก็ค่อย ๆ หย่อนตัวลงไปโหนห้อยโตงเตง เมื่อได้ชั่งน้ำหนักตัวเตรียมท่าจะกะโดดเย็นที่เหมาะเหม็งแล้ว เธอก็ใช้มือ ๑ รวบร่างสุภาพสตรีไว้

กับข่า พลางอิกมือ ๑ ก็ปล่อยจากพื้นที่ขัย ทิ้งตัวลงมายังพื้นล่าง ซึ่งสูงตั้ง ๕_๖ ศอก เย็นการสำเร็จได้เรียบร้อย แต่ก็ต้องรู้สึกต่อภายหลังว่าเท้าเธอซ้นอยู่หลายวัน ครั้นนำร่างผู้สิ้นสติไปไว้ในที่ปราศภัยแล้ว เธอก็วิ่งปราดกลับมา และกะโดดขึ้นจนตัวลอย จับได้พื้นใต้ลูกกรง ค่อย ๆ เหนี่ยวโหนตัวขึ้นไป ๆ เพื่อที่จะรับแม่ขวัญใจ ซึ่งเธอยังมิได้รู้จักว่าเย็นใครที่ไหนนั้นเลย

โอ, อนิจจา นี่จะเย็นคราวสิ้นอายุขัยของแม่สาวน้อยละหรือ นี่เย็นคราวเคราะห์กรรมของนายอนันต์ผู้เย็นชายองอาจกะนั้นหรือ จิง_จิง_โธ่, น่าเวทนา ด้วยว่าเธอตะกายขึ้นไปจนเท้าจวนจรดพื้นบนแล้ว ลูกกรง_ลูกกรงซึ่งแม่พระเพลิงกำลังเผาผลาญ อยู่ลุกโชนนั้น ก็_พังครืน หลุดลงมา พร้อมทั้งร่างบุรุษผู้กล้าหาญ และทับเธอไว้จนเต็มตัว แสงไฟก็แวบวับเข้าลามไหม้

เหตุการณ์ทั้งนี้ หรือจะว่าอาการของคุณอนันต์ที่กระทำมาแล้วทั้งสิ้น มิได้ผ่านพ้นสายตาเจ้าหล่อนเลย เจ้าหล่อนกรีดวีดขึ้นแล้วก็ตะโกนขอความช่วยเหลือด้วยเสียงวังเวงน่าสงสาร เพราะขณะนี้เจ้าหล่อนเองก็ไม่มีทางใดจะไปได้แล้ว ไฟไหม้ลุกลามอยู่รอบตัว คงมีแต่ทางเดียว ทางที่ผู้กล้าหาญของหล่อนพยายามจะช่วยอยู่บัดนี้เท่านั้น แต่นิจจาเอ๋ย บัดนี้เขา_เขาผู้ซึ่งหล่อนยังมิทราบว่าเย็นใครก็กำลังนอนหมอยู่ในกองไม้ อันพระเพลิงกำลังลามกินอย่างเอร็ดอร่อย ฉะนี้แล้ว_ใครเล่าใครจะมาช่วยเจ้าหล่อน และก็ทั้งใครเล่าจะมาช่วยเขา เขาผู้ซึ่งนอนหมดสติอยู่นั้นให้พ้นจากแม่พระเพลิงได้__ โอ, น่าอนาถนี่หนุ่มสาวที่กำลังน่ารักทั้งสอง จะมาสิ้นชีวิตลงเสียครั้งนี้เทียวหรือ

แต่ด้วยเหตุชาตาของเขาทั้งสอง ยังไม่ถึงฆาต หรือด้วยความตั้งใจส่งเสียงร้องวิงวอนของแม่สาวน้อยอย่างจริงจังนั้น แว่ววังเวงเข้าไปกะทบควงหทัยชายหนุ่มผู้กล้าหาญ สังเกตว่าเขาได้สำนึกตัวขึ้นแล้ว เขากะดิกร่างกายได้แล้ว และทันทีเขาก็รวบรวมกำลังพลัง ค่อย ๆ เผยอลูกกรงขึ้นให้พ้นตัว แล้วก็ค่อย ๆ ขยับกายออกมาด้วยความยากลำยาก เพราะอ่อนเพลีย เธอรู้สึกมึนชาและขัดยอกแต่พยายามลุกขึ้นสลัดดัดกายให้หายขัด เออ, คุณพระเจ้า บัดนี้สิรู้สึกว่าเจ็บแปลบปลาบตรงหน้าผาก เธอยกมือขึ้นแตะคลำดู ก็ปรากฏโลหิตไหลอยู่เปรอะเยิ้อน เฮอ, นลาฏอันผุดผ่องไม่มีราคีของเธอ เกิดเย็นตำหนิเสีย

แล้ว เย็นตำหนิที่จะผิงติดดวงใจไม่ลืมเลย

"วุ้ย! เจ็บมากริคะ พ่อเจ้าพระคุณ" แม่สาวน้อยซะโงกหน้าถามด้วยเสียงสั่น และทั้ง ๆ ที่ไฟกำลังล้อมรอบกายหล่อน ดูเหมือนจะลืมภัยแห่งตัวเอง เมื่อได้เห็นผู้ช่วยทุกข์เย็นอันตรายเช่นนั้น

คุณอนันต์ตกตะลึงเงยหน้าขึ้นร้อง เมื่อเสียงเจ้าหล่อนเข้าไปสะกิดหัวใจ และรู้สึกว่าเผลอไปถนัดที่มัวชักช้าอยู่กับยาดแผลเล็กน้อย ทันทีเธอมิยอมให้เวลาล่วงเปล่าแม้แต่นาฑีเดียว ไม่ต้องตอบคำถามอันหวานขับใจ เธอกะโดด—กะโดดเพื่อจะเกาะพื้นชั้นบนอีก แล้วจะได้ปีนขึ้นไปรับเจ้าของเสียง แต่—เออ, ครั้ง ๑ ก็แล้ว ครั้ง ๒ ก็แล้ว และถึงครั้ง ๓ ความจำนงของเธอหาเป็นผลไม่ เพราะกำลังพลังเธอโรยราเสียแล้ว โอยเทพดา นี่จะทำฉันใด ชายหนุ่มหมดแรงแทบจะฟุบลงกับพื้น เมื่อได้พยายามกะโดดเป็นครั้งที่สุด นี่เธอจะหมดมานะ หมดความพยายาม ปล่อยให้สุภาพสตรีต้องอันตรายอยู่ต่อหน้าต่อตาเช่นนั้นได้เทียวฤา แน่เทียว ไม่ได้ ๆ สุภาพบุรุษเช่นนายอนันต์จะทำใจไม้ไส้ระกำเช่นนั้นไม่ได้ เธอรำพึงในใจ เมื่อช่วยเจ้าหล่อนให้พ้นภัยไม่ได้ เธอก็จะไม่ยอมรอดไปเหมือนกัน ดังนั้นเธอจึงกัดฟันรวบรวมกำลังลุกขึ้นมองซ้ายมองขวาเพื่อคิดหาทางอีกครั้ง ๑ แต่คุณเทพดา เวลาไม่ให้เสียแล้ว เพราะทันใดนั้นเสียงเจ้าสาวได้หวีดร้องขึ้นอย่างดัง แทบว่าจะแทงทะลุหัวใจเธอ โดยไฟไหม้กะชั้นชิดเข้ามาจนลามแลบกินมวยผมอันเย็นกระพุ่มงามของเจ้าหล่อนเข้าแล้ว

ร่างกายไวเท่าความคิด คุณอนันต์วิ่งปราดไปดึงลูกกรงที่ทับเธอเมื่อกี้ทั้ง ๆ ไฟกำลังไหม้อยู่นั้น มาพิงเข้ากับเสาเย็นเครื่องรองเท้าให้สูงขึ้นอีกนิดหน่อย เธอขึ้นเหยียบยืนบนลูกกรง พลางชะแขนร้องตะโกนเสียงดังก้อง

"โจนลงมา! โจนลงมา ผมจะรับ"

สาวน้อยอิดเอื้อน แสดงว่ากำลังอ่อนเพลีย เพราะความจริงเย็นการยากที่สตรีจะทำได้ด้วยระยะสูงไม่ใช่น้อย

"ไม่กล้าริ! ไม่กล้าริเธอ" ชายหนุ่มถามแต่แทนที่หล่อนจะตอบ กลับร้องเสียเสียงหลงเพราะไฟไหม้เข้ามาถึงตัวแล้ว

"ครั้งที่สุด และวิธีเดียวเท่านั้น" ชายหนุ่มตะโกน "คุณค่อย ๆ หย่อนตัวลงมาเอาเท้าทั้งสองเหยียบบนฝ่ามือผม" พลางเธอก็แขม้อชูขึ้นรับ "แล้วก็ปล่อยมือข้างบนเถอะ ผมจะรับไว้เอง ไม่ต้องกลัวอันตราย"

จริง, ไม่มีทางใดจะดีกว่าวิธีนี้จริง ๆ เจ้าหล่อนรู้สึกอัปยศและเกรงใจ จึงยืนงันอยู่ แต่ชีวิต_ชีวิตเป็นสิ่งสำคัญ เมื่อเข้าตาจนเช่นนี้ ทั้งผู้ตั้งใจช่วยก็ร้องตะโกนโหวก ๆ อยู่เช่นนั้น ก็ควรละทำตาม เพื่อเอาชีวิตไว้ก่อนดีกว่า

"ขอประทานโทษอย่างมากนะคะ" เจ้าหล่อนแม้อยู่ใกล้อันตราย แต่ก็ยังรักษาจรรยามั่นคง

"เร็ว, เร็วทีเดียว รอดพ้นอันนี้จะหักอยู่แล้ว" ชายหนุ่มกล่าวตอบแทนคำขอโทษ

แม่สาวน้อยก็ค่อย ๆ หย่อนตัวลงมา พอดีเมื่อสุดกำลังแขนที่จับพ้น เท้าอันน้อยนุ่มนิ่มของเจ้าหล่อนก็ตกถึงมืออันมีกำลัง และสะอาดของชายหนุ่มผู้กล้าหาญ เธอร้องสั่งเจ้าหล่อนให้ชั่งน้ำหนักตัวให้ตรง แล้วปล่อยมือ แล้วเธอก็เกี่ยงกำลังแขน และค่อย ๆ ลดย่อลงมาจนที่สุดที่จะต่ำได้ เธอก็สลัดแขนไปรวบร่างเจ้าหล่อนเข้าไว้ แล้วปล่อยลงยังพื้น เย็นการพ้นภัยได้อย่างเรียบร้อย แต่ก็เป็นวิธีที่เห็นแก่ชีวิตมนุษย์โดยแท้ เธอจึงยอมทำเช่นนี้มิใช่เพราะการหนักแรง แต่ตอนเมื่อเธอเลี่ยงตัวหล่อนด้วยสองมือ และค่อย ๆ หย่อนลงนั้น เธอถึงกับต้องหลับตา

ขณะนี้กองดับเพลิงต่าง ๆ ที่กระทำการอยู่ข้างนอกได้พากันเข้าไปถึง พวกนั้นได้เห็นภาพความช่วยเหลืออย่างน่าดูของคุณอนันต์ตอนนี้ ต่างยินดีและนึกสรรเสริญอยู่ทั่วกัน

ต่อจากนี้ไม่อีกกี่นาที ก็มีรถยนต์คันหนึ่งบรรทุกผู้โดยสารสามคนขับไปตามถนนเจริญกรุง มุ่งไปทางทิศเหนือ และผู้โดยสารทั้งสามต่างมีความอ่อนเพลียละเหี่ยใจด้วยกันทุกคน____

บทที่ ๒

บ้านศิริคาม อันตั้งอยู่ริมถนนนครไชยศรี ตำบลสามเสน เป็นเคหะของท่าน นายพันเอก พระยาชาญสุรยุทธ ซึ่งนับว่าเป็นเคหาสน์โอ่โถงงามสง่าแห่ง ๑ ในตำบลนั้น แต่ท่านเจ้าคุณผู้เป็นเจ้าของได้ล่าไปสู่ปรโลกเสียแล้วเมื่อปีก่อน ทิ้งคุณหญิงภริยายอดรักกับบุตรีผู้ยอดสวาทไว้แต่ลำพังแม่ลูก

รุจี_ศิริลักษณ์ คือบุตรีคู่ชีวิตของคุณหญิง และรุจี คือสตรีผู้เกือบจะเสียชีวิตในคราวเพลิงไหม้โรงภาพยนตร์ประกาซึ่งถ้าไม่ได้นายอนันต์ บุญสนอง ชายผู้กล้าหาญช่วยไว้ และนายอนันต์ผู้นี้เป็นบุตรพระอำนวยกรณีย์ ผู้พิพากษาคน ๑ ซึ่งออกไปประจำการอยู่ในหัวเมือง

ณกาลที่กล่าวถึงนี้เย็นเวลาล่วงมาได้ประมาณ ๒ เดือน จากวันที่มีเหตุร้าย และณเวลานี้นายอนันต์ผู้มีคุณกำลังนั่งสนทนาอยู่ในบ้าน ศิริคาม ด้วยความเพลิดเพลิน

นับแต่วันที่มีเหตุให้รู้จักกัน นายอนันต์ได้หมั่นเที่ยวไปมายังบ้านศิริคามเสมอ ๆ หากจะว่าไปทวงบุญทวงคุณก็ไม่เชิง เพราะทุกคราวที่สนทนากัน ถ้าเจ้าของบ้านกล่าวถึงเหตุการณ์และยกย่องความดีของเธอในคราวนั้นแล้ว เธอเย็นโยกไม้โยกมือ ขอให้ยุติพูดถึงเรื่องนี้เสมอ

ด้วยความเย็นผู้ดีด้วยกัน อัธยาศัยใจคอคล้ายคลึงกัน จึงเย็นคมนาคมเชื่อมความไมตรีทั้งสองฝ่ายให้รักใคร่สนิทสนมกันเย็นอย่างดี คุณหญิงแสดงว่ามีน้ำใจรักนายอนันต์ดังประหนึ่งบุตร และนายอนันต์ก็คงมีน้ำใจเช่นกัน แต่ระหว่างนายอนันต์กับรุจินั้น จะมีน้ำใจต่อกันเพียงไร ก็ยากที่คนอื่นจะกล่าวได้

"เออ, เธอมีอายุเท่าใดแล้ว?" คุณหญิงกล่าวถามขึ้น ขณะที่นายอนันต์กำลังกะปุ๋งกะปิ๋งอยู่กับรุจิ

"รับประทาน_ง่า_ย่างเข้า ๒๐ ปีครับ"

"อ้อ_แก่กว่ารุจิ ๒ ปี" คุณหญิงนึกแล้วพูด "เธอคิดจะทำงานอะไรต่อไปภายหน้า?"

"กระผมสอบกฎหมาย ภาค ๑ ได้แล้ว คิดว่าเมื่อสอบภาค ๒ สำเร็จก็จะสมัครเข้ารับราชการทางศาล"

"อ้อ, ดีละพ่อ ฉันชอบเหมือนกัน เรื่องกฎบัตรกฎหมาย"

"แหม, ๕ ล. ท. แล้วละค่ะ" นางสาวรุจิดูนาฬิกาข้อมือแล้วกล่าว "ไปขับรถรึยังล่ะคะ?" คือเจ้าหล่อนจะไปหัดขับรถยนต์ซึ่งนายอนันต์ได้รับหน้าที่เป็นครูสอนมา ๒_๓ วันแล้ว

"ได้สิจ๊ะ อากาศไม่ร้อนแล้ว" อนันต์ตอบโดยใช้คำซึ่งแสดงว่ามีความนับถือกันสนิทสนมเป็นกันเองแล้ว

"อย่าขับเร็วนัก และอย่าเลินเล่อนะลูก จะเกิดอันตราย" คุณหญิงเตือนบุตรสาว

"กระผมคอยระวังอย่างเต็มที่เทียวครับ" อนันต์รับรอง

"ดีละพ่อ, ฉันเองกลัวจริง ๆ เวลาไปไหน ๆ ต้องกำชับคนรถเสมอ"

แล้วหนุ่มสาวทั้งสอง ก็ออกจากห้องไปยังโรงรถ ขึ้นขี่ขับออกจากบ้านไปด้วยกันตามลำพัง

◎ ◎ ◎

เป็นธรรมดาของมนุษยโลก ย่อมมีใจแส่ในเรื่องรักมากกว่าเรื่องใด ๆ ดูเหมือนว่าชายหนุ่มหญิงสาว พอมีความรู้สึกขึ้น ก็มิได้คิดถึงสิ่งใด ๆ ก่อนความรัก ดังนี้แหละความรักซึ่งหมายถึงในระหว่างหญิงชาย จึงเป็นโรคร้ายสำคัญแห่งชีวิต และเป็นข่ายแห่งเรื่องอันตราย ร้ายยิ่งกว่าสิ่งใด ๆ หมด

เพียงที่กล่าวมาแล้ว ก็พอเข้าใจได้ว่านางสาวรุจิ เป็นผู้มีรูปสมบัติและทรัพยสมบัติเป็นอย่างดี พอเกินพอที่จะทำให้เพศบุรุษผู้ได้ประสพ ตกเข้าในบ่วงรักได้ทันที ดังบัดนี้ที่นายอนันต์กำลังเป็นอยู่ ก็มิใช่ด้วยเหตุอื่นไกลเลย นอกจากนั้นยังมีคนอื่น ๆ อีก จะกล่าวแต่ผู้ที่ใกล้ชิดติดต่อกันมาก ก็คือ นายอำพร จินตการ อีกคน ๑ ซึ่งมีความรักใคร่นางสาวรุจิ นับเป็นเวลาตั้งปี ๆ มาแล้ว

นายอำพร เป็นบุตรหลวงจำนงค์ฯ ซึ่งเป็นเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียงกันกับเจ้าสาว ทั้งได้เป็นเพื่อนเล่นเคยคุ้นกันมาแต่เยาว์ พูดตามหลักฐาน นายอำพร ก็มีภาษิหรือโอกาสดีกว่าคู่แข่งขันอื่น ๆ แต่ที่นายอำพรเข้าไม่ใคร่สนิทในบัดนี้ ก็เพราะมีเรื่องเป็นความนัยซึ่งทำให้คุณหญิงเป็นที่รังเกียจ แม้ตัวเจ้าสาวเองก็ไม่ใคร่พอใจในนิสสัยของเขา ยิ่งมาเมื่อคราวเกิดเหตุนี้ นายอำพรก็ยิ่งสำแดงน้ำใจให้ฝ่ายเจ้าสาวเป็นที่รังเกียจมากขึ้น จนจะเรียกว่าหมดศรัทธากัน คือ วันไฟไหม้นั้น นายอำพรก็ได้ไปดูหนังอยู่ด้วย และดูเหมือนจะตั้งใจตามเจ้าสาวไปด้วยซ้ำ แต่ครั้นเกิดไฟไหม้ขึ้นสิ นายอำพรลืมนึกถึงใครหมด ริบหนีเอาตัวรอดไปแต่คนเดียว นี่แหละเป็นข้อเสียหายของเขา และกลับไปเป็นข้อดีแก่นายอนันต์อีกด้วย

แต่นั่นแหละ เกิดมาเป็นลูกผู้ชาย ใครจะยอมจำนนง่าย ๆ ความเพียร พยายาม เป็นภายิตอย่างยอด แม้ไม่ได้โดยตรง ก็ยังมีทางอ้อมอยู่หลายทาง ดังนั้น ถึงแม้นายอำพรจะรู้แล้วว่าฝ่ายเจ้าสาวไม่ใคร่ยินดีในส่วนตน หรือโดยมิเหตุอันเป็นอุปสรรค อย่างไรก็ดี เขาก็หาละเลิกความคิดเสียไม่ คงพยายามอยู่เสมอตามเพศของชาย ครั้นมาบัดนี้ยิ่งเห็นว่านายอนันต์มาเป็นตัวมารขวางกั้นโอกาสของเขาด้วย เขาก็ยิ่งพยายามดำเนินการแข็งขันขึ้น เพื่อไม่ให้ตนตกอยู่ในภายิตที่ว่า “ใกล้เกลือกินด่าง” ดังนั้น หลายครั้งที่นายอนันต์กำลังรับความเพลิดเพลินอยู่ในบ้านเจ้าสาว ก็ถูกนายอำพรเข้าไปขัดขวางทำนิวแซนขึ้น จนความเคียดแค้นปรากฏออก

จากสายตาของชายหนุ่มทั้งสองคนให้ประจักษ์แก่กันและกัน

◎ ◎ ◎

ลมเย็น แห่ง สายัณห์กาล รำเพย พัด อยู่เฉื่อย ๆ ทำให้หัวใจมนุษย์ชื่นบานสำราญรื่น รถยนต์คันน้อย ตอนเดียว ทาสีแดง ซึ่งมีนางสาวร่างอรชรขับมา พร้อมด้วยชายหนุ่มผู้เย็นครูผู้กหัดนั้น กำลังแล่นเรื่อย_เรื่อยมาอย่างราบรื่น ขณะนี้ศัพท์สำเนียงต่าง ๆ เงียบสงัด นอกจากเสียงลมโชยต้นไม้ดังฮือ ๆ เย็นคราว ๆ กับเสียงสกุณชาติที่เจื้อยแจ้วร้องชวนกันคืนรัง

สาวรุจิ_มือถือมั่นอยู่ที่พวงมาลัย ตาทอดไปตามทางข้างหน้า แต่สังเกตดูดวงตาเจ้าหล่อน ออกจะเหม่อมึนไม่ใคร่กะพริบ จะด้วยตั้งใจระวังภัยในถนนเกินไป หรือจะด้วยหมายมองลึกซึ้งไปถึงสิ่งใด ก็เหลือที่จะเดาได้

นายอนันต์_ครูผู้ผึกหัด ก็ดูมีอาการไม่ไกลกันนัก ตาเขามองจ้องเข่งอยู่ตรงหน้าหม้อเครื่อง มีอาการสงบนิ่งไม่กะดุกกะดิก คล้ายพยายามตั้งใจฟังแต่เสียงเครื่องยนต์ที่เดิรอยู่กะหึมนั้น ต่างมิได้ปริปากปราศรัยต่อกันเลย และถ้าเขาต่างตั้งใจฟัง ก็จะได้ยินเสียงเต้นแห่งหัวใจ ซึ่งกันและกัน ซึ่งเทียบตามส่วน น่าจะดังไม่เบากว่าเสียงเครื่องยนต์ จึงเป็นแน่ว่าเขาทั้งสองต้องกำลังคิด_คิดถึงเรื่องหรือคำพูดซึ่งได้สนทนากันมาแล้ว อันคงเกิดเป็นปัญหาขึ้นอย่างลึกซึ้ง_แล้วรถก็แล่นเข้าสู่บริเวณเขาดิน ซึ่งเป็นภูมิทำเลอันงาม ประกอบด้วยอากาศบริสุทธิ์ เป็นตำบลสำหรับประชาชนพากันไปเที่ยวหย่อนใจในกาลครั้งกะนั้น

"_หยุ_หยุดที่นี่ก่อนหรือคะ?" รุจิกล่าวด้วยตะกุกตะกัก แต่ทันทีนั้น รถก็หยุดกึกลงแล้ว

นายอนันต์ สะดุ้งตะลึงด้วยเผลอสติ และไม่ทันรู้ว่ารถมาถึงไหน "ที่ไหนจ๊ะ_จ๊ะ_หยุดจ๊ะ" เขาพูดและยิ้มแห้ง ๆ รู้สึกว่าเสียกิริยา และใจหายที่เขาได้ละหน้าที่กำกับรถมาตลอดทางตอนนี้ หากถ้าหล่อนขับไปชนอะไรเข้า เขาทีเดียวจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบ หรือยิ่งกว่านั้น อาจจะพากันถึงล้มตายหรือบาดเจ็บสาหัสก็เป็นได้

"คุณมัวเพลินอะไรหรือคะ?" รุจิผินยิ้มถาม และทันทีหัวใจหล่อนก็พึงหายมึนงงเช่นเดียวกัน

"ลมพัดเย็น, เสียงเครื่องยนต์ดังสนิท และรถแล่นไปโดยรายเรียบด้วยฝีมือคนขับซึ่งมีค่า_ทำให้เพลินคิดฝันไปว่า กำลังอยู่ใน

ฉันที่มีอยู่ "เมื่อยก็กลับ" สุจินต์ว่าแล้วหันหลัง

เราต่างเดินกันไปอย่างเงียบ ๆ ผ่านงวน เดิร ฉันยิ้มกริ่มอยู่ในใน แต่การกลับของ
ผู้ว่าราชการ ผ่านทุ่งนา บ้าละเมาะเล็ก ๆ ฉันก็คงไม่มีผลเช่นการไป
สุจินต์ชี้มือไปทางบ้านหลังหนึ่ง แล้วพูดว่า สักนิดหนึ่ง ๆ กันฉันไปดูละครเพื่อเหตุ แต่
"นี่แหละ บ้านแม่รำไพ—" มิได้สมประสงค์ตามความคิดของฉัน หัวใจ

ฉันเหลียวตามไปดู บ้านนั้นปลูกแบบทรง ของฉันแสนกะวนกะวาย พยายามเดินหน้า
ยุโรปหยาสองชั้น มีมุขยื่นออกมา และมีระเบียง บ้านหล่อนก็หลายครั้ง แม้แต่เงาของหล่อน
ทางด้านซ้ายยื่นยาวออกมา ดูงามตา ภาย ฉันก็ยังมิเห็น คิดดูเถอะฉันต้องระทมเพียง
รอบบริเวณมี ต้นไม้เบญจพรรณ ปลูก เรียงราย ไร แต่ยังมิถึงความพยายาม คงสืบเสาะ
รอบ ส่วนรั้วบ้านนั้นใช้ พุ่ระหงปลูกและตัดเสีย ความจริงกับคนข้างบ้านหล่อน แต่ก็ได้ความ
เรียบเป็นระดับกันไป เลา ๆ เหมือนอย่างที่สุจินต์บอก

"น่าอยู่จริงนะ" ฉันอุทานขึ้นเบา ๆ วันหนึ่ง ฉันทนอำนาจใจที่เร่งร้องอยู่ไม่ได้
"สงบเงียบดีจริง จะดูไปทางไหนล้วนแล้ว จึงร่างจดหมายขึ้นฉะบับหนึ่ง แต่ยังมิรู้ว่าจะ
แต่ธรรมชาติห้อมล้อม" ส่งให้กับหล่อนโดยสถานใด ยิ่งคิดยิ่งกลุ้ม
"ก็ลอง สมัคร มา เป็นลูกเขย นายผาด ดู ใจในเรื่องนี้ จดหมายฉะบับนั้นต้องเก็บไว้
บ้างซิ" สุจินต์พูดโดยไม่รู้ความจริง จนเป็นนาน เขียนเสร็จก็เขียนอีกหลายสิบ
"เหลวไหล!" ฉันร้องดัง "ตรงข้าม หน แต่ไม่มีทางไหนที่จะช่วยฉันให้เป็นผล
กับความจริง ไม่มีหวังที่จะคิดเสียเลย—" สำเร็จ นอกจากการส่งทางไปรษณีย์ เช่น
เมื่อเดินเลยมาแล้ว ฉันยังเหลียวมอง นี้ฉันก็ลองเสี่ยงโชควาสนาดูสักครั้ง จดหมาย
ด้วย ความ เสียดายที่ ไม่ เห็น สาวเจ้าของ บ้าน ฉันส่งไปทางไปรษณีย์ตั้งหลายฉะบับพร้อมด้วย
มันเป็นความ ตั้งใจ ของ ฉัน อย่างแท้ ๆ ที่ต้อง สอดแสตมป์ไปด้วย เพื่อหล่อนไม่สามารถ
การพบ พอเดินมาพ้นสักหน่อย ฉันก็แกล้ง จะให้กับตัวฉันได้ แต่การอันนี้คงมีเป็นผล
พูดขึ้นว่า "เมื่อยจริง กลับเถอะ—" พร้อม แต่ฉันก็ยังคงไม่ทิ้งความพยายาม
ด้วยวางสีหน้าให้เห็นจริง จะเป็น จดหมาย ฉะบับที่ ๘ หรือที่ ๙ ได้

หนังสือพิมพ์ราษฎร์ไทยเชษฐ์

พิศ เกิดศุข ชันว์

ส่งไปฉันก็จำไม่ได้ ฉันก็ได้รับตอบ มันทำให้ฉันลิงโลดใจแทบจะขึ้นสวรรค์ก็ว่าได้ ดูเหมือนฉันไม่เคยดีใจอะไรเลยเท่าครั้งนี้ในชีวิต ฉันได้คัดจดหมายฉะบับแรกของหล่อนมาลงในนี้ด้วยโดยมิเปลี่ยนแปลงเลยสักนิด

วันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕

คุณอนันต์

ขอขอบใจในการหวังดีของคุณยิ่งนัก แต่การอะไรคุณจะพูดกับดิฉันนั้น ไม่สำเร็จหรอก เพราะดิฉันอยู่ในโอวาทของผู้ใหญ่ ต้องแล้วแต่ผู้ใหญ่จะจัดการไปทั้งสิ้น

เมื่อได้รับจดหมายนี้แล้ว คุณจงอย่าทำชะล่าใจนัก เท่าที่จดหมายของคุณมาถึงมือดิฉันโดยยังเอิญก็อาจจะเย็นได้ ถ้าเรื่องนี้รู้ถึงหูผู้ใหญ่ดิฉันแล้ว ดิฉันคงจะถูกทำโทษอย่างแน่นอน

ในที่สุดนี้ดิฉันขอเชื่อในเกียรติยศลูกผู้ชายของคุณว่าคงมินำจดหมายฉะบับนี้ไปให้ใครอ่าน แม้แต่เพื่อนหรือพี่น้องของคุณ

จากดิฉัน

พ.

แม้จะเย็นเนื้อความสั้น ๆ เขียนลายมือไม่ใคร่สวย แต่มันก็ยังทำให้ฉันอดภูมิใจไม่ได้ ฉันจึงวาดความประสงค์อันแท้จริงของฉันไปอีกฉะบับหนึ่ง ยินดีทำตามความเห็นของหล่อนทุกประการ ฉันจะสู่ขอหล่อนตามประเพณีนิยม

กับหล่อนโดยจดหมาย

บุรุษไปรษณีย์ที่อยู่ข้างบ้านหล่อน เมื่อให้สินน้ำใจกันเล็กน้อย จดหมายฉันก็ถึงมือรำไพเสมอ

แต่นั้นต่อมาฉันก็ได้ติดต่อเพราะฉันได้รู้จัก

วันหนึ่ง ฉันได้จดหมายไปถึงหล่อนว่า ขอพบหล่อนสักครั้ง โดยเหตุที่ฉันจะลาหล่อนเพื่ออุปสมบท หล่อนก็ยินยอมพร้อมใจโดยดีตามคำขอร้องของฉัน

ฉันนั่งผิวปากอย่างผู้ที่มีอารมณ์รื่นเริงทั้งวันหมกมุ่นไปด้วยการร้องเพลงบ้างกะโดดโลดเต้นบ้าง ไม่รู้ว่าเพลงอะไรต่ออะไร ฉันก็นำออกมาร้องเสียหมด เย็นเพลงบ้างไม่เย็นเพลงบ้าง จนมารดาฉันสงสัยในอาการเหล่านี้ แต่แล้วก็ต้องยิ้มในเสียงเยี๊ดของฉัน ฉันนั่งฆ่าเวลาให้หมดเปลืองไปด้วยหัวใจที่มีไฟสุมอยู่ตลอดเวลา

พอตกค่ำถึงเวลานัด ฉันริบแต่งตัวอย่างเร่งร้อน บอกมารดาว่าจะไปธุระตามเคย ออกจากบ้านเดินผิวปากเอื่อย ๆ ทอดน่องตามสบาย

ฉันนำตนเข้าบ้านของรำไพโดยอาการ

แหวกรั้ว ลัดเลาะไปใต้ต้นชมพู่ตามที่หล่อน แล้วจึงตอยเบา ๆ ว่า “อย่ายอนักเลยค่ะ บอก นั่งรออยู่สักครู่ เสียผีเท้าย่ำใบไม้มา เดี๋ยวจะขี้ดเสียหมด”

กรอบแกรบ อาศัยแสงจันทร์ครึ่งดวง ฉัน ฉันรีบตอยโดยทันที “เย็นความจริง ก็ทรายได้ว่าผู้นั้น คือ รำไพ— แม่ยอดรัก ทีเดียว ไม่ใช่ยอเลย โปรดอย่าเข้าใจว่าที่ ฉันพูดมานี่ก็เย็นการยอทั้งหมด”

รำไพ นั่งลงที่ม้าตามคำขอร้องของฉัน หล่อนก้มหน้าไม่ตอบ ด้วยความอายเย็น วงหน้า สังเกตว่าตื่นตกใจ ประหม่าเล็กน้อย เจ้าเรื่อนอยู่ นึ่งกันไปสักพักใหญ่ พระจันทร์ ซึ่งเหมือนกับหัวใจฉันที่เต้นไม่เย็นจังหวะจะโคน ลับไปด้านโน้นแล้ว กลิ่นพุทธชาต, ราตรี เสียเลย แต่ในที่สุดหล่อนกล่าวขึ้นด้วยเสียง ที่ซุ้มหอมตลบอบอวลอยู่ เสียงจิ้งหรีดร้อง เรียบ ๆ ว่า ก้องทางแถบปลายนาข้างโน้น ในที่สุดหล่อน

“มารอดิฉันนานไหมคะ—?” กล่าวทำลายความเงียบขึ้นว่า “เวลานานแล้ว

“พึ่งมาเมื่อก่อนหน้าคุณสักครู่” ฉันตอย ที่ดีฉันมา เดี๋ยวคุณพ่อจะเที่ยวตามหา” พูด รู้สึกว่าน้ำเสียงสั่น ๆ ใบหน้าร้อนผ่าว แล้วก็กระพุ่มมือขึ้นไหว้ฉันพลางออกเดิร ฉัน

“คุณจะบวชเมื่อไหร่แน่” หล่อนถาม แลตามหนร่างลับ ด้วยความเสียดาย แค้นใจ ต่อไปเรื่อย ๆ ตัวเองเสียหนักหนา ที่นัดมาว่า จะพูดโน่นพูดนี่ แต่เวลาออกสนามจริง ๆ ทำไมฉันจึงพูดไม่ ออก

“ตามที่คุณแม่ว่า จะให้บวชเดือนแปด ข้างแรม จะเย็นกี่ค่ำยังไม่แน่” ฉันพูดอย่าง ธรรมดา

อีกไม่ถึง ๑๕ วัน ก็จะถึงวันบวช ฉันท่อง “ดิฉันจะได้ลงมือถักที่รองบาตร กับปลอก หนังสือด้วยปาก แต่ใจฉันนั้นจดจ่ออยู่กับรำไพ หมอน ถวายพระบวชใหม่” ทุกขณะจิตต์ วันหนึ่ง คุณแม่ได้เข้ามาหา

ฉันยิ้มด้วยความภูมิใจ แล้วตอบว่า “ฉัน แล้วยื่นจดหมายฉะบับหนึ่งให้ฉันอ่าน ซึ่งเย็น ขอขอบใจไว้ล่วงหน้าก่อน คงจะงดงาม จดหมายคุณอาหลวง มีมาจากกรุงเทพ ฯ ใจ เหมือนเจ้าของ—”

ความว่า มีงานอยู่ตำแหน่งหนึ่ง เงินเดือน ๓๐ สายเลือดวิ่งขึ้นฉีดบนใบหน้าของรำไพ จน บาท แต่คุณอาหลวงเห็นว่าดี จึงให้ฉันรีบ แดงเรื่อ หล่อนก้มหน้านิ่งสะเทินอายเย็นครู่

สมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยเชษฐสถาน

พิศ เกิดศุข

ลงมาในเร็ว ๆ นี้ เพื่อยื่นใบสมัคร

ฉันเวลานั้นลังเลใจ แต่คุณแม่ท่านว่าตามใจของฉันสมัคร ท่านไม่ว่า จะทำงานก่อนก็ได้ เพื่อเป็นอาชีพหลักแหล่ง แล้วค่อยบวชภายหลัง ฉันก็เลยตกลงปลงใจตามความเห็นอันนี้ ด้วยใจนั้นเป็นสองฝักสองฝ่าย เป็นห่วงคิดถึงรำไพ อีกใจหนึ่งก็อยากไปทำงานเช่นนี้ ฉันจึงมีจดหมายไปขอความเห็นต่อรำไพ ได้รับตอบว่า ควรทำงานให้เป็นอาชีพเสียก่อนก็ดี ส่วนรำไพ คงจะซื่อสัตย์ต่อฉันตลอดไป ไม่มีวันเปลี่ยนแปลง

เช่นนี้ ฉันจึงทำตามความเห็นของคนรัก

๒—๓ วันต่อมา ฉันขับรถไฟลงมากรุงเทพ ฯ และเข้าทำงานได้ตามความประสงค์ จดหมายเรายังคงติดต่อกันอยู่เสมอ มิเปลี่ยนแปลง รำไพแสนดีต่อฉันทุกสิ่งทุกอย่าง ปลุกปลอบให้มานะของฉันมิย่อท้อถอยหลัง ฉันตั้งใจทำตามความขอร้องของหล่อนแทบทุกประการ

ห้าเดือนกว่า หลังที่ฉันได้จากรำไพมาทำงาน ใจฉันแสนที่จะจดจ่อ และคิดถึงรำไพอย่างยิ่ง วันหนึ่ง ฉันได้รับจดหมายจากหล่อนมีใจความดังต่อไปนี้

วันที่.....พ.ศ.

ทูนหัวของรำไพ

ธันว์

คุณพ่อขับจดหมายที่อนันต์มีมาถึงรำไพได้ตีรำไพเสียจนแตกยับเยินไปทั้งตัว แต่รำไพไม่เสียใจสักนิด ไม่โกรธโทษอนันต์เลยสักน้อย มันเป็นด้วยเวรกรรมของรำไพที่ทำมาแต่ปางก่อน รำไพจึงยอมทนทุกขเวทนาไปชาตินึ่ง

คุณพ่อ รบเร้า และเคี่ยวเข็ญ จะให้รำไพแต่งงานกับชายคนหนึ่งที่มาขอ แต่เมินเสียเถอะ ชาตินี้ทั้งชาติ ถ้าอนันต์ยังมีชออยู่ในหัวใจของรำไพตราบใด รำไพก็จะต้องปฏิเสธในคำนี้เสมอ แม้จะถูกตีให้ตายไปด้วยไม้เรียวก็ช่างเถอะ ขอให้รำไพตายไปด้วยความซื่อสัตย์ของรำไพที่พูดไว้

ที่จริงรำไพไม่อยากเขียนและยอกเรื่องราวเหล่านี้ให้อนันต์รู้ เกรงอนันต์จะเสียใจ แต่เมื่ออนันต์รักรำไพเพียงใด ขอจงระงับความเสียใจไว้เพียงนั้น

ถ้าอนันต์ได้รับจดหมายฉะบับนี้อย่าพึงตอบไปเลย โดยเหตุที่คุณพ่อยังจับความไหวพริบอยู่ และรำไพก็ต้องนอนซมอยู่กับห้อง ได้อาศัยตาพิศแกส่งจดหมายให้ มิฉะนั้น อนันต์คงจะไม่ได้รู้ข่าวของรำไพ

รักอนันต์คนเดียว

พ. ไสยเสนันท์

วิมานที่ลอยอยู่บนฟ้า” อนันต์กล่าวเรื่อยเจื้อยอย่างมิตั้งใจ

“ดิฉันพึ่งได้ยินคุณพูดตลกวันนี้, เพราะดิ” หล่อนกล่าวด้วยตาชิง

“ขอโทษ, ถ้าเย็นที่ไม่พอใจเธอ—แต่ก็เย็นความจริง, ซึ่งความคิดของฉันคือความฝันตรงทีเดียว ฝันว่าได้อยู่วิมานบนอากาศ ซึ่งเย็นของโคมลอย และแล้วก็ตกลงมายังพื้นปฐพีดังที่เห็นอยู่ขัดนี้” เขาพูดแล้วหัวเราะ

“ดิฉันว่าไม่ชอบเรื่อง คำลม โคมลอย อะไรของคุณก็ยังบรรยายไม่หยุด” หล่อนพูดแล้วค้อน

“เอ้า, ทีนี้พอแล้ว ฉันจะไม่พูดอีก เพราะได้ฟังคำตัดสินเด็ดขาดของเธอแล้ว” อนันต์กล่าวอย่างละห้อย

“เอ๊ะ, คำตัดสินอะไรกันดิฉันไม่เข้าใจ?”

“ตัดสินอะไร ก็เรื่องที่ฉันพูดมาทั้งหมดเย็นโคมลอยน่ะสิ”

ชายหนุ่มกล่าวกะชั้นเสียง สาวน้อยรู้สึกว่าน้ำเสียงของเขาแห้งหวิวใจยิ่ง เมื่อแลสบหน้าเขาเศร้าสลดยิ่งทำให้หัวใจหล่อนหดหู่ขึ้นยิ่งขึ้น แล้วต่างฝ่ายก็นั่งสงบนิ่งอยู่บนรถหน้า—ตา, หันเพ่งไปคนละทาง และดวงใจต่างก็คิด—คิด, แต่ไม่ทราบว่าคิดไปคนละทางหรือทางเดียวกัน

อดกลั้นจึงเย็นผู้เกริ่นขึ้นก่อน

“นี่คุณไม่ลงไปเดินเล่นรึคะ?”

“ก็คิดเหมือนกัน” ชายหนุ่มตอบแล้วก็ลงจากรถยื่นแขนให้แม่สาวน้อยเกาะลง ทั้งสองพากันเดินเลาะไปตามขอบสระ

“ถ้าหากบริเวณนี้เย็นที่ของเรา ก็จะปลูกเรือนอยู่ริมสระ ดูจะเย็นสุขสำราญไม่น้อย” ชายหนุ่มกล่าวขึ้นเพื่อทำลายดุษณีภาพ “จริงไหมเธอ?”

“ก็น่าสบายจริง” หล่อนตอบ “แต่ดิฉันคิดว่า ที่อยู่ไม่สำคัญเท่าใจผู้อยู่ แม้ถึงจะอยู่ในที่เย็นสุขรโหฐานเพียงไร หากถ้าใจไม่เย็นสุขแล้ว ก็คงรู้สึกไม่เย็นสุขอยู่นั่นเอง”

“จริงทีเดียว, เธอพูดเย็นคติดีมาก เช่นเวลานี้เราก็อยู่ในที่นี้แล้ว ดินฟ้าอากาศกำลังสบาย ภูมิพื้นที่ก็งามตระการตา แต่—” เขาหยุดจ้องหน้าหล่อน “เธอรู้สึกสบายไหมจ๊ะ?”

“ก็รู้สึกสบายดีอยู่, คุณล่ะคะ?” หล่อนย้อนถาม

“ฉันน่ะรึ” เขาแค่นยิ้มกับหล่อน “แน่นอนต้องนึกว่าเย็นสุขสิ แต่นั่นแหละ—หากความสุขยังไม่มาถึงดังนึกเท่านั้น” เขาพูดแล้วหลบสายตา

รุจิ _ มองดูหน้าเพื่อนหนุ่มอย่างเงียบ ๆ หล่อนคงเล็งรู้น้ำใจว่าความหมายในคำพูดเขาเป็นอย่างไร และส่วนน้ำใจหล่อนเอง หล่อนก็ย่อมรู้ดีเช่นเดียวกันว่ากำลังนี้หล่อนคิดอะไร —สำหรับเขาอยู่ แต่ต้องมีอุปสรรคอย่างใดเป็นเครื่องขัดขวางอย่างแก้ไม่ได้ ฉะนั้นแม้หล่อนจะรู้ว่าเขาคิดอย่างไรต่อหล่อน และหล่อนคิดอย่างไรต่อเขา หากจะเป็นความคิดอันตรงกันก็ดี แต่ก็จะให้เป็นไปตามความคิดนั้นไม่ได้ ไม่ได้อย่างเด็ดขาด

ด้วยความอมพะนำต่อกันเช่นนี้แหละความรักที่ทั้งสองได้สมานต่อกันไว้ ก็จะกลับกลายเป็นความขึงเคียดต่อกันไป ยามเย็นวันนี้จึงแทนที่เขาจะสำราญใจต่อกันเช่นเคย ก็กลับมาเกิดขุ่นข้องใจกันขึ้น และก็นี่แหละเป็นข้อพิสูจน์ว่า ความรักบันดาลคุณโทษได้เพียงใด จริง, ความรักเมื่อได้สมใจ ย่อมเป็นยาชุบชีพ แต่สิ่งที่มีคุณอนันต์ก็ย่อมต้องมีโทษเป็นมหันต์เหมือนกัน ฉะนั้นความรักที่ไม่สมใจ จึงเป็นยาทำลายชีพแน่ทีเดียว, แต่แม้ความจริงมีอยู่เด่น ๆ กะนี้ ก็ยังไม่พอเป็นเครื่องสะกิดใจท่านที่กำลังอยู่ในวัยอันหวานนั้นได้ ต่อเมื่อผู้ใดได้ถูกเข้าแล้ว รู้รสอันขมขื่นแล้ว นั่นแหละ ท่านจะกลับหลังหันเดินไปอีกทาง ๑

เขาทั้งสองเดินคลอกันไปด้วยคุยฉันภาพจนถึงแท่นหินที่ตั้งอยู่ขอบสระ ชายหนุ่มจึงเป็นผู้ทำลายความวิเวกขึ้น

"นั่งที่นี่เรอ?"

"ดีซิคะ"

แล้วทั้งสองก็นั่งลง ต่างคนต่างดู และต่างคิดไปตามอัตตโนมัติเป็นครู่ แม่สาวน้อยจึงเอื้อมมือซึ่งมีนิ้วอันเรียวเป็นลำเทียน และแสงเพ็ชรหัวแหวนสุกวาวยิ่งกว่าแสงเทียน ไปกำข้อมือนายอนันต์ ทำให้ประสาทของชายหนุ่มซ่าซ่าน คล้ายต้องกระแสไฟฟ้าซึมซาบเข้าหัวใจ เขารู้สึกว่าขนลุกและเสียว พลันกำลังก็โรยราอ่อนลง คล้ายตะกั่วที่ถูกหลอมฉะนั้น

"คุณอนันต์_คุณอนันต์" หล่อนกะเส่าเรียก

ชายหนุ่มค่อย ๆ เงยหน้าขึ้นสบเนตรอันดำเป็นมันวาวของหล่อน เสียงหายใจและหัวใจเต้นได้ยินถนัดทั้งสองคน

"คุณ_คุณมีความคิดอย่างไรรึคะ วันนี้จึงดูคุณไม่ยินดีต่อดิฉันเหมือนเช่นเคย?"

เขาค่อย ๆ เม้มผีปากและขบฟัน ตาจ้องตาเจ้าหล่อนเขม็ง อย่างจะแทงทะลุตลอดหัวใจ

แล้วก็ค่อย ๆ ยกมือขึ้นกุมมือเจ้าหล่อน ทำให้เกิดความวามวาบวับหวิวเข้าหัวใจ

"คิดอะไร—คิดอะไรริ, แม่รุ่—โธ่ ก็พี่บอกแล้ว บอกแล้วไม่ใช่ริว่า—" เขากล่าวเสียงเครือแล้วก็ก้มหน้า "พี่รักเธอ—รักจริง ๆ—รักเสมอชีวิตของพี่ เธอไม่รักพี่เลยเทียวริ ตอบสักคำเถอะ ตอบตามความจริงในที่เดียว" เขาค่อย ๆ เงยหน้าขึ้นสบตาเจ้าหล่อนด้วยอาการละห้อยโหย

สาวน้อยรู้สึกเสียวปลาบเข้าหัวใจ ความจริง หล่อนย่อมทราบเสียเต็มใจแล้ว ว่าเขามีความรักหล่อน แต่ยิ่งมาได้ฟังน้ำคำของเขาได้อ่านแววตาของเขา ทำให้เห็นซึ้งเข้าไปถึงในใจริง เขารักหล่อนจริง แต่ส่วนหล่อนเล่าไม่รักเขาริ, เปล่าเลย, หล่อนรักเท่าที่เขารักหล่อนเช่นเดียวกัน รักในความกล้าหาญความเย็นผู้ดี และน้ำใจอันดีของเขา

ยิ่งกว่านั้น เมื่อหล่อนแลสบแผลเป็นอันมีรอยด่างขาวณกลางนลาฏของเขา มันยิ่งแทงหทัยหล่อนเจ็บขึ้นอีก โอ้, แผลเป็นคือตรา—ตราอันเย็นเกียรติคุณแห่งน้ำใจของเขา ซึ่งเกิดจากการที่เขาช่วยหล่อนให้พ้นจากอัคคีภัยได้โดยปลอด แต่ส่วนเขาเองสิต้องเสียโฉม และจะเสียไปจนตลอดชีวิต โดยไม่คืนดีได้ หล่อนเทียว เพราะหล่อนเทียว ต้องนับว่าเขามีบุญคุณแก่เจ้าหล่อนและมารดาอย่างมาก เจ้าหล่อนย่อมระลึกอยู่เสมอ และคิดจะถ่ายแทนบุญคุณเขาได้ด้วยประการทั้งปวง เว้นแต่—เว้นแต่ในทางที่เขาแสดงความประสงค์นี้เท่านั้น หล่อนไม่สามารถจะทำได้ แต่แม้กระนั้นเจ้าหล่อนก็ยังรักเขา—รักเขา สงสารเขา โดยจะถอนไม่ได้จนตลอดชีวิตเหมือนกัน

"คุณอนันต์ที่รักของน้อง" หล่อนสะอื้นกล่าว "น้องรักคุณพี่ รักดังจะกลืน—แต่จะให้เป็นไปตามประสงค์ไม่ได้—ไม่ได้อย่างเด็ดขาด"

ชายหนุ่มจ้องมองดูหล่อนด้วยดวงตาอันถมึงทึง หน้าซีดราวกับศพ และหล่อนรู้สึกว่ามือเขาสั่นระรัว

"คุณอนันต์ คุณอนันต์คะ" หล่อนน้ำตาคลอ "คุณอย่าเพ่อเข้าใจผิด วุ้ย อย่าจ้องดิฉันยังงั้นสิคะ ใจดิฉันจะขาด"

"แม่รุ่ แม่รุ่" ชายหนุ่มพูดเสียงแหบแห้ง "นี่หล่อนลวงฉันมาฆ่าเช่นนั้นดอกริ หล่อนว่ารักฉัน แต่—แต่ทำไม, นี่เป็นความจริงริ"

"คุณที่รัก, เป็นครั้งแรกในชีวิตของดิฉัน

ที่ได้กล่าวความรักแก่ชาย และด้วยน้ำใจจริง พุทโธ่___" หล่อนสะอื้น

"เช่นนั้น เช่นนั้น" เขากระหวัดกาย หล่อน "จะมีอุปสรรคอันใดอีกเล่า"

"เกียรติยศชื่อเสียงของกุลสตรี คุณจะให้ดิฉันทำลายเสียไม่ได้"

"ทำไม ๆ แปลว่ากะไร อ้อ, พี่ต่ำศักดิ์ไปเช่นนั้นหรือ"

"มิใช่เช่นนั้น เพราะ—เรื่องของเรามันสายเสียแล้ว"

"สายเสียแล้ว—สายเสียแล้ว" ชายหนุ่มทวนคำ "น้องหมดความอิสสระเช่นนั้นหรือหรือว่าอะไรกันแน่"

"หมด—หมดอิสสระทีเดียว เพราะดิฉัน มัน—แล้ว"

ชายหนุ่มรู้สึกลมหวิวจูบมืดหน้า และปวดร้าวในสมอง แล้วเขาค่อย ๆ คลายมือจากสาวน้อย และค่อย ๆ เบือนหน้าเหม่อมองไปทางสระน้ำ เขาคิดอะไร, เปล่าเลย, ด้วยสติไม่ได้อยู่กับตัวเสียแล้ว ดูเหมือนเขาจะไม่รู้สึกว่ายังนั่งเขาอยู่ที่ไหน ส่วนสาวน้อยเจ้าหล่อนย่อมเล็งเห็นในหัวใจอันระบมของเขา และทั้งหัวใจหล่อนเอง ก็ยังเกิดโรคอย่างเดียวกัน เจ้าหล่อนซบหน้าลงกับผ้ามือสะอึกสะอื้น แล้วศิรยะก็ค่อย ๆ เอียงเอนลงพิงอังสาเขา, โอ, ความรัก—หนอความรัก ช่างมีรสร้ายจริง ๆ

"หล่อน—หล่อนมั่นไว้แต่เมื่อไร?" เขาค่อย ๆ หันมาถามเจ้าหล่อน

"นาน—แล้ว—นานตั้ง ๔—๕ ปีแล้ว"

"เอ๊ะ, ตั้ง ๔—๕ ปี อย่างไรกัน แล้วเย็นอย่างไรจึงยังไม่จัดการวิวาห์?"

"ผู้ใหญ่ท่านจัดการกันไว้เช่นนั้น และอีกไม่ช้าก็จะถึงคราววิวาห์"

"ถึงคราว—วิ—วาห์, ถึงคราววิวาห์หรือ—อ้อ—วิวาห์, วิวาห์" ชายหนุ่มกล่าวอย่างเผลอสติ แล้วเขากลับผลุบผลับกะปริกะเปร่าขึ้น "ขอโทษ, พี่ขอถามอีกคำเถอะ ใครซึ่งเย็นผู้มั่นน้องไว้?"

สาวน้อยค่อย ๆ เงยหน้าขึ้น หล่อนคิดลังเลว่าจะบอกเขาทันทีดีหรือไม่ แต่ทันใดนั้นร่างแห่งชายหนุ่มผู้ ๑ คือ นายอำพร ก็ปรากฏขึ้นในที่ใกล้ ๆ คนทั้งสอง เย็นการตัดโอกาสที่หล่อนจะตอบคำถาม จึงได้แต่แลดูไปยังนายอำพร ซึ่งขณะนั้น เขาได้กล่าวทักถามขึ้นแล้ว

"อ้าว, คุณทั้งสองมาอยู่ที่นี่ก่อนผมแล้ว" เขาพูดและเบิ่งหมวกให้ ทำท่าทางกะย้มกะย่อง

ส่วนทั้งสองคนริบเปลี่ยนอิริยาบถ เพื่อไม่ให้เขาจับพิรุธได้

"ดิฉันมาหัดขับรถ รู้สึกเหนื่อยจึงมานั่งพักค่ะ" หล่อนเป็นผู้มีสติตอบเขาก่อน แต่สังเกตกิริยาของนายอำพร ดูเหมือนเขาจะล่วงรู้ความในใจหล่อนดี

"ครับ, ผมเห็นแล้ว รถของคุณจอดอยู่ทางโน้น ผมหวังว่าบัดนี้คุณคงขับได้คล่องแคล่วแล้ว เพราะผมทราบว่าคุณอนันต์เป็นครูที่มีความชำนาญในเชิงนี้มาก" เขากล่าวแล้วหัวเราะ ซึ่งกระทำให้นายอนันต์หน้าตึงขึ้นทันที แต่ด้วยหัวใจเธอกำลังเจ็บปวดอยู่ในเรื่องอื่น จึงไม่อยากจะหาเรื่องมาทำให้ร้อนใจมากขึ้นอีก

"จะเรียกว่าเย็นทีเดียวยังไม่ได้ดอกค่ะ เพราะยังไม่สันทัดแท้" หล่อนทำใจดีตอบ

"ถ้าคุณกรุณา ผมอยากขอให้ลองขับดูและโปรดให้เกียรติยศผมเป็นผู้โดยสารไปด้วย _ไม่ไกล_เพียงรอบ ๆ บริเวณนี้ก็พอ" เขาทำกิริยาอ่อนโยน

"อุ๊ย, ดิฉันเกรงว่าจะพาคุณไปเกิดอันตรายก็จะเป็นโทษแก่ดิฉัน"

"อันตรายรึ, ผมไม่นึกหวาดหวั่นเลย หากถ้าผมเป็นอันตรายจริง ๆ เพราะเหตุนี้, เป็นอันตรายอยู่บนรถของคุณ และต่อหน้าคุณผมยิ่งจะยินดีเสียอีก" เขาหัวเราะจนน่าหมั่นไส้

"คุณกล้าหาญมาก คุณอำพร" นายอนันต์อดอยู่ไม่ไหว กล่าวขวางขึ้น "แต่ผมนึกว่า ถ้าเกิดอันตรายขึ้นจริง คุณคงเอาตัวรอดได้อย่างเช่นที่โรงภาพยนตร์"

ทันทีนายอำพรหน้าดำด้วยสีโลหิต เขาโกรธที่นายอนันต์มาพ้นความเก่าอันเป็นแผลลามกของเขา เขาจ้องหน้านายอนันต์ทำท่าดังจะกินเนื้อ แต่เมื่อนายอนันต์ก็ไม่ใช่เหยื่อที่เขาจะกินเล่นอย่างสบาย เขาจึงเปลี่ยนสีหน้าเย็นยิ้มเหยี

"ผมยกให้คุณอนันต์ ยกให้ด้วยความเต็มใจในความเก่งกล้าสามารถทุกอย่าง ยะ ยะ เว้นแต่อย่างเดียว, อย่างเดียวเท่านั้นที่ผมยังไม่ยอมให้" เขากล่าวเย็นนัยแล้วหัวเราะอีก

"ขอบใจคุณ แต่ผมไม่ขอรับเกียรติยศจากคุณ เพราะสิ่งที่ผมไม่ต้องการ ถึงใครจะให้ผมก็ไม่อยากได้ แต่ถ้าสิ่งที่ผมต้องการ ถึงใครไม่ให้ ผมก็จะเอาให้ได้" นายอนันต์ตอบอย่างรู้ความหมายในคำพูดของนายอำพร เมื่อชายสองคนมาเกิดโต้เถียงกันขึ้นดังนี้ หล่อนรู้ดีว่าเพราะอะไร และถ้าปล่อยให้ความ

ยาวไป ก็คงกลายเย็นเรื่องใหญ่โตต่อไปได้

"วุ้ย, เกือบมืดแล้วละค่ะ กลับกันที่รึคะ" หล่อนกล่าวแซงขึ้น

"ตามใจเธอ" อนันต์ตอบ

"อ้าว, คุณให้เกียรติยศผมเท่านั้นแหละรึ?" อำพรถาม

"เกียรติยศอะไรคะ?"

"ที่จะขับรถให้ผมโดยสาร"

"วันอื่นยังมีถมไปนี่คะ สำหรับวันนี้ถ้าคุณไม่รังเกียจ ดิฉันจะเชิญคุณกลับไปพร้อมกัน"

"แหม, ผมยินดีมากทีเดียวถ้าเช่นนั้น" เมื่อได้ฟังดังนี้ นายอนันต์ย่อมไม่พอใจเต็มที่ เขาลุกขึ้นเดินไปยังรถก่อนโดยมิได้รอซึ่งอาการของเขาย่อมไม่พ้นจากความเข้าใจของคนทั้งสองไปได้ รุจิ—ออกจะรู้สึกว่าตนได้ทำให้เขาไม่พอใจ แต่นายอำพรกลับยินดี เขาเดินตามเจ้าหล่อนไปยังรถ และพยายามเดินให้ใกล้ชิดที่สุดที่จะได้ ให้ดูประหนึ่งว่าเขาเป็นเจ้าของ หรือมิฉะนั้นเขาก็ไม่ห่างกว่านายอนันต์นักดอก

"เธอจะขับเองมิใช่รึ" นายอนันต์ถามหล่อน

"ทำไมล่ะคะ?"

"ฉันคิดว่าจะเดินกลับ เพราะไม่ต้องสอนเธออีกแล้ว"

"เอ๊ะ, คุณพาดิฉันมาทิ้งดอกรึ มืดค่ำยังงี้ ดิฉันจะได้ชนเขาตายเท่านั้น"

"เปล่า, แต่ฉันหมายว่าเธอจะต้องการเช่นนั้น พึงทราบเถิดว่าฉันคงปฏิบัติตามที่เธอประสงค์ทุกอย่าง แม้—จะอย่างไร ๆ ก็ดี" เขาพูดทิ้งไว้

"มัวพูดอยู่นั่นแหละค่ะ ขึ้นรถเถอะ" แล้วหล่อนหันไปขอกนายอำพร "ขอโทษนะคะ คุณอำพร คุณต้องนั่งข้างท้ายค่ะ เพราะที่ข้างในจำกัด"

"ครับ, ไม่เป็นไรมิได้ แม้เกาะไปข้างบังโคลนก็เป็นเกียรติยศพอแล้ว" เขาพูดอย่างด้าน ๆ

เมื่อขึ้นนั่งกันเรียบร้อยแล้ว นายอนันต์ก็ขับออกแล่นไป พลันความคิดอย่าง ๑ ก็เกิดขึ้น—เขาปล่อยรถอย่างเร็วที่ และแทนที่จะตรงกลับบ้าน เขากลับเลี้ยวอ้อมไปทางไหนต่อไหนมิรู้

วืด—เสียงลมดัง ขณะที่ผ่านกับรถคัน ๑ แล้วรถก็เลี้ยว—ควับ—ตรงมุมถนนสาย ๑ เขาเลี้ยวอย่างแรงจนล้อข้าง ๑ ยกขึ้นพ้นดิน เล่นเอานายอำพรซึ่งกำลังนั่งปลื้มใจ ตัวพ้นไป

เกือบตกขากรถ กัง—กัง—ติ๋ง, รถข้ามสะพานไม้แห่ง ๑ ซึ่งพื้นไม่สู้จะเรียบ ตัวนายอำพรกะดอนขึ้นถึงสองครั้ง และหลังของเขาได้กะแทกเข้ากับพะนักพิง ดังก๊ก เขาร้องโอยขึ้น สองมือจับรถไว้แน่น แต่ก็ไม่มีใครพูดโอ รถกลับยิ่งแล่นเร็วขึ้น ผู้นั่งกลบหน้าเขา เม็ดกรวดกะเด็นขึ้นถูกหน้าจนรู้สึกเจ็บ ซ้ำยังเข้าตาจนลืมไม่ขึ้น แต่ส่วนสองคนข้างหน้าสิสบาย เพราะมีกะจกบังไว้ เขาโกรธฉิวโดยรู้สึกได้ว่าทั้งนี้เพราะอะไร แต่เขาก็พูดไม่ออก ได้แต่คุมแค้นอยู่ในใจ เขาต้องจับรถไว้แน่น เพราะหลายครั้งแล้วที่เขาเกือบลงไปนอนกลางถนน

ส่วนแม่สาวน้อย ชั้นแรกหล่อนคิดจะทักนายอนันต์เหมือนกันที่เห็นเดินผิดทาง และผิดปกติเช่นนี้ แต่แล้วหล่อนก็รู้ได้ว่าเขามีความคิดอย่างไร หล่อนรู้น้ำใจเขาดี รู้ว่าเขาออกจะหมั่นไส้นายอำพรอยู่มาก เขาคงทดลองความกล้าหาญของนายอำพร หล่อนจึงกลับนึกขำขันในใจ และเมื่อได้ยินเสียงนายอำพรบ่นพึมพัมอยู่ข้างหลัง หล่อนกลับเห็นขันยิ่งขึ้น จนเกือบจะปล่อยก๊ากออกมา

“ยาว—ยาว—เขา” อำพรตะโกนดังด้วยโทโษ “หมวก—หมวกตก เขาก่อน” รถหยุดกึกลงทันที หน้านายอำพรก็โขกกึกลงกับพะนักรถโดยไม่ทันรู้ตัว “ยี๊ะ, อุบาทว์จริง” เขาร้องดัง ความจริงไม่แต่เขาที่ยั้งตัวไม่อยู่ แม้แม่สาวน้อยก็เกือบจูบกะจกเหมือนกัน หากว่านายอนันต์ได้จับไว้ทันด้วยความว่องไว และเจ้าหล่อนได้กอดเขาไว้โดยเผลอตัว เมื่อนายอำพรเห็นเช่นนี้จึงยิ่งทวีโทษะขึ้นอีก

“อะไรอวดดีขับเช่นนี้ ไม่คิดถึงมนุษย์บ้างเลย” อำพรพูดหึดขึ้นคอ

สองคนหันมาเห็นหน้านายอำพร เต็มไปด้วยผุ้น ต่างก็ยิ้มเห็นขัน

“โน่น ๆ หมวกตกอยู่โน่น ไกลตั้ง ๑๐ เส้น อุบาทว์แท้ ๆ”

นายอนันต์ไม่ปริปากตอบ และแทนที่จะกลับหน้ารถแล่นไปยังหมวก เขากลับถอยหลัง—หวื่อ—หวื่อ—ไป ท้ายรถเกือบ ๆ ชนต้นไม้ข้างถนน แต่ไม่ชน เว้นแต่ตัวนายอำพร พุ่งไปเหวี่ยงมาเกือบจะเซ็ดเข้ากับต้นไม้ เขาแทบจะโดดลงจากรถ เพราะคิดว่าแม้แข้งขาจะถลอกปอกเปิดบ้างก็ยังดีกว่าขูดต้นไม้ แต่ก็ไม่กล้ากะโดดดังคิด

พอรถหยุด นายอำพรก็ลุกยืนจะลงจากรถเก็บหมวก แต่เขากลับล้มกะแทกลงกับประทุน

หนังสือพิมพ์ไทยเขษม

จนซี่โครงเกือบหัก ด้วยรถกลับแล่นไปอีก
หน้าเขาติงด้วยโกรธขัด มือ ๑ ขับรถไว้
มือ ๑ กุมสีข้าง จ้องหน้าที่มอมไปด้วยฝุ่น
เห็นแต่นัยน์ตาขาวไปยังคนทั้งสองดังจะกะโดด
เข้าเค้นคอและกินเนื้อเสียด้วยความแค้น แต่
แทนที่คนทั้งสองจะกลัว กลับต่างจะปล่อยก้าก
ออกมา ด้วยหน้าตาของเขาเหมือนดังจำอวด
หรืออะไรอย่าง ๑

"ชาติอุบาทว์" เขากล่าวดังก้อง ด้วย
บัดนี้เขาได้มองไปเห็นหมวกบอสลิโนอันมีทรง
งามและสมใบหน้าของเขา ลงไปนอนแบนติด
อยู่กับดิน โดยที่ถูกล้อรถบดริดให้ ขณะที่ถอย
หลังมานั้น ถ้าเขาไม่เกรงใจว่ามีผู้หญิงอยู่
ด้วย หรืออีกนัย ๑ ที่เห็นว่าข้อลำของนาย
อนันต์ล่ำสันกว่าเขาแล้ว เขาคงดึงนายอนันต์
ลงจากรถมาเหยียบเสียให้แบนดังหมวก ให้
สมกับที่นายอนันต์ได้เหยียบเกียรติยศของเขา
ครั้งนี้เป็นแน่นอน แต่เมื่อจะทำดังนั้นไม่ถนัด
เขาจึงค่อย ๆ หยิบหมวกขึ้นมาด้วย อาการ
เสียดายอาลัยอย่างสุดแสน แล้วก็ค่อยก้าว
ขึ้นรถ พลางปัดหมวกอยู่ไปมา รถก็ออก
แล่นไป แต่คราวนี้แล่นไปโดยราบเรียบ——
ตลอดจนถึงบ้าน————

บทที่ ๓

เมื่อได้แวะส่งนายอำพรแล้ว รถก็แล่นมา
ถึงหน้าบ้าน ศิริคาม แต่แทนที่จะแล่นเลย
เข้าประตูบ้าน รถกลับหยุดกึกลงอีก

"อ้าว, หยุดทำไมอีกล่ะคะ?" รุจีกล่าว
ถามเมื่อรถหยุดและเห็นนายอนันต์นั่งนิ่งอยู่

นายอนันต์ นั่งนิ่ง ดังว่าจะพยายาม ตั้งสติ
อารมณ์ให้มั่นคง หรือมิฉะนั้นก็เพราะเขาเอง
ไม่รู้เหมือนกันว่าหยุดรถลงทำไม ต่อสักอึดใจหนึ่ง เขาจึงค่อย ๆ หันมาจ้องหน้าแม่สาวน้อย และถามด้วยเสียงซึ่งไม่ใคร่จะออกจากลำคอ

"นี่ คือคู่มั่นของเธอ?" เขาหมายถึงนายอำพร

"วุ้ยตาย," รุจียิ้ม "คุณเข้าใจเช่นนั้นรึคะ?"

"ฉันถามหล่อนเพราะไม่ทราย ทำไมจะตอบตรง ๆ หน่อยไม่ได้เทียวรึ?"

"อ้อ!—" หล่อนกล่าวเชิงยั่ว "มิน่าล่ะ คุณต้องการรู้จักคู่มั่นของดิฉัน แล้วก็จะฆ่าเขาเสีย ดิฉันเห็นได้ตลอดแล้ว"

"ฆ่าใคร, ฆ่าทำไม ฆ่าหล่อนน่ะสิ ฆ่าคนอื่นจะมีประโยชน์อันใด" เขาพูดอย่างมี

โทโษ ซึ่งแสดงว่าหล่อนจะพูดเล่นเวลานี้ไม่ได้

"อะไรกันคะ คุณอนันต์ วันนี้ดิฉันแปลอาการของคุณไม่ออกเลย" หล่อนกล่าวสะดุ้ง ๆ

"ทำไมเธอจะแปลไม่ออก เธอกำลังแปลว่าฉันเย็น อ้ายงั่งคนหนึ่งสำหรับเธออย่ายิ่งเล่น"

"พุทโธ่ นี่คุณพูดยังไงคะ อย่าโกรธดิฉันสิคะ โปรดเข้าใจเสียใหม่เถอะค่ะ" หล่อนพูดเสียงน่าสงสาร ทำให้ชายหนุ่มเปลี่ยนสติได้

"แม่รุ้" เขากล่าวแล้วโอบแขนกระหวัดกายหล่อน "หล่อนเองยั่วโทษะฉัน ฉันถามดี ๆ ว่านายอำพรหรือที่เย็น คู่มันของหล่อนเท่านั้น แต่หล่อนก็ไม่ตอย"

"นั่นแหละ คุณเหยียดดิฉันละ" หล่อนได้ท้ายย้อนให้ "หาใช่ดิฉันย่ำยีคุณไม่เลย"

"หมายความว่ากะไร ฉันไม่เข้าใจ?"

"อะไร, คุณมีกะใจคิดถึงเพียงนั้นเทียวรึคะ คิดว่าดิฉันจะมีกะใจรักชายเช่นนายอำพรเทียวหรือ?"

"ทำไม เขาก็เย็นลูกผู้ดี มีเกียรติยศพอเทียบเทียมกับเธอ"

"สำหรับดิฉัน คำว่าผู้ดี ไม่ใช่สักแต่ว่ามียศถาบรรดาศักดิ์ ดิฉันถือว่าน้ำใจและความประพฤติเย็นใหญ่กว่าสิ่งอื่น"

"ก็ทำไม นี่น้ำใจและความประพฤติเขาไม่ดีเช่นนั้นรึ?"

"คุณจะต้องถามดิฉันทำไม คุณดูเอาเองไม่ได้รึ?"

"ยังงั้น ทำไมหล่อนให้เขาร่วมสมาคมด้วย และดูทำอย่างสนิทสนมกัน?"

"ดิฉันเชิญเขารึ อะไร ๆ คุณก็เห็นอยู่แก่ตาแล้ว คุณแม่และดิฉันรังเกียจจนไม่อยากให้เหยียบบ้าน แต่เมื่อเขาก็ยังขืนอยู่เช่นนั้น จะไปขับไล่เขาตรง ๆ ได้รึ"

"เช่นนั้น ก็แน่ว่า เขาไม่ใช่คู่มันของหล่อน"

"จำเย็น จะต้องให้ดิฉันตอบอย่างไรอีกเล่า"

"ยังงั้นโปรดตอบใหม่ว่า ใคร?"

"ดูคุณช่างร้อนใจจริง ๆ เย็นอย่างไรรึคะ?"

"เย็นการควร ที่ฉันจะอวยพรให้เธอมิใช่รึ?"

"ขอบพระคุณละค่ะ"

"ก็ใครล่ะ เขาชื่อว่ากะไร?"

"เขาชื่อ วิ_วิวัฒมน์" หล่อนพูดไม่

หอสมุดแห่งชาติ
กรมศิลปากร
ไทยเขษม

มรกต ธันว์

ใคร่มิเสี่ยง

"วิ_วัฑฒน์, เอ๊ะ วิวัฑฒน์ไหนกัน?"

"วิวัฑฒน์ เศวตวงศ์ ค่ะ"

"วิวัฑฒน์ เศวตวงศ์" ชายหนุ่มตะลึงกล่าวออกมาช้า ๆ "บุตรเจ้าคุณพิสุทธิ์นะรึ?"

"ค่ะ" หล่อนตอบอยู่ในลำคอ

ชายหนุ่มนิ่งงันไปนาน เขาระลึกเห็นภาพคู่ชิงชัยของเขา นายวิวัฑฒน์ เศวตวงศ์ ซึ่งมิใช่ใครอื่นที่ไหนเลย เป็นเพื่อนสนิทของเขานั่นเอง เขาเป็นเพื่อนกันมาแต่ครั้งอยู่โรงเรียน นายวิวัฑฒน์มีอายุโสกว่าเขาเล็กน้อย บัดนี้เขาไปศึกษาวิชชากฎหมายอยู่ในยุโรป และก็ไม่ช้าจะถึงกำหนดกลับเข้ามา

"เขาไปเรียนกฎหมายที่ยุโรป และเกือบกลับแล้วใช่ไหมจ๊ะ?" ชายหนุ่มถามเพื่อให้แน่ใจ

"ค่ะ ถูกแล้ว, อ้อ, คุณรู้จักหรือคะ?" ส้าวน้อยย้อนถาม

"เขาเป็นเพื่อนของฉันแต่ครั้งเป็นนักเรียน เราชอบพอกันสนิท"

"ดิฉันดีใจมาก ที่คุณรู้จักและเป็นเพื่อนกับพี่วิวัฑฒน์ เธอเป็นบุตรคุณลุงดิฉันเอง เราเป็นลูกพี่ลูกน้องกัน"

เมื่อได้ทราบเรื่องตลอดชายหนุ่มต้องใช้ความคิดวุ่นวนเวียนอยู่ในสมองด้วยคู่ชิงชัยของเขากลับมาเป็นเพื่อนกัน เช่นนี้เป็นการตัดสินเด็ดขาดแล้วว่า เขาหมดโอกาสที่จะเกี่ยวข้องกับแม่สาวน้อยที่เขารักดังดวงใจต่อไปเสียแล้ว จริงอยู่ของพรรค์นี้ที่ใครก็ที่ใคร อย่าว่าแต่เพียงเป็นเพื่อนกันเลย แม้เป็นพี่น้องคลานตามกันออกมาก็ยังแย่งหรืออาจไม่ยอมแก่กันได้ แต่ว่านายอนันต์เป็นลูกผู้ชายที่มีธัมมะ เขาไม่ปล่อยตามใจตนให้กระทำในสิ่งซึ่งเสียศีลธรรมและมรรยาทผู้ดีนี่เพื่อนที่รักเก่าได้มีโอกาสก่อนเขา เขามั่นกันไว้แล้ว เป็นการสมควรที่ต้องตัดใจ แต่อย่างไรก็ดี เขาได้ปล่อยความรักลงไปดูดดื่มจนขมตัวเสียแล้ว จึงเป็นการยากยิ่งที่จะคลายให้พ้นได้ หัวใจ, หัวใจอันบริสุทธิ์ของเขายังรักหล่อนอยู่นั่นเอง แต่ก็ต้องพยายามสะกดกลั้นไว้อย่างมั่นคง นี่แหละทำให้ดวงหทัยอันบริบูรณ์แข็งแรงของเขา ต้องเศร้าหมองระอุไหม้อยู่ตลอดกาล

"เขากำหนดจะกลับถึงเมื่อไรแน่จ๊ะ?" เขาถามเสียงอ่อย ๆ

"ข่าวว่าอีกสักสองอาทิตย์ค่ะ" หล่อนก็ตอบด้วยเสียงอ่อย ๆ เช่นกัน

"แล้ว_แล้ว ตามที่เธอว่า, ว่าจะจัดการวิวาห์กันในไม่ช้าเช่นนั้นรึ?" เสียงเขากะเส่าลงไปอีก

"คะ_ค่ะ" หล่อนตอบแล้วก้มหน้า

ดุษณีภาพเข้าครอบงำคนทั้งสอง ด้วยต่างคนต่างไม่มีใจเย็นปกติด้วยกัน ต่างก็นึกคิดวนเวียนไป เย็นครู่ใหญ่สาวน้อยจึงได้สติกล่าวเตือนขึ้น

"กลับเข้าบ้านดีกะมังคะ ค่ำมากแล้ว คุณแม่คงคอย"

ชายหนุ่มมิได้ปริปากตอบ เขาจัดการสตาร์ตเครื่องยนตร์ แล้วก็ขับรถแล่นเข้าสู่บ้าน_บ้านอันเคยให้ความรื่นเริงเพลินใจแก่เขา บ้านอันงามสง่าซึ่งเขาได้เคยนึกหลายครั้งว่า คงจะได้เข้ามาเย็นหัวหน้าปกครองสักวันหนึ่ง ซึ่งจะทำให้เขาเย็นสุขตลอดชาติถ้าเย็นจริง แต่บัดนี้เหตุการณ์ปรากฏขึ้นชัดเจนแล้ว โดยไม่ต้องสงสัยว่า คำที่เขากล่าวแล้ว คือว่า ความคิดของเขา คือความฝันนั้น เย็นคำที่ถูกแท้___

◎ ◎ ◎

ด้วยความเย็นผู้ดีไม่ให้เสียกิริยา ทั้งด้วยน้ำใจอันดี สมควรแก่ลูกผู้ชายของ นายอนันต์ ไม่ใช่อย่างว่ามีความรักผู้หญิงแล้ว ครั้นหมดโอกาสที่จะได้ ก็เริดร้างห่างไปอย่างไม่เคยรู้จักกันเลย ดังเช่นชายโดยมากประพฤตินั้น จึงวันต่อ ๆ มา นายอนันต์ก็ได้ไปเยี่ยมเยียนที่บ้านเจ้าสาวตามเคย แสดงให้เห็นน้ำใจว่า เขาไม่ใช่หวังแต่ทางโลกีย์ แต่เขามีความรักจริงทั้งในทางสำหรับธรรมชาติของหญิงชาย และในทางที่เย็นเพื่อนมนุษย์กันนั้นด้วย ตลอดจนแสดงความนับถือ เช่นวงศ์ญาติ แต่แม้นายอนันต์จะได้พยายามทรงความตั้งใจอย่างไร พยายามหักห้ามความเสียใจไม่ให้นึกถึงเรื่องความรักก็ดี แต่ก็ไม่สามารถจะตัดได้ขาดทีเดียว หลายครั้งที่เขาได้พบพูดกับเจ้าหล่อน เขาก็ลืมธัมมะและกลับคิดจะชิงเจ้าหล่อนมาเย็นคู่ครองอีกหรือทุก ๆ ครั้งที่เขามองเห็นรอยด่างขาวบนดวงนลาฏเวลาส่องกะจก เขาก็หวนคิดถึงเรื่องรักอีก แต่ความคิดดียังมีอยู่เหนือความคิดชั่ว ฉะนั้น ชั่วขณะหนึ่งเขาก็รู้สึกสติสัมปชัญญะเปลี่ยนความคิดให้เข้าครองธรรมได้ อาการเช่นนี้ย่อมเย็นข้อลำยากยากใจแก่ผู้ที่ถูกเข้าอย่างยากที่จะแก้ได้ จึงเย็นที่น่าสรรเสริญน้ำใจของชายหนุ่มผู้นี้อยู่มาก

ความจริงหากเขาจะทำเอาแต่ใจประสงค์ก็ย่อมเย็นความสำเร็จโดยไม่ยากลำยากเลย

ด้วยเจ้าหล่อนผู้ที่เขารัก หล่อนก็รักเขา หน้าตาริ่นเริงอย่างไรล่ะคะ”
อย่างติดใจเช่นเดียวกัน หล่อนเคยแสดง “แม่เห็นลูกเคยทำงานด้วยหน้าตาชื่นบาน
น้ำใจจริงให้เขาทราบว่า หล่อนมิได้รักคู่มั่น เสมอนี่นะ นิสสัยของลูกเย็นเช่นนั้นไม่ใช่รึ?”
มากไปกว่าเขา, มิแต่จะน้อยกว่า หล่อนไม่ คุณหญิงพูดอย่างไม่ยอมฟังเสียง
เคยแสดงวาจาบอกความรักแก่คู่มั่นเลย แต่ “ที่จริงดิฉันก็ไม่ได้เย็นอะไรนะคะคุณแม่”
หล่อนเคยแสดงต่อเขา ยิ่งกว่านั้น หล่อน หญิงสาวตอบกลบเกลื่อนและเสหัวเราะ
ไม่สู้พอใจที่พี่น้องซึ่งสิบพันธุ์ใกล้ชิดกันมาได้ “เมื่อสบายอยู่ก็ดีแล้วละ แม่น่ะกลัวว่า
กัน หากแต่หล่อนไม่สามารถจะขัดความ เย็นอะไรแล้วไม่ยอกกันจะลำบาก เมื่อภายหลัง
ประสงค์ของผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายได้ จึงต้อง หนุ่ม ๆ สาว ๆ ละก็มักชอบ อมโรคอย่างนั้น
ยอมปฏิบัติตาม แต่ทั้งนี้มิใช่ว่าหล่อนจะไม่ แหละ”
มีน้ำใจรัก นายวิวัฒน์คู่มั่นก็หามิได้ หล่อน ทั้งสองคนต่างหัวเราะกัน
รักเขา รักโดยบริสุทธิ แต่ทว่ารักอย่างฉัน “เออ, นี่กำหนดพ่อวิวัฒน์จะมาถึงวันไหนนะ?” คำถามของคุณหญิงทำให้หัวใจ
พี่น้อง ส่วนที่หล่อนรักนายอนันต์นั้น หล่อนรัก ของทั้งสองคนไม่เย็นสุขขึ้นมาทันที
อย่างธรรมชาติของชายหญิงในโลกที่รักกัน “ง่า_อ้า อีก ๓_๔ วันหรือไงแหละค่ะ” รุจิตอบไม่เต็มปาก

◎ ◎ ◎ “ก็ลูกจะต้องไปรับเขา ทำไมไม่สอบเวลาเสียให้แน่นอนล่ะ, อ้อ พ่ออนันต์จะยังไม่ทราบ, พ่อวิวัฒน์เป็นบุตรของคุณพี่ฉัน เขากำลังกลับมาจากเมืองนอก”

“เย็นยังไงพ่ออนันต์ หมู่นี้ดูหน้าตาไม่ใคร่สะเบยเลย?” คุณหญิงกล่าวถามขณะที่คุยกันในวันหนึ่ง

“ไม่เย็นไรมิได้ขอรับ กระผมสบายดีอยู่” ชายหนุ่มทำยิ้มแย้มตอบ

“แม่รุจิ, ฉันก็สังเกตเห็นหงอย ๆ ไปเหมือนกัน” คุณหญิงกล่าวอย่างไม่เชื่อคำตอบ ทำให้ทั้งสองคนหน้าเจ่อน

“ก็ดิฉันมีธุระยุ่งอยู่มาก คุณแม่จะให้เปล่าล่ะ ว่าพ่อวิวัฒน์เขามั่นกับลูกไว้?”

“อ้อ, ครับ_ครับ_ทราบ” นายอนันต์ตะกุกตะกักตอบ

“เออ, แม่รุจิ ลูกบอกพ่ออนันต์ให้รู้หรือ

คุณหญิงถามแล้วมองหน้าทำให้เจ้าหล่อนอายเงื่อน

"ง่า_ค่ะ_เปล่าค่ะ" หล่อนตอบอย่างยากยาก

"อ้าว, งั้นพ่อควรรู้เสียด้วย เพราะเราต้องถืออย่างเย็นญาติกัน"

"คะ_ครับ_ทราบครับ" ชายหนุ่มรู้สึกคอแห้ง

"ห๊ะ, ทราบแล้วรึห๊ะ ทราบยังไงห๊ะ?" คุณหญิงกะทุ้งถาม

"ป่าว_เปล่า ครับ พึ่งทราบ เมื่อใต้เท้าบอกว่าเย็นญาติกัน" ชายหนุ่มแก้ตัว

"ห้ะ ถูกละ เย็นญาติกัน และก็มั่นกันด้วย" คุณหญิงอธิบายต่อ

"ครับ ผมทราบแล้วทั้ง ๒ ประการ" นายอนันต์ชี้แจง

"เออ, ก็ส่วนพ่อล่ะ อายุก็เย็นผู้ใหญ่แล้ว ยังไม่คิดมีคู่มีคิมกับเขาบ้างดอกรึ หรือพ่อมั่นไว้เหมือนกัน หรือว่ามีแล้ว?" คุณหญิงถามในเรื่องที่เขาไม่อยากจะพูดหรือนึกถึงเลย

"ยัง, ยังครับ ยังไม่ได้มั่น และยังไม่ได้มีมิได้" เขาตอบละเอียด

"อ้อ_ยัง, เห็นจะคิดบวชเรียนเสียก่อนงั้นรึ?"

"ครับ_บวชครับ" เขาหลุดออกไปลอยๆ

"เออ, ดีละพ่อ คิดเช่นนั้นถูกแล้ว ฉันยินดีด้วย"

หญิงสาวหันไปสบหน้าชายหนุ่มเจ้าหล่อนยิ้ม ทำให้เขาเงื่อนบอกอาการว่าใจคอไม่สบายมาก ต่างดุษณีภาพกันอยู่ครู่หนึ่ง คุณหญิงก็ลุกออกจากห้องไปทำธุระทางอื่น ปล่อยให้ชายหนุ่มกับหญิงสาวคุยกันอยู่แต่ลำพัง ทำให้เขาต่างหายใจออกโล่ง

"คุณจะบวชเมื่อไรคะ?" สาวน้อยยิ้มถามชายหนุ่ม ทำให้โลหิตแล่นขึ้นหน้าเขาอีก

"สุดแต่หล่อนจะจัดการให้เมื่อไร" เขาย้อนตอบ

"วุ้ยตาย, ทำไมมาเหมาให้ดิฉัน?"

"ธรรมดาจะบวชก็ต้องหาโยมอุปัฏฐากเสียก่อนน่ะสิ"

"ดิฉันคิดว่าคุณจะบวชจริง ๆ ตามที่เรียนคุณแม่"

"ถ้าเย็นความประสงค์ของหล่อน ฉันก็จะบวชจริง ๆ"

"วุ้ย, ดิฉันไม่พูดละค่ะ วนไปเวียนมาก็ลงที่ดิฉัน"

"ก็เพราะหล่อนเย็นต้นเหตุน่ะสิ หรือไม่ใช่ล่ะ?"

"เลิกเสียทีเถอะค่ะเรื่องวนเวียนเช่นนี้ หาเรื่องสนุก ๆ เถอะ"

"ดูเธอต้องการแต่ความสำราญบานใจ"

"ก็คุณแม่ยิ่งเห็นว่าเราหน้าตาเย็นคนไม่สบายอยู่"

"ก็จริงของท่าน"

"จริงยังไงคะ?"

"ใจฉันไม่มีความสบายเลย อ้อ, แต่สำหรับเธอคงเย็นสุข"

"เอาอีกแล้ว" หล่อนร้องดัง "ยอกว่าพูดเรื่องสนุก ๆ กันเถอะค่ะ"

"ก็ใจไม่สนุกจะให้พูดสนุกยังไง เธอควรเย็นผู้นำ เพราะใจเธอเย็นสุข"

"อะไรจะให้ดิฉันมาเย็นตัวจำอวดทำให้คุณสนุก"

"อ้อ, งั้นตัวจำอวดคือฉัน เช่นนั้นรึ?"

"ดูสิ เอาอีกแล้ว ทำใจน้อยอีกแล้ว ขืนพูดอยู่เช่นนี้ไม่ขยเรื่องดอกค่ะ มา_ไปเถอะไปพายเรือเล่นกันเถอะ" หล่อนเกริ่นชวน

"ที่ไหนกันล่ะ?"

"ก็ในคลองสามเสนนี่น่ะสิคะ"

"ตามใจเธอ"

"งั้นก็ไปเดี๋ยวนี้แหละค่ะ ไปหาขนมรับประทานกันที่ปากคลอง"

แล้วทั้งสองคนก็เดินคล้อกันออกจากห้องจะไปยังท่าเรือ แต่พอจะผ่านสนามหน้าตึกก็พอดีเห็นนายอำพรเดินสวนมาพอดี

"อ้าว, คุณจะไปไหนรึครับ ผมตั้งใจมาเยี่ยมทีเดียว" นายอำพรทักพลางเบิ่งหมวกคำนับรุจี เขายิ้มและทำกิริยากร้องแกร้ง

ทั้งสองคนรู้สึกไม่พอใจที่มีสิ่งไม่พึงประสงค์เข้ามาขัดขังหวะเช่นนี้ แต่เจ้าหล่อนก็ต้องแสดงกิริยาดีตอบเขาด้วยความจำใจ

"ขอบใจค่ะ คุณไปไหนมาหรือคะ?"

"มิได้ ผมมีความระลึกถึงคุณ กลับจากออฟพีศก็เลยมาแวะเยี่ยมทีเดียว นี่คุณกำลังจะไปไหนล่ะครับ?"

สาวน้อยไม่อยากจะตอบโดยไม่อยากให้เขาทราบความประสงค์ แต่หล่อนก็ไม่กล้าปดจึงต้องกล่าวไปตามตรง

"ดิฉันกับคุณอนันต์กำลังจะไปพายเรือเล่นด้วยกันค่ะ"

"อ้อ, ที่ไหนล่ะครับ?" เขาถามและรำพึง

"ในคลองนี่แหละค่ะ"

"ผม_ผมหวังว่าคุณคงจะไม่รังเกียจ ถ้าผมจะขอไปสนุกร่วมด้วยอีกสักคนหนึ่ง"

รุจีมองสบตานายอนันต์ หล่อนทราบได้ดีว่าเขาไม่เย็นที่พอใจ ความจริงแม้หล่อน

เองก็หาพอใจมิได้ แต่จะยอกย้อนเขาก็เย็น ตามน้ำลำยาก ขอให้ช่วยกันพายทั้งสองคน การเสียกิริยา ทั้งไปและมา ส่วนนางสาวรุจิให้เย็นผู้นั่งกลาง

"ดิฉันไม่รังเกียจใครดอกค่ะ" หล่อน ก็แล้วกัน

ตอบกว้าง ๆ นางสาวรุจิ ค้านว่า เจ้าหล่อนไม่ได้ตั้งใจ

"ขอบใจครับ, แต่_คุณอนันต์ก็คงไม่ มาเย็นนายนั่งไปนั่งมา หล่อนต้องการความ รังเกียจนะครับ?" เขาหันไปยั่ว สนุก ต้องการพายเรือเพื่อออกกำลังด้วย

"ยินดีเทียว" ชายหนุ่มตอบติง ๆ แต่ ที่สุดจึงเย็นอันตกลงกันว่า ขาไป (ตาม ความจริงเขาไม่อยากร่วมเรือร่วมรถหรือร่วม น้ำ) นายอำพรเย็นผู้พายหัว นายอนันต์ถือท้าย ทางกับนายอำพรเลย หรือไม่อยากเห็นหน้า และนางสาวรุจิพายกลาง ส่วนขากลับ (ทวน เสียด้วยซ้ำ แต่เขาย่อมปฏิเสธไม่ได้เย็น น้ำ) นายอำพรถือท้าย นายอนันต์พายหัว ธรรมดา เขาคิดไม่อยากจะไปด้วยเสียแล้ว (ตามความประสงค์ของ นายอำพร ซึ่ง แต่เห็นว่า กลับจะเย็นโอกาสดีแก่นายอำพรยิ่ง นายอนันต์ก็ย่อมเข้าใจความคิดได้ แต่ก็ ขึ้น ทั้งเกรงเจ้าสาวจะว่าเสียกิริยา จึงต้อง ยอมเพราะเห็นแก่ผู้หญิง) และ นางสาวรุจิคง เลยตามเลย ทั้งสามคนก็พากันไปลงเรือ พายกลางตามเคย เมื่อเย็นที่เรียบร้อยกัน แล้ว เรือยทลำเพรียวยาวก็ออกจากท่าแล่น ล่องไปตามน้ำ

◎ ◎ ◎

ก่อนที่จะออกเรือมีการเกี่ยงกันว่า ใคร นางสาวรุจิรู้สึกไม่ใคร่พอใจอยู่บ้างที่นาย จะเย็นผู้นั่งหรือผู้พาย และใครจะอยู่หัว อยู่ท้าย อำพรเข้ามาขัดความสนุกสำราญของหล่อนเสีย อยู่กลางอย่างไร หล่อนนิ่งขริมไม่พูดจาและตั้งหน้าตั้งตาพายเรือ เพื่อให้เย็นประโยชน์ในการออกกำลัง

นายอำพรออกความเห็นว่า ขาไปเขารับ นายอนันต์ก็เช่นเดียวกัน ถึงแม้จะเย็น เย็นผู้พาย (เพราะตามน้ำ) ยอมให้สองคน ผู้ถือท้าย ซึ่งต้องรับหน้าที่ระวังให้เรือเดินไป นั่งไปสบาย แต่ขากลับให้นายอนันต์เย็นผู้พาย โดยเรียบร้อยโดยฉะเพาะแล้วเช่นนั้นก็ดี เขา (เพราะทวนน้ำ) ก็ได้ออกกำลังพายอย่างเต็มใจด้วยเหมือนกัน

นายอนันต์หัวเราะบอกว่า เขาไม่ต้อง การจะเอาเปรียบที่จะให้นายอำพรต้องพายเรือ

แต่ส่วนนายอำพรนั้นแหละ ตรงกันข้าม ตนอยู่ หัวเรือก็ทิ่มพรวดเข้าในพุ่มไม้รก กับคนทั้งสอง เขาเพียงแต่ยกพายท่อม ๆ ริมคลอง ไปเท่านั้น เขานึกกระหยิ่มใจที่ได้เปรียบนาย แม่สาวน้อยร้องวุ้ยว้ายขึ้นด้วยความตกใจ อนันต์ เพราะเขาไม่ต้องออกแรงพายเท่าใด แต่นายอำพรร้องเอ็ดตะโรลั่นด้วยตัวเข้าไปติด เรือก็แล่นไปตามกระแสน้ำเอง แต่เวลา อยู่ในพุ่มไม้และถูกหนามเกี่ยวตำ ส่วน ขากลับเถอะ น้ำกำลังไหลลงเชี่ยว นายอนันต์ นายอนันต์หัวเราะคิก ๆ อยู่ในลำคอ จะต้องออกแรงท้ำอย่างเต็มที่เรือจึงจะแล่นไปได้ “อุ๊ยะ แล้วกันถือท้ายอะไรยังงั้โว้ย!” เขาคิดว่าจะกลับถึงบ้าน นายอนันต์ก็คง นายอำพรตะโกนด้วยโทษะ อาบเหงื่อต่างน้ำ ส่วนเขา ตามหน้าที่ของ นายอนันต์ร้องตอบแก้ตัวแล้วก็บอกแม่สาว ผู้ถือท้าย เขาก็จะนั่งคัดฉากอย่างสบายใจ น้อยให้ช่วยกันทวนพายถอยเรือออก เฉิบ “ยาว_เขา หนาม_หนามเกี่ยว_อุย_ โอ๊ย” อำพรคราง “นั่นจะถอยกันออกไป ทำไม คนหนึ่งถูกหนามเกี่ยวอยู่แน่นไม่เห็น ริ” เขาตะโกนอีก “จับเรือให้อยู่นิ่ง ๆ ก่อนซี่ อูบ๊ะ, อุย_หนาม_อุย”

พระพุทธองค์ตรัสไว้ไม่ผิด ใครคิดร้าย สองคนช่วยกันยึดเรือไว้ตามคำบอกของ ใส่โทษเขา โทษนั้นก็จะกลับมาสนองตนเอง นายอำพร แล้วเขาก็ค่อย ๆ ปลดหนาม นายอำพรมีความคิดอย่างไร นายอนันต์ กว่าจะเสร็จหลุดออกมาได้ก็กินเวลานานโข ย่อมมีความคิดเล็งเห็นได้ตลอด เพราะกิริยา และเสือเชือดแพรสีไข่ไก่ถูกหนามเกี่ยวขาดโหว่ อาการของเขาแสดงออกมาเอง เด็ก ๆ ก็ ๒ รู นายอำพรหันหน้าอันบูดบึ้งและมีรอย คิดเห็นได้ว่า นายอำพรเอาเปรียบนายอนันต์ หนามขีดเลือดออกซิบ ๆ มาทาง คนทั้งสอง และนายอนันต์ก็เป็นเพียงปุถุชนคนหนึ่ง ยัง ทำให้เขาเกือบกลั้นหัวร่อไม่อยู่ ด้วยหน้าอัน ไม่ลุโสดานาคาอะไร ฉะนั้นก็ย่อมมีอคติ เหลือจะบึ้นยากนั้น เจือปนอยู่บ้าง เมื่อเขารู้สึกความคิดร้ายของ “ขอโทษ ผมมัวเพลินไป ทั้งน้ำก็กำลัง นายอำพร เขาก็ต้องคิดตอบแทนบ้างเป็น ธรรมดา

ฉะนั้น เมื่อเรือกำลังแล่นล่องละลิ่วไป ตาม น้ำ กำลังที่นายอำพรเพลินชมความคิดของ

แรงด้วยจึงป้องกันไม่ทัน” นายอนันต์กล่าว ขอโทษ

“ขอโทษกับผีอะไร แกล้งกันแท้ ๆ” อำพรบ่น

“ผมจะมีแก่ใจแกล้งคุณอย่างไรได้ ผู้หญิงก็อยู่ด้วยทั้งคนแท้ ๆ”

“ก็หัวเรือมันทิ่มเข้าไปต่างหากล่ะ คนอื่นจะเย็นอะไร”

“เห็นจะไม่มีใครเจตนาแกล้งดอกค่ะ คุณอำพร ดิฉันเองก็กำลังเผลอเหมือนกัน” แม่สาวน้อยไกล่เกลี่ย

นายอำพรหมดทางที่จะเอาผิดกับนายอนันต์ได้ เขานิ่งอั้นด้วยความโกรธ เรือก็ออกเดินต่อไป

ครานี้นายอำพรไม่ยอมเผลอตัว และหลายครั้งที่หัวเรือจวนจะทิ่มรกอีก แต่เขาคอยคัดวาดแก้ไว้ได้ เว้นแต่ครั้งหนึ่งซึ่งเขามิได้คิดว่าจะเย็นจึงมิได้ระวัง คือขณะเรือร้างลำ ๑ แจวสวนมา เรือยกก็เบนหัวตรงเข้าใส่ เมื่อนายอำพรรู้สึกสิเรือเกือบชนกันแล้ว เขาต้องคัดหัวเรือออกอย่างแรง แม้กระนั้นน้ำที่ถูกกำลังเรือทั้งสองปะทะกัน ก็ได้กระฉอกขึ้นมาเบียกเขาโซก แต่ความจริงครั้งนี้มิใช่ความแกล้งกลั่นของนายอนันต์เลย เย็นเพราะเขามัวพูดกับแม่รุจิที่หันมาคุยด้วยนั้นเสีย นายอำพรส่งเสียงเอ็ดตะโรอีกพักหนึ่ง แต่มิได้ทำให้คนทั้งสองโกรธหรือแสดงความเสียใจด้วยกับเขาอย่างไร กลับจะเห็นเย็นของขันกันเสียอีก

เมื่อไปถึงปากคลองสามเสน หยุดพักซื้อหาขนมรับประทานกันบ้างเล็กน้อยแล้ว ก็พากันออกเรือกลับบ้าน

ครานี้เย็นเวรนายอำพรถือท้ายตามสัญญา เขานึกยิ้มกริ่มในใจที่จะได้ทำทดแทนแก่นายอนันต์ให้เต็มที่ เพราะนอกจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นวันนี้แล้ว เขายังระลึกถึงวันขึ้นรถยนต์ขึ้นมาอีก ที่นายอนันต์ได้ทำแก่เขาถึงเกือบต้องกินเลือดแรดและต้องเสียหมวกทรงงามไปใบ ๑ ดังนี้ความแค้นเคืองของเขาจึงเย็นทวีคูณ และจึงต้องคิดตอบแทนเย็นตรีคูณจตุรคูณ เขาตั้งใจไว้ว่า ข้อ ๑ จะต้องให้นายอนันต์พายเรือเสียให้บอบ ข้อ ๒ จะต้องให้เสียหมวก เสียเสื้อ และหน้าตาเย็นรั่วรอย เช่นเขา ข้อ ๓ ที่เขาต้องอายแก่ผู้หญิงอย่างไรแล้ว จะต้องให้นายอนันต์อายยิ่งไปกว่า ดังนั้นเขาจึงปล่อยให้ทั้งสองคนช่วยกันพายเรือไป ส่วนเขานั่งคัดท้ายอย่างสบาย

พอถึงแห่งหนึ่งซึ่งมีบริษัทสะอาด ตั้งอยู่ริม

คลอง นายอำพรคิดว่าเอาละ ถึงคราว แก้เผ็ดละ ทันทีเขาก็คัดให้หัวเรือเหเข้าไป แต่นายอนันต์ ย่อมรู้ทีและคอยคุมเชิงอยู่แล้ว เมื่อเห็นท่าเช่นนั้นก็รีบวาดพายและจ้ำออกอย่างแรง หัวเรือก็เหกลับออกได้ เย็นเพราะนายอำพรมิได้ออกแรงพาย ทั้งกำลังก็ไม่สามารถจะทานกันด้วย เมื่อหัวเรือเขนออกถูกสายน้ำ ก็กลับขัดท้ายเรือเข้าไปโดนเสาบริษัท นายอำพรเกือบขูบเสาอันมิกลิ่นโอชานั้นแล้ว แต่เขาตะลีตะลานจับผลักออกมาเสียทัน

"อ้าว_อ้าว ทำไมคุณถือท้ายเรือยังงั้นล่ะ นั่นคุณต้องการแวะชิมบริษัทรึ?" นายอนันต์เย้ยถาม

"ไม่ใช่หน้าที่ของคุณจะต้องพูดดอกน่ะ พายแรง ๆ เข้าก็แล้วกัน" อำพรตอบโดยโกรธที่ไม่สมประสงค์

การกระทำของชายหนุ่มทั้งสองนี้ แม่สาวน้อยย่อมเห็นที่เข้าใจได้ดี ความจริงเจ้าหล่อนน่าจะโกรธที่เขากระทำแก่กันโดยมิได้คิดถึงเจ้าหล่อนเลยนั้น แต่หล่อนหาโกรธเคืองไม่น่าจะเย็นเพราะหล่อนเห็นว่า ทุก ๆ ครั้งความมิชอบได้ตกอยู่ในมือนายอนันต์เสมอ จึงดูเหมือนหล่อนอยากจะได้เห็นวิธีกระทำแปลก ๆ ของเขาต่อไปเสียอีก พูดตามยุตติธรรมหล่อนน่าจะแสดงความสงสารนายอำพรบ้าง เพราะถึงแม้การที่เขาสมัครเข้ามาร่วมสมาคมจะทำให้เป็นการกีดเกะกะหรือเรียกว่าเสือกเข้ามาก็ดี แต่ทั้งนี้ก็ด้วยน้ำใจอันหวังดีของเขาเช่นเดียวกับนายอนันต์เหมือนกัน แต่หล่อนก็หาสงสารหรือเอาใจช่วยเขาบ้างไม่ มีแต่คอยหัวเราะเยาะซ้ำเท่านั้น

นายอำพรบันดาลโทษะยิ่งขึ้นที่การกระทำของตนกลับเป็นผลร้ายแก่ตน ซ้ำยังได้เห็นอาการเยาะเย้ยจากคนทั้งสองนั้นอีก แต่ก็พูดไม่ออก ในดวงใจคงตั้งมั่นอยู่แต่ว่าจะต้องแก้แค้นให้ได้เท่านั้น

เรือเดินไปเรียบร้อยชั่วคราว จนเมื่อนายอำพรแลเห็นพุ่มไม้ข้างหน้าซึ่งมีกิ่งสาขาระเกะระกะลงมาในน้ำ เขาก็ดีใจด้วยเห็นเป็นที่เหมาะสำหรับการแก้เผ็ดอีกครั้งหนึ่ง อย่างไรก็ดี, เขารำพึงในใจ ครั้งนี้จะต้องให้เป็นผลสมประสงค์จงได้ เสือนายอนันต์จะต้องขาดและหน้าก็จะต้องฉีกเป็นริ้วรอยเช่นเขา นี่เป็นความหมายอย่างน้อย แต่เขาตั้งใจจะให้เกิดผลมากกว่านี้อีก เขาแกล้งถือท้ายเรือให้เดินไปกลางคลองเพื่อตัดความสงสัย แต่พอระยะขนานกับพุ่มไม้ เขาก็คัดให้หัวเรือ

เหเข้าชนรกโดยเต็มกำลัง แต่พอหัวเรือเขนไป นายอนันต์ก็ง้างพายจ้ำอย่างสุดแรงเกิด เขาจ้ำ—จ้ำ โดยมิได้พูดจา หัวเรือก็ไม่ชนพุ่มไม้กลับแล่นเลยพ้นไปได้ แต่ตอนกลางลำจะมาปะทะเข้า ดังนั้นแม่สาวน้อยที่นั่งกลางหล่อนจึงออกกำลังจ้ำอย่างเต็มแรงข้าง เมื่อสองกำลังรวมกันด้วยความตั้งใจจริงเช่นนั้น เรือก็ผ่านพ้นพุ่มไม้ แต่ด้วยเรือเสียท้ายจนแก้ไม่ไหว หัวเรือจึงเลยตำตลิ่ง ขัดน้ำกลับเป็นผลดีแก่นายอนันต์ผู้ถูกแกล้งอีก คือ เมื่อหัวเรือติดตลิ่ง ท้ายเรือก็ตำเข้ากับพุ่มไม้พอดี พอคนหัวคนกลางหยุดพาย เรือก็ถอยหลัง ท้ายเรือก็ยิ่งซุกเข้าไปในพุ่มไม้ทุกที ๆ

"โอย_โอย เรือตำรก ท้ายเรือตำรก พายเข้า_พายเข้า จ้ำเข้าซิ" เสียงนายอำพรตะโกนโหวก ๆ "อุย_ฮิย_อุย" เขาคราง พลางแกะหนามพลาง เพราะหนามได้เกี่ยวเสื้อผ้าหน้าตาเข้าอีกแล้ว "ริบจ้ำออกซิเดียวผมให้เรือล่มนะ" เขาเอ็ดเสียงดัง

ทั้งสองคนต่างหัวเราะกันคิกคักด้วยสะกดไว้ไม่อยู่ แล้วก็ช่วยกันจ้ำเรือออก ด้วยไม่กล้าให้ออนเนอร์เหมือนกัน ว่านายอำพรจะไม่แกล้งล่มเรือจริง ๆ พอเรือหลุดออกได้หน่อย นายอนันต์ก็คัดหัวเข้าชนฝั่งแล้วเลยยึดไว้ แต่ตัวนายอำพรยังหาออกพ้นพุ่มไม้ไม่ เมื่อนายอนันต์หย่อยเรือลง ท้ายก็ตำเข้าในพุ่มไม้อีก แล้วเขาก็กลับดึงออกมา เย็นทีว่าไม่สามารถจะจับไว้ ให้มั่นได้ ตัวนายอำพรจึงลู่เข้าลู่ออก ถูไถไปกับหนามทุกครั้ง

นายอำพรได้รับความเจ็บปวดดังนั้น เขาก็รวบกิ่งไม้ซึ่งเต็มไปด้วยหนามกอดไว้แน่น เพราะเห็นว่าแม้มันจะตำเจ็บก็ยังดีกว่าที่ถูกครูดไปครูดมา โดยการกระทำของนายอนันต์นั้นมาก

"เฮ้ย, นี่มันเล่นย้ำอะไรกันโว้ย!" อำพรตะโกนอย่างไม่รักษากิริยา "เห็นไหมว่าคนหนึ่งอยู่ในหนาม"

"เอ๊ะ ก็น้ำมันเชี่ยวนี่ ใครจะยึดอยู่ล่ะ" อนันต์ตอบแก้

"ยึดไม่อยู่ก็ทำไมต้องดึงเข้าดึงออกด้วยล่ะ จับไว้นิ่ง ๆ สักหน่อยไม่ได้รึ, คนหนึ่งจะได้ปลดหนาม"

"ก็จับไว้แล้วไม่ใช่รึ ทำไมไม่ริบปลดล่ะเดียวเมื่อยมือ ก็จะต้องปล่อยให้ตำเข้าไปอีกเท่านั้น"

อำพรไม่สามารถจะโต้ตอบอย่างใด เพราะความแค้นประดังกับความปวดแสบขึ้นมาแน่น

อยู่เต็มอก เมื่อเรือหยุดนิ่งแล้ว เขาค่อย ๆ พยายามปลดหนามออกจากเสื้อผ้า แต่ไม่เป็นการง่ายนัก เพราะพอปลดทางโน้นออก ทางนี้กลับเกี่ยวเข้าอีก พอหันไปดูก็ถูกหนามเกี่ยวหน้าขวับเข้า เขาบ่นและคร่างอยู่พิมพัม

"ดิฉันจะช่วยปลดเอาไหมล่ะคะ?" รุจิถามเมื่อได้รับความสนุกจนพอใจ และรู้สึกสงสารขึ้นบ้างแล้ว

อำพรหยุดพิมพัมลงทันที เขาค่อย ๆ เงยหน้าดูหล่อน แต่เขาตอบไม่ออก จะด้วยความแค้นที่เห็นเป็นการเยาะเย้ย หรือความดีใจที่เห็นความเอื้อเฟื้อของหล่อนก็ไม่แน่

"คุณอนันต์ยึดเรือไว้ให้แน่นนะคะ" หล่อนกล่าวแล้วก็ขยับเข้าไป ค่อย ๆ ช่วยปลดหนามออกจากตัวนายอำพร แต่กว่าจะออกได้หมดก็หลายนาที และ เสื้อ, หน้า นายอำพรก็ยังเกิดยาดแผลเพิ่มเติมขึ้นจากเมื่อตอนขาไปอีกหลายแห่ง แต่อย่างไรก็ดีการกระทำของหล่อนครั้งนี้ ย่อมเป็นเครื่องระงับโทษะนายอำพรที่กำลังเดือดอยู่นั้นลงได้มาก เมื่อเสร็จแล้วก็ออกเรือต่อไป

คราวนี้คิดว่าเหตุการณ์น่าจะสงบเรียบร้อยกันที แต่ที่ไหนได้ จะเย็นด้วยนายอำพรยังเคืองแค้นอยู่ หรือได้รับน้ำชุบหัวใจจากอาการที่เข้าหล่อนช่วยเหลือ อันให้เห็นไปว่า_ว่าอะไรต่าง ๆ ตามใจนึก เขาจึงคงมีใจคิดร้ายต่อนายอนันต์อยู่นั่นเอง เขาจะต้องแก้แค้นให้ได้ ฉะนั้น พอเรือออกเดินไปได้หน่อย เขาไม่ต้องเลือกภูมิประเทศดังที่แล้วมา สุดแต่เห็นใกล้ฝั่งไหนพอจะชนได้ เขาก็คัดวาดหัวเรือจะให้ตำเข้าไป แต่นายอนันต์ก็ไม่ยอมจำนนง่าย ๆ คอยคัดวาดเรือแก้ไขรอดตัวไปได้ทุกครั้ง ดังนี้เรือจึงมิอาการเหไปเหมาไม่ตรงทางได้ และกลับจะถอยหลังลอยตามน้ำไปเสียด้วย เพราะไม่มีใครออกกำลังพาย มีแต่คอยคุมเชิงที่จะคัดวาดกันเสียเท่านั้น หลายครั้งเรือเกือบล่มลง แม่สาวน้อยเห็นท่าไม่เข้าที ถ้าขืนปล่อยไม่จัดการระงับ เรือต้องล่มลงแน่ มิฉะนั้นก็คงกลับลอยไปออกปากคลองอีก

"แล้วกันคุณอำพร ทำไมถือท้ายส่ายไปส่ายมายังงั้นล่ะคะ" หล่อนถาม

"ก็น้ำเชี่ยวนี่ครับ แล้วคนหัวก็ไม่ออกแรงพาย เรือจะไปตรงยังไรได้" อำพรซัด

"ก็คุณถือท้ายไม่ตรง คนหัวก็ต้องช่วยคัดวาดน่ะสิ ขืนน้ำตะบึงไป เรือจะได้ตำรกอีกปะไร" อนันต์ค้าน

"มัวเถียงกันเช่นนี้ เมื่อไรจะกลับถึงบ้านล่ะคะ"

"ก็หน้าที่คนหัวต้องพายนี่ครับ ขามาผมจ้ำออกเต็มที่ไม่เห็นรึ"

"นี่คุณถือท้ายยังงี้ ผมขืนจ้ำเรือไม่ตำรกก็ต้องล่มเท่านั้น"

"อย่าเถียงกันเลยค่ะ ดิฉันตัดสินเย็นกลาง มา, ให้ดิฉันถือท้ายเอง"

"อ๊ะ, ไม่ได้ซิครับ เสียกิริยา คุณควรนั่งสบายดีกว่า" อำพรไม่ยอม

"จะเสียยังไง ก็ดิฉันต้องการ"

"ผมก็เสียสัญญากับคุณอนันต์เขา" อำพรค้านอีก

"ไม่เสียดอกค่ะ งั้นไม่ใช่รึคะ คุณอนันต์"

"จ๊ะ สุดแต่เธอผู้ตัดสิน"

นายอำพรต้องจำนนอีกวาระหนึ่ง โทษะซึ่งแต่ก่อนเขามีแต่สำหรับนายอนันต์นั้น บัดนี้กลับมีขึ้นอีกสำหรับแม่สาวน้อยด้วย เขาแค้นใจจนพูดไม่ออก ที่ต้องยอมให้หล่อนมาถือท้าย แล้วเขาไปนั่งกลาง เมื่อหวนคิดถึงวันขี่รถ, เขาต้องเสียหมวก—หมวกบอสลิโนทรงงามใบ ๑ กับได้รับความขัดยอกต้องเสียน้ำมันสโตรกทาอีกขวด ๑ ครั้ง ๑ แล้ว, มาวันนี้กลับต้องเสียเสื้อแพรซึ่งพึ่งตัดใหม่ ๆ อีกตัว ๑ ทั้งหน้าก็ต้องเจ็บแสบเย็นร้วรอยเกือบเสียโฉมเข้าอีกครั้ง ๑ เช่นนี้ เขาแค้น—แค้นจนอยากกินเนื้อคนทั้งสองเสียจริง ๆ ถ้ากินได้ แต่เมื่อเขากินไม่ได้ ก็จึงต้องได้แต่เกรี้ยวกราดอยู่ในใจเท่านั้นเอง—— ครานี้เรือก็แล่นไปโดยเร็วร้อยจนถึงบ้าน.

